

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Felsefe11

Kavram Öğretimi Kitabı

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Felsefe 11

Kavram Öğretimi Kitabı

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Hazırlayanlar

Kitabı hazırlayan yazar isimleri çalışma sayfalarının sonunda listelenmiştir.

Edtör

Gülçin YÖRÜK ALPASLAN,
Suna AY

Dil Uzmanı

Metin ÇETİN,
Neslihan ARICA

Program Geliştirme Uzmanı

Taha Tezcan İNAM

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uzmanı

Sinem BİLGİN

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

Nuray ORAL

Sorumlu Grafik Tasarım Uzmanı

Beyza DİRİK

Görevli Grafik Tasarım Uzmanları

Bora AKBABA

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
Öğretim Programları ve Ders Kitapları
Daire Başkanlığı

Bireyin ve toplumun gereksinimleri, hayatın her alanında ortaya çıkan yenilikler ve gelişmelere bağlı olarak hızla değişmektedir. Bu durum, öğrenme ve öğretme sürecinin de ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden yapılandırılmasını gerekli kılmaktadır. *Kavram Öğretimi Kitabı* öğrencilerin derslerde öğrendikleri kavramlara dair yanılgıları tespit edip gidermek, kavram karmaşalarının önüne geçmek ve kavrama dair bilgilerini pekiştirmek amacıyla tasarlanmıştır. Bu kitapta öğrencilerin derslerde öğrendikleri kavramları konu içeriğine uygun olarak ele alan ve farklı seviyelerde hazırlanmış etkinlikler yer almaktadır. Etkinliklerin ilgi uyandıracak düzeyde ve dikkat çekici olmalarına özen gösterilmiştir. Bazı etkinliklerde ele alınan kavram günlük hayatla ilişkilendirilmiş; kültür, sanat, bilim ve teknolojinin söz konusu kavramla olan bağı ortaya konmuştur. Böylelikle öğrencilerin kavramı içselleştirip kavrama yönelik edindiği bilgilerin kalıcı olmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Kavram Öğretimi Kitabı'nda ele alınan kavrama dair bilgileri hatırlatmak ya da bilgi eksikliğini, karmaşayı veya yanılgıyı ortaya çıkarabilmek için kavram haritaları, bilgi haritaları, düşünce haritaları, kavram karikatürleri, kavram çözümleme tabloları ve kavramla bağdaşan, sezgi uyandıran, çağrışım kurulabilecek görsellere yer verilmiştir. Etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yardımcı nitelikler taşımasına özen gösterilmiştir. Böylelikle öğrencilerin kavrama dair bilgilerini sorgulamaları, karşılaştırmaları, değerlendirmeleri ve neden sonuç ilişkisi kurarak kavramları özümsemeleri amaçlanmıştır. Hazırlanan etkinliklerde anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak, kavramlar arasındaki ilişkileri somutlaştırmak ve derslerde öğrenilen kavramların hayatın farklı alanlarındaki kullanımlarını yansıtabilmek hedeflenmiştir.

Kavram Öğretimi Kitabı'ndaki etkinlikler öğrencilerin hatalarını görmelerine, eksik bilgilerini tamamlamalarına, öğrendiklerini pekiştirmelerine yardımcı olacaktır. Öğrendiklerini derslerinde ve günlük yaşamda kullanabilen öğrencilerin eğitim süreçlerinde ve meslek hayatlarındaki başarı düzeyi yükselecektir. *Kavram Öğretimi Kitabı*'nın öğrencilerimize faydalı olması dileğiyle...

KAVRAM ÖĞRETİMİ

ÇALIŞMA LİSTESİ

1. ÜNİTE		MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ	
Çalışma No	Kazanım No	Çalışmanın Adı	Sayfa No
1	11.1.2	Özün Özü	3
2	11.1.2	Sen “O”sun	4
3	11.1.2	Nedeni Nedir?	6
4	11.1.2	Oyuna Gel	8
5	11.1.2	Değişimin Değişmezliği	10
6	11.1.2	Theseus'un Gemisi	13
7	11.1.2	Hep Böyle Kal	15
8	11.1.2	Tözün Özü	16
9	11.1.2	Gezgin Öğretmenler -Sofistler-	18
10	11.1.2	Bana Göre	20
11	11.1.2	Senin Doğrun Hangisi?	22
12	11.1.2	İdeal İdea	24
13	11.1.2	Hangisi Gerçek?	25
14	11.1.2	Zadig'in Erdemi	27
15	11.2.2	Filozofun Erdemi	28

2. ÜNİTE		MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ	
Çalışma No	Kazanım No	Çalışmanın Adı	Sayfa No
16	11.2.2	İnanç Nedir?	29
17	11.2.2	İnancın Bileşenleri	30
18	11.2.2	Benim Aklım Hangisi?	31
19	11.2.2	Aklın Serüveni	32
20	11.2.2	Hristiyan Felsefesi Nedir?	34
21	11.2.2	Hristiyan Felsefesinin Temel Problemleri	36
22	11.2.2	İslam Düşünce Dünyası I	38
23	11.2.2	İslam Düşünce Dünyası II	39
24	11.2.2	İslam Düşünce Dünyası III	40
25	11.2.2	Hristiyan ve İslâm Felsefesinde İnanç	41

3. ÜNİTE		15. Yüzyıl- 17. Yüzyıl Felsefesi	
Çalışma No	Kazanım No	Çalışmanın Adı	Sayfa No
26	11.3.2	Hümanizm Hakkında Ne Biliyorum?	43
27	11.3.2	Rönesans'ta İnsan	45
28	11.3.2	Bilimi Bilmek	47
29	11.3.2	Bilim ve İnsan	50
30	11.3.2	Kartezyen Felsefe Nedir?	52
31	11.3.2	Descartes'in Kötü Cini	53
32	11.3.2	Hukuk Felsefesi Nedir?	55
33	11.3.2	Hobbes İle Doğa Durumu	57
34	11.3.2	Ütopyadan Distopyaya	59
35	11.3.2	Gelecek Ütopya mı Distopya mı?	60
36	11.3.2	Benim Ütopyam	63

4. ÜNİTE		18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ	
Çalışma No	Kazanım No	Çalışmanın Adı	Sayfa No
37	11.4.2.	Aklımın Işığını Açtım	64
38	11.4.2.	Karşılaştırma Kutularında Neler Olabilir?	66
39	11.4.2.	Bilginin Boyutları	68
40	11.4.2.	Bilginin Kaynakları	70
41	11.4.2.	Diyalektik	72
42	11.4.2.	Rüya Bu Ya!	74
43	11.4.2.	Marx ve Diyalektik	75

5. ÜNİTE		20. YÜZYIL FELSEFESİ	
Çalışma No	Kazanım No	Çalışmanın Adı	Sayfa No
44	11.5.2.	Farklı Fenomenler	76
45	11.5.2.	Kameranın Bilinci Olsaydı	77
46	11.5.2.	Anlamayı Anlama	78
47	11.5.2.	Hermeneutikle Anlayalım	79
48	11.5.2.	Yorumlamayı Yorumlamak	81
49	11.5.2.	Felsefede Yorumlama	83
50	11.5.2.	Felsefede Birey	85
51	11.5.2.	Varoluşçu Felsefede Birey	86
52	11.5.2.	Kesin Olan Ne?	88
53	11.5.2.	Nedir Şu Metafizik?	89
54	11.5.2.	Metafizik Gerekli Midir?	90
55	11.5.2.	Paradigma Nedir?	91
56	11.5.2.	Kartopu	93

EKLER	
Cevap Anahtarları	94
Kaynakça	113
Genel Ağ Kaynakçası	114
Görsel Kaynakçası	115

"Çalışma Listesi" sayfasında etkinlik isimlerini tıklayarak etkinlik sayfasına, etkinlik sayfalarında "Ortaöğretim Genel Müdürlüğü" yazısını tıklayarak "Çalışma Listesi" sayfasına kolayca ulaşabilirsiniz.

► Sayfa numaraları yanındaki bu işaret, etkinliğin arka sayfada devam ettiğini gösterir.

Çalışma sonlarındaki karekodları okutarak etkinliklere ve cevap anahtarlarına online olarak ulaşabilirsiniz.

Çalışmanın uygulama süresini gösterir.

1. ÜNİTE	: MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayırtıcı Nitelikleri > İlk Neden ve Değişim Düşünceleri
Kavram	: Öz
Genel Beceriler	: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	ÖZÜN ÖZÜ	🕒 25 dk.
Çalışmanın Amacı	"Öz" kavramını açıklayabilme.	
Gerekli Malzemeler: Genel ağ.		

Yönerge: Aşağıdaki görseli inceleyerek soruları cevaplayınız.

1. Görseldeki varlığı daha önce görmemiş bir arkadaşınıza bu varlığı nasıl tanımlarsınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Sizce görseldeki varlığın temel özellikleri nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Güvenilir genel ağları ("gov.tr.", "edu.tr." uzantılı web siteleri) ya da güvenilir kaynakları kullanarak baykuşlarla ilgili araştırma yapınız. Sizce baykuşun hangi özelliğini kaybetmesi onun özünü yitirmesine neden olur? Gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. ÜNİTE	: MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > İlk Neden ve Değişim Düşünceleri
Kavram	: Öz, Değişim
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Felsefi Okuryazarlık Becerisi

Çalışmanın Adı	SEN "O" SUN	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Öz" kavramını örnekler üzerinden çözümleyebilme.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

SEN "O" SUN

Svetaketu (Sivedeketü) on iki yaşındayken bir öğretmene gönderildi ve yirmi dört yaşına kadar ondan eğitim aldı. Veda'ları öğrendikten sonra mükemmel bir eğitimle ve çok ahlaklı olduğu inancıyla, kendini beğenmiş hâlde evine geri döndü. Babası ona dedi ki: "Svetaketu, çocuğum! Sen ki bilgiyle dolu ve çok ahlaklısın. Sayesinde duyulamayanı duyduğumuz, algılanamayanı algıladığımız ve bilinemeyeni bildiğimiz şu bilgiyi öğretmenlerinden istedin mi?"

"O bilgi nedir, efendim?" diye sordu Svetaketu.

Babası cevap verdi. "Çamuru bildiğimizde çamurdan yapılan her şeyi de bilmiş oluruz, fark sadece isimdedir. Hakikat her şeyin çamurdan olduğudur. Çocuğum, bu bilgi her şeyi bilmemize yarayan bilgidir!"

"Ama muhakkak benim saygıdeğer öğretmenlerim bu bilgiden yoksunlardı, bilselerdi bana da öğretirlerdi. Efendim! Bana bu bilgiyi siz verir misiniz?"

"Öyle olsun." dedi babası ve devam etti:

"Bana incir ağacının bir meyvesini getir."

"Burada bir tane var, efendim."

"Soy onu."

"Soydum, efendim."

"Orada ne görüyorsun?"

"Tohumlar efendim, çok küçükler."

"Tohumlardan birinin içini aç."

"Açtım, efendim."

"Ne görüyorsun orada?"

"Hiçbir şey."

Babası dedi ki: "Oğlum, orada algılamadığın gizli özün içinde bu koskocaman incir ağacının varlığı bulunuyor. O gizli olanın içinde, varolan her şeyin kendi benliği vardır. Bu, hakikidir, bu kendidir ve sen, Svetaketu, sen "O"sun."

"Yalvarırım, efendim!" dedi oğlan, "Bana daha fazlasını anlatın."

"Öyle olsun, çocuğum!" diye cevapladı babası ve dedi ki:

"Bu tuzu suya koy ve yarın sabah bana gel." Oğlan denileni yaptı.

Ertesi sabah baba dedi ki:

"Bana suya koyduğun tuzu getir!"

Oğlan suyu karıştırdı ama tuzu bulamadı zira tuz suda çözünmüştü.

Babası dedi ki:

"Kabın yüzeyinden suyun tadına bak! Suyun tadı nasıl?"

"Tuzlu."

“Şimdi kabın ortasındaki suyun tadına bak! Suyun tadı nasıl?”

“Tuzlu.”

“Şimdi de kabın dibindeki suyun tadına bak! Suyun tadı nasıl?”

“Tuzlu.”

Baba dedi ki: “Şimdi suyu dök ve sonra yine bana gel!”

Oğlan denileni yaptı ama tuz kaybolmamıştı. Zira tuz sonsuza dek var olur. Sonra baba dedi ki: “Senin bedeninde de aynı şekilde oğlum, hakiki olanı algılamıyorsun ama o, gerçekte orada. O gizli öz olan şeyin içinde her şeyin kendi benliği var. Bu, hakikidir; bu kendidir ve sen, Svetaketu, sen O’sun.”

(Aldous Huxley’in *Kadim Felsefe* kitabından düzenlenmiştir.)

1. Metinde öz kavramı nasıl açıklanmıştır? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Varlıktaki değişim varlığın özünü nasıl etkiler? Metinden yararlanarak açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Yönerge: Değişim ve öz kavramları arasındaki ilişkiyi düşününüz. Aşağıdaki soruları değişim ve öz arasındaki ilişkiye dayanarak cevaplayınız.

1. Bilim insanları hücrelerimizin yedi yılda bir tamamen değiştiğini iddia etmektedir. Bu durum insanın özünü değiştirir mi? Örneklendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Hangi özelliklerinizi yitirmeniz sizi “siz olmaktan” çıkarır? Sizin özünüzü belirleyen nedir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. ÜNİTE

: MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri > İlk Neden ve Değişim Düşünceleri

Kavram

: İlk Neden (Arkhe)

Genel Beceriler

: Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri

: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	NEDENİ NEDİR?	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"İlk neden (arkhe)" kavramını tanımlayabilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve metinde sizden istenen davranışları yaptıktan sonra altta yer alan soruları cevaplayınız.

Yerinizden yavaşça kalkın ve pencereden dışarıya bakın. Gözünüze çarpan ilk şey ne oldu? Gökyüzünde yüzyıllardır alev alev yanmakta olan güneş mi? İçinizi ısıtan sıcaklığı insana yaşadığını hissettiriyor sanki değil mi? Ya yer çekimine meydan okuyan yemyeşil ağaçlar? Yoksa kök saldıkları toprak mı dikatinizi cezbeden? İçinde sakladığı suyu tüm cömertliği ile bitkilere sunarken vazgeçmeksizin varlıkları üzerinde taşımaya devam eden... Peki ya hiç fark ettirmeden sizi sarıp sarmalayan hava? Sadık bir dost gibi her an yanı başınızda olmasına karşın üzerinde hiç düşünmediniz mi yoksa? Nefesinizi tutmayı deneyin bakalım ne kadar dayanacaksınız?

Şimdi yerinize oturun ve derin bir nefes çekin içinize, hava ciğerlerinizi doldursun. Hatta hızlı hızlı nefes alıp verin ama çok hızlı olsun. Kalp atışlarınız da hızlandı mı? Emektar kalp kendi işini yaparken her çarpışında ne kadar kan pompaladı acaba? Peki ya hücrelerinizde hissettiniz mi damarlarınızda gezinen bu eşsiz sıvıyı? Mesela yanaklarınız kızardı mı?

Hücre demişken elinize bir kâğıt alın ve onu ayırabileceğiniz en küçük parçasına kadar yırtın. Hücrelerinizi gibi kâğıt da bölünemez bir noktaya geldi değil mi? Her madde sonunda bu parçalanamaz noktaya gelebilir mi?

Yalnızca çevremize ya da kendimize baktığımızda bile üzerinde düşünülebilecek ne çok şey var. Doğa tüm eşsizliği, değişimi, karmaşası ve düzeniyle bilime, sanata, mitolojilere esin kaynağı olmuş. Peki ya felsefeye?

Şimdi arkanıza yaslanın, gözlerinizi kapatın ve bundan 2400-2600 yıl öncesinde bir zaman aralığına ışınlandığınızı hayal edin. İlk teleskobun 1608, mikroskobun ise 1590’larda icat edildiğini unutmayın. Yani güvенеbileceğiniz teknolojik aletlerin olmadığı ve bize sıradan gelen bilimsel bilgilerin birçoğunun henüz bulunmadığı, sadece aklınıza ve duyularınıza güvенеbileceğiniz bir zamandasınız. Gizli kimliğiniz: “doğa filozofu”. Amacınız ise doğayı gözlemleyerek tüm varlıkların varoluşlarını kendisine borçlu olduğu, tüm değişimlerin ardında yatan ana maddeyi, “ilk neden (arkhe)”i bulmak. Hepinize kolay gelsin.

1. Yukarıdaki metinde geçen hangi maddeler arkhe olabilir? Yazınız.

1. ÜNİTE : MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > İlk Neden ve Değişim Düşünceleri

Kavram : İlk Neden (Arkhe)
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, İletişim Becerisi, İş Birliği Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Argümantasyon Becerisi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	OYUNA GEL	🕒 40 dk.+40 dk.
Çalışmanın Amacı	Arkhe kavramının niteliklerini, doğa filozoflarının görüşleri üzerinde gerekçelendirerek gösterebilme.	
Gerekli Malzemeler:	Genel ağ.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyarak Umut'un hazırladığı oyunun kurallarını kavramaya çalışınız.

- Senin sınavın yok muydu Umutçuğum? Yine bilgisayarın başındasın...
- Var anne, şu anda da ona çalışıyorum hatta.
- Nasıl çalışıyorsun Umut? Oyun açık, bilgisayarında görüyorum oğlum.
- Çünkü derse oyun kodu yazarak çalışıyorum anne. Gel istersen sana da anlatayım.
- Gerçekten çok merak ettim Umut. Bakalım bu kez nasıl bir gerekçeyle beni atlatmaya çalışacaksın.
- Yarınki sınavımız felsefe anne. Ben de “doğa filozofları”nı oyun karakterine dönüştürdüm. Bu filozofların güçleri seçtikleri “arkhe”ler. Arkhe, karakterin değişmez temel doğa gücünü oluşturuyor. Her arkhe, 100 sinaps gücüne sahip.

Bak, burası çok eğlenceli anne. Güç kazandıran asıl faktör kitap tıklama. Şu alttaki kitap butonunu görüyor musun? Hah! İşte ona seri biçimde 20 defa tıkladığında elindeki filozofa ilişkin “argüman gücü” açılıyor. Onları okuyup kritik bilgileri seçebilirsen her bilgi için 10 sinaps gücü! Bu argümanları kullanarak bir filozof diğerlerinin düşüncesini çürütebiliyorsa arkhesi ek 30 “tutarlı savunma” sinapsı kazanıyor. Bunu filozofların hepsi için yaptığını düşünsene, karşında kimse duramaz.

Başka nereden güç kazanabilirsin? Filozofların yaşadıkları dönemden tabii... Her filozof yaşadığı dönemde tam güç dolu oluyor. Karşı karşıya gelen filozoflar başka dönemlerde yaşıyorlarsa doğum tarihleri arasındaki farkı 10'a bölüyoruz. “Dönem kullanma” hakkını elinde en fazla karakter barındıran oyuncu belirleyebiliyor ve karşısındaki oyuncunun filozofu çıkan rakam kadar güç kaybediyor.

Karşı karşıya gelen iki filozoftan en fazla puanı olan da oyunu kazanıyor elbette...

- Açık söyleyeyim, ben bir şey anlamadım Umut.
- Sana örneklendireyim hemen.

Mesela Thales (Tales) karakterlerden biri, arkhesi de “su”. Suyun her maddede bulunduğunu ve varlıklar değişse de suyun değişmeden kaldığını düşünüyor. Karşısına bir rakip çıktığında da üzerine 100 sinaps gücünde devasa bir su topu gönderiyor. Anaximenes de (Anaksimenes) bir doğa filozofu ve arkhesi “hava”. Şimdi kitap butonunu tıklıyoruz. Ne diyor Anaximenes? Hava yoğunlaşınca su olur. Hooop! Bilgi için 10 sinaps. Bu argümanı kullanarak suyun havaya değil havanın suya dönüştüğünü dolayısıyla ana maddenin hava olduğunu savunabiliriz. Böylece Anaximenes, Thales’le karşı karşıya gelince onun üzerine bir soğuk hava balonu gönderir ve hava, su olup yağmaya başlar. Thales’i çürüttüğü için de 30 “tutarlı savunma” sinapsı kazanır. Diğer kurallar oyun oynarken kullanılacak tabii. Sana bu örnek için oluşan kartları göstereyim.

THALES			
			
Arkhe	Ek Güçler	Güç Aracı	Dönem
Su	+10	Su Topu	MÖ 624-546
100 S.	+10		

ANAXİMENES			
			
Arkhe	Ek Güçler	Güç Aracı	Dönem
Hava	+10	Hava Balonu	MÖ 585-525
100 S.	+30		

- Bunların felsefe kitaplarında yazdığına emin misin canım?
- Hepsisi var anne, oku istersen. Tabii ben de kendi sinapslarımı kullanıyorum.

OYUN KURALLARI

1. Her filozofun arkhesi bulunur. Arkhe 100 sinapstır.
2. Filozofların, arkhelerini hangi gerekçelerle savundukları bulunur. Birbirinden farklı her bilgi 10 sinapstır. Buradan kazanılan sinapslar “argüman gücü” olarak tanımlanır.
3. Karşı karşıya gelen filozoflar kendi düşüncelerini, argüman kullanarak tutarlı biçimde savunur. Diğerinin düşüncesini çürüten filozof 30 sinaps kazanır. Buradan kazanılan sinapslar “tutarlı savunma” olarak tanımlanır.
4. İki oyuncudan en fazla filozof kartına sahip olan “dönem kullanma” hakkını kazanır. Dönem kullanma hakkı hesaplanırken karşı karşıya gelen filozofların doğum tarihleri arasındaki fark 10’a bölünür. Çıkan rakam, daha az filozofa sahip olan oyuncunun filozofunun sinapslarından düşülür.
5. En fazla sinapsa sahip olan oyuncu kazanır.

2. Yönerge: Umut’un hazırladığı oyunu sınıfınızda oynamak için aşağıdaki adımları takip ediniz.

1. Sınıfınızda beşer kişilik gruplar oluşturunuz. Güvenli genel ağ kullanarak 15 dakika içinde mümkün olduğu kadar çok doğa filozofu araştırıp aşağıdaki kartları doldurunuz. Güç araçlarını arkheleden yola çıkarak kendiniz tasarlayınız. Fazla karta sahip olan grubun “dönem kullanma” hakkı elde edeceğini unutmayınız.

Filozof:			
Arkhe	Ek Güçler	Güç Aracı	Dönem

Filozof:			
Arkhe	Ek Güçler	Güç Aracı	Dönem

Filozof:			
Arkhe	Ek Güçler	Güç Aracı	Dönem

Filozof:			
Arkhe	Ek Güçler	Güç Aracı	Dönem

Filozof:			
Arkhe	Ek Güçler	Güç Aracı	Dönem

Filozof:			
Arkhe	Ek Güçler	Güç Aracı	Dönem

NOT

Kartları, çizgili kısımlardan keserek kullanabilirsiniz.

2. Araştırdığınız filozoflarla ilgili ek bilgileri aşağıya not ediniz. Her bilgi size 10 sinaps argüman gücü kazandıracaktır.

3. Oyunu oynayacak iki grubu belirleyiniz. Grup oyuncuları olarak kartlarınızdaki filozoflardan en güçlü bulduğunuzu öne sürünüz. Öne çıkan filozofların arkhelelerini argümanlarınızı kullanarak çürütmeye çalışınız. 5 dakika boyunca sürdürülen tartışmada argümanları tutarlı biçimde kullanan grup 30 sinaps kazanacaktır. Hangi grubun daha tutarlı bir savunma yaptığını sınıftaki diğer öğrencilerin ve öğretmeninizin oylaması ile seçiniz.

A Grubu Tutarlı Savunma Sinapsı:

B Grubu Tutarlı Savunma Sinapsı:

- 3. Yönerge:** Kazanan grubu belirlemek için aşağıdaki çizelgeyi kullanınız. Dönem kullanma sinapsını öne sürülen filozofların doğum tarihleri arasındaki farkı 10'a bölerek bulunuz. Küsurlu sonuçları yuvarlayarak kart sayısı az olan grubun filozofunun sinapslarından düşününüz.

Filozoflar	Arkhe Sinapsı	Tutarlı Savunma	Argüman Gücü	Dönem Kullanma	Sonuç

2. Yönerge: Aşağıdaki “ok” ve “Archilleus (Aşil)” paradokslarını okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Ok Paradoksu	Archilleus Paradoksu
Zenon'a (Zenon) göre atılan bir okun hedefine ulaşabilmesi için öncelikle gideceği yolun yarısını geçmesi gerekir. Ancak yolun yarısını gidebilmesi için de öncelikle yolun çeyreğini gitmesi gerekir. Bu durumda gidilmesi gereken mesafe durmadan ikiye bölünecektir. Gidilmesi gereken mesafelerin sürekli ikiye bölünmesi durumunda da okun hedefine varması imkansız olur. O yüzden gerçekte hareket yoktur. Okun hareket ediyor gibi gözükmesi yalnızca bir yanılsamadır.	Zenon, bu paradoksunda Aşil ile kaplumbağayı yarıştırmır. Kaplumbağa Aşil'den çok daha yavaş olduğu için yarışa onun önünden başlar. Zenon'a göre Aşil kaplumbağayı hiçbir zaman yakalayamaz. Çünkü, kaplumbağayı yakalayabilmesi için, öncelikle kaplumbağanın yarışa başladığı ilk noktaya erişmesi gerekir. Aşil bu noktaya geldiğinde ise, kaplumbağa biraz daha ilerlemiş olacaktır. Bu kez Aşil, kaplumbağanın bulunduğu yeni noktaya ulaşmalıdır. Kaplumbağa sürekli olarak ileriye doğru hareket edeceği için Aşil kaplumbağaya hiçbir zaman yetişemeyecektir.

1. Bu paradokslar üzerinden düşünüldüğünde “değişim” konusunda sizce duyularımıza mı yoksa aklımıza mı güvenebiliriz? Gerekçelerinizle birlikte açıklayınız.

2. Yönerge: Aşağıdaki açıklamaları okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Yıllar içinde çıkarılan tüm eski ve yıpranmış parçalar kullanılarak ikinci bir gemi yapıldığını düşününüz. Tüm parçaları değiştirilen gemiye A, çıkarılan eski ve yıpranmış parçalarla yeniden yapılan gemiye B diyiniz.

Legoları kullanarak Theseus'un gemisini temsil eden bir A gemisi inşa ediniz. İnşa ettiğiniz A gemisinin parçalarını teker teker yeni lego parçaları ile değiştiriniz. A gemisinden çıkarılan eski lego parçalarından ise bir B gemisi oluşturunuz. Gemi yapım sürecinde aşağıdaki basamakları takip ediniz.

- A ve B gemilerini yapmak için sınıfta 5'er kişiden oluşan iki grup oluşturunuz. Gemilerin yapım sürecini komutlarıyla yönetecek bir de başkan seçiniz. Geriye kalan öğrenciler de izleyici ve değerlendirici olup notlar alacaktır.
- 1. gruba parçaları değiştirilen A gemisini, 2. gruba ise çıkarılan eski ve yıpranmış parçalarla B gemisini yapacaklarını söyleyiniz. Bundan dolayı her parçadan iki adet bulundurunuz.
- Başkanın komutuyla A gemisinin parçalarını yenisiyle değiştiriniz. A gemisinin eski ve yıpranmış parçalarıyla da B gemisini yapınız.
- Parçaları değiştirilerek oluşturulan yeni gemi ile eski parçalardan üretilen geminin oluşturulma sürecini sınıfça izledikten sonra birinci soruyu cevaplayınız.

1. Theseus'un asıl gemisi A gemisi mi yoksa B gemisi mi olurdu? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.

1. ÜNİTE	: MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayıncı Nitelikleri > İlk Neden ve Değişim Düşünceleri
Kavram	: İlk Neden (Arkhe), Değişim
Genel Beceriler	: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Okuryazarlık Becerisi

Çalışmanın Adı	HEP BÖYLE KAL	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Arkhe kavramının değişim problemi ile bağını kurabilme.	
Gerekli Malzemeler:	Genel ağ.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

MÖ. VII. yüzyıl, Batı Anadolu'da ekonomik, siyasal ve kültürel açıdan büyük değişimlerin yaşandığı bir dönemdi. Özellikle toplumda ve insan yaşamında ortaya çıkan değişimler biraz korku ile karşılanıyor ve anlaşılmaya çalışılıyordu. Aynı zamanda doğanın sürekli hareket ve değişim hâlinde olduğu herkesin sıradan gözlemleri içindeydi: Mevsimler geçiyor, canlılar doğuyor, büyüyor ve ölüyor. Tüm bu deneyimleri yaşayan ilk Yunan filozofları bir yandan değişimi varlığın zorunlu bir niteliği olarak kabul ediyor, diğer yandan değişimin altında sabit kalan, değişmeyen bir şeylerin olup olmadığını kendilerine soruyorlardı.

(Ahmet Aslan'ın Felsefeye Giriş kitabı sayfa 63-64'den düzenlenmiştir.)

1. Arkhe kavramının anlamını güvenli genel ağ kullanarak araştırınız. Bu kavramın metindeki hangi açıklamaya karşılık geldiğini aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

2. Değişimin kendisi arkhe olarak kabul edilebilir mi? Gerekçelerinizle birlikte açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Doğada meydana gelen değişimlerin duysal bir yanılgı olduğunu kabul edersek arkhe konusunda nasıl sonuçlara ulaşabiliriz?

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki açıklamayı okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Bundan yaklaşık 2500 yıl önce Demokritos (Demokritos), doğanın atomlardan meydana geldiğini iddia ediyordu. Bu parçalanamaz nitelikteki maddenin bilimsel ispatı ancak 1800'lü yıllarda yapılabildi. Günümüzde ise atomun parçalanabilir olduğunu biliyor ve atom altı parçacıkları araştırıyoruz.

1. Açıklamadan ve sahip olduğunuz bilimsel bilgilerden hareketle arkhenin ne olabileceğini sınıf arkadaşlarınızla tartışınız.

.....

.....

.....

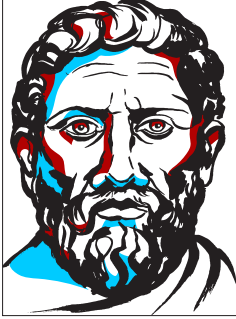
.....

1. ÜNİTE	: MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > İlk Neden ve Değişim Düşünceleri
Kavram	: Töz, Öz, Arkhe, Değişim
Genel Beceriler	: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi, Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi, Felsefe Okuryazarlığı Becerisi

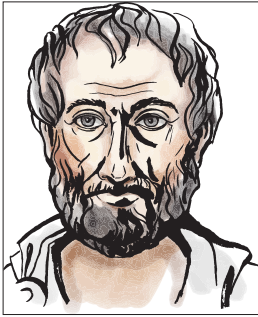
Çalışmanın Adı	TÖZÜN ÖZÜ	⌚ 40 dk.
Çalışmanın Amacı	"Töz" ile "öz, arkhe ve değişim" kavramları arasındaki bağlantıyı değerlendirebilme.	
Gerekli Malzemeler:	Genel ağ.	

1. Yönerge: Aşağıdaki filozofların "töz" kavramına ilişkin görüşlerini okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

PLATON

Platon'da (Platon) töz; şeylerin varoluşunun ilk nedeni olan, şeylere düzen ve anlaşılabilirlik kazandıran ve onları bizim için anlaşılır hale getiren varlıktır. Buna göre töz, her nesne sınıfında mevcut olan tümel form ya da ideadır; şeyleri başka şeylerden farklılaştıran ve onları her ne ise o yapan özsel doğa ya da varlıktır.

ARİSTOTELES

Aristoteles'e (Aristoteles) göre "bir şeyin ne olduğu" nu sormak, o şeyin kendine özgü bireysel var oluşunun ne olduğunu yani şeyin tözünün ne olduğunu sormaktır. Bundan dolayı töz, bir "şey" in ne olduğu ve bir şeyi o şey yapan, bir şeyin esas yapısı demektir.

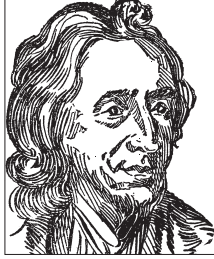
DESCARTES

Descartes'e (Dekart) göre gerçeklik üç tözden meydana gelir. Bunlardan birincisi, ezeli-ebedî ve sonsuz töz olan Tanrı'dır. Diğer iki töz, yaratılmış sonlu tözlerdir. Sonlu tözlerden birincisi tinseldir, bireyin maddi olmayan ruhudur. Tinsel töz yer kaplamaz, bölünemez. İkincisi, cisimler yani maddi nesnelerdir. Fiziksel ve cisimsel olan bu töz yer kaplar, belli bir zaman ve mekânda var olur. Var olan diğer her şey bunların bir örneğidir. Her düşünce tinsel tözün, her fiziki nesne maddi tözün birer örneğidir. Tek yaratıcı töz Tanrı'dır, diğer iki töz var olmak için Tanrı'nın yardımına muhtaçtır. Yaratılmış her töz, onu her ne ise o yapan özsel bir özelliğe sahiptir.

SPİNOZA

Spinoza (Sipinoza) tek tözün Tanrı olduğunu söylemiştir. Buna göre töz bir, sonsuz, ezeli-
ebedî ve mutlak olarak bağımsız varlıktır. Tanrı;
kendinde ve kendi başına var olan töz olarak,
var olan her şeyin varoluşu için kendisine bağlı
olan, yalnızca kendisi aracılığıyla anlaşılan, an-
laşılabilmesi için başka hiçbir kavrama ihtiyaç
duymayan varlıktır.

LOCKE

Locke'a (Lak) göre töz; tüm doğal fenomenlerin
görünüşünün gerisindeki, ne olduğunu bilmedi-
ğimiz, deneyim yoluyla tecrübe edemediğimiz
temeldir. Bu temel mantıksal olarak bir şeyin
tüm nitelik ya da özellikleri ortadan kaldırıldı-
ğında, geride kalacak olan şeye karşılık gelir.
Başka bir deyişle töz, kendi başlarına var ve ka-
lıcı oldukları düşünülemeyen güç ve niteliklere
dayanak ve neden olduğu için var olduğu varsa-
yılan temelden başka bir şey değildir.

1. Filozofların “töz”e ilişkin görüşlerindeki ortak noktalar nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

2. Filozofların görüşlerinden hareketle “töz” kavramını kendi cümlelerinizle tanımlayınız.

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki kutucuklarda verilen kavramları güvenilir genel ağları (“gov.tr.”, “edu.tr.” uzantılı web siteleri) ya da güvenilir kaynakları kullanarak araştırınız. Bu kavramları kendi ifadelerinizle tanımlayarak tablodaki ilgili yerlere yazınız. Bu kavramların töz kavramı ile ilişkisini anlattığınız bir metin yazınız.

Kavram	Tanım
Arkhe	
Öz	
Değişim	

Arkhe, öz ve değişim kavramlarının töz kavramı ile ilişkisi:

.....

.....

.....

1. ÜNİTE : MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > Sokrates ve Sofistlerin Bilgi Ve Ahlak Anlayışları

Kavram : Sofist
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	GEZGİN ÖĞRETMENLER -SOFİSTLER-	⌚ 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Sofist kavramını geçmiş ve günümüze ait metinler üzerinden değerlendirebilme.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Bundan yaklaşık olarak 2500 yıl önce Ege'de...

Yunan uygarlığı Perslerle yapılan savaşları kazanmış, devlet son derece zenginleşmiş, ayrıca vatan-daşların site yönetiminde söz sahibi olabileceği bir yönetim biçimi -demokrasi yönetimi- uygulanmaya başlamıştı.

Hitabet sanatı, Atina'da ortaya çıkan yeni koşullarda insanların başarıya erişmesine imkân sağlıyordu. Bundan dolayı bilgi, pratik bir toplumsal değer, bir güç olmuştu. Bedensel ve fiziksel özellikleri, yetenekleri geliştirmek önemini yitirmişti. Artık önemli olan ruhlari eğitmek; başta siyasette olmak üzere, kültürde, dünya işlerinde yurttaşları bilgili kılmak; meclislerde, mahkeme salonlarında, pazar yerlerinde davalarını savunmak veya karşı davaları, tezleri çürütmek konusunda onları becerikli kılmaktı. Yurttaşlar bu bilgileri öğrenebilecekleri öğretmenlere ihtiyaç duymuşlardı. İşte Sofistler de böyle bir gereksinimi karşılamak için ortaya çıkan öğretmenlerdi.

“Bilen, bilgili kişi” anlamına gelen “sofist” kavramı, sonra siyasette yararlı olmayı öğreten kimse, daha sonraları ise söz söyleme sanatı (retorik, hitabet) üzerinde ders veren kimse anlamını kazanmıştır. Sofistler gezgin öğretmenlerdi, Yunan kent devletlerinde dolaşırlar ve para karşılığı ders verirdiler.

Sofistlerin eğitim uygulamalarında hitabet sanatı son derece önemli olmuştur. Hitabet sanatı kişiye saygınlık kazandırıyor. Bunun yanında hitabeti güçlü olan kişi mahkemelerde de üstünlük sağlıyordu. Çünkü bu sanat yoluyla yargıçların kararları üzerinde büyük değişimler gerçekleştirilebiliyordu. Fakat sofistlerin bu eğitimleri yüksek ücret karşılığında vermeleri; kelimeleri kullanma yetenekleriyle insanları etkiledikleri, hitabet ve retorikğin gücüyle haksız kişilerin yargı önünde haklı duruma gelebileceği görüşleri bazı kesimler tarafından Sofistlerin olumsuz görülmesine neden olmuştur.

Sofistler aslında belli konularda belli görüşleri olan felsefi bir okul oluşturmuş değildi. Belli bir öğretiden çok belli bir düşünme biçimini paylaşmaktaydılar. Sofistlere kadar felsefi düşünce evrenin ana maddesi ve oluş problemi üzerinde şekillenmekteydi. Fakat doğa filozoflarının her biri evrenin temel ilkesini (arkhe) bulma konusunda farklı cevaplar vermişlerdi. Doğa filozoflarının vardığı noktada birçok farklı ilke benimsendiğinden ortaya bir karışıklık çıkmış ve doğa filozoflarının her şeyin bir oluş içinde olduğunu düşünmeleri; onları devamlı, değişmez ve sabit bir bilginin var olamayacağı tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır. “Belli bir alandaki doğru bilgi böylesine çeşitlilik gösterebilir miydi?” Bu durum da Sofistleri herkesin üzerinde birleşeceği bir bilginin olamayacağı düşüncesine yöneltmişti. Böylece bütün dikkatler doğadan insan düşüncesine çevrilmeye başlamış, felsefenin odak noktası değişmişti. Sofistler, insanlara yarar sağlayan bilgileri kazandırmaya çalıştıkları için felsefi açıdan rölativist (görelî) bir bilgi anlayışını benimsemişlerdi. İnsanı temele alan görüşlerinde ne kadar insan varsa o kadar bilgi ve ahlak değeri de vardır ve bu bilgi ve ahlak değerleri de kişiden kişiye değişmektedir.

1. Metinden hareketle sofistlerin belirgin özelliklerini yazınız.

.....

.....

2. Dönemin hangi koşulları sofistlerin görüşlerini etkilemiştir?

Felsefi koşullar:

Felsefe dışı koşullar:

3. Sofistlerin felsefe tarihine en önemli etkisi sizce nedir? Açıklayınız.

.....

.....

2. Yönerge: Toplumsal, kültürel ve siyasal alanlarda yaşanan değişimler o dönemin koşullarına ayak uydurabilmek için eğitim, sağlık gibi birçok alanda da yenilenmeyi gerektirir. Bu bağlamda aşağıdaki metni “**Bundan yaklaşık olarak 2500 yıl önce Ege’de**” metniyle ilişkilendirerek okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Günümüzde...

Küresel bir salgın hastalık sebebiyle dünyada ve ülkemizde işler eskisinden farklı yürüyor. Yaşanan sosyal izolasyon, özellikle eğitim ve iş dünyasında uzaktan erişime geçme sürecini normalde olmayacak kadar hızlandırdı. Kamuda ve özel sektörde online toplantılar, konferanslar, söyleşiler vb. mekândan bağımsız yeni bir yaşam ve çalışma sistemi hızlı bir şekilde hayatımıza girdi. Bu durum yeni teknolojilerin geliştirilmesi için büyük fırsatlar doğurmakla birlikte, özellikle aktif olarak çalışma hayatı içerisinde yer alan bireylerin dijital dönüşüm için daha yetkin ve donanımlı olmalarını da zorunlu kıldı.

Toplumsal büyük bir kesimi uzaktan eğitim, uzaktan çalışma, sanal alışveriş gibi kendileri için “yeni” olan kavramlar ve uygulamalar ile tanıştı, hızlı bir biçimde sürece uyum sağlamaya çalıştı. Bu kapsamda, özellikle teknolojiye daha yavaş adapte olan bireyler için teknolojik yetkinliklerini geliştirmelerine odaklanacak eğitimlere ve bu alanda uzman eğitimcilere olan ihtiyaç arttı. Hemen hemen her meslek kolu bu konularda çalışanlarına yeni eğitimler veriyor, öğrenciler öğrenim hayatlarına dijital ortamda devam ediyor, sanattan ekonomiye, bilimden spora birçok farklı alanda çevrim içi eğitim imkânları sunuluyor.

Çevrim içi eğitim ortamları aynı zamanda farklı şehirlerden hatta farklı ülkelerden insanların bir araya gelerek etkileşim kurmasına da olanak sağlıyor. Bazı bireyler ve meslek kolları için dijitalleşme ciddi avantajlar sağlarken teknolojiye ulaşma imkânı kısıtlı olan, teknolojinin ahlaki değerleri sarstığını düşünen, teknolojik yetkinlikleri zayıf olan bireyler ya da bu hızlı dijitalleşmeye uyum sağlayamayan meslek kolları içinse büyük bir dezavantaj oldu.

1. Pandemi döneminde değişen okul, iş ve toplumsal yaşam kurallarını düşündüğünüzde bireysel, kurumsal, toplumsal davranışlarınızı etkileyen kurallar hakkındaki düşüncelerinizde bir farklılık oluştu mu? Örnekle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Farklı kültürlerle ve deneyimlere sahip insanlar ile bir araya gelmeniz doğru kabul ettiğiniz bilgi, değerler ya da inançlarınızı değiştirir mi? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Metinde “**Bundan yaklaşık olarak 2500 yıl önce Ege’de**” metnindeki durumlarla ilişkilendirebileceğiniz hangi unsurlar yer almaktadır? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

1. ÜNİTE : MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > Sokrates ve Sofistlerin Bilgi Ve Ahlak Anlayışları

Kavram : Sofist
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	BANA GÖRE	⌚ 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Sofistlerin görüşlerini deneyimleyebilme.	
Gerekli Malzemeler:	İçinde ılık, soğuk ve sıcak su bulunan 3 su kabı, saat.	

1. Yönerge: Aşağıdaki konuşma metinlerini okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

- Sosyal medyada bir fotoğraf gördüm. Bu fotoğrafa senin de bakmanı istiyorum. Sence bu fotoğraftaki elbise ne renk?
- Mavi ve siyah renklerde.
- Ben de dün mavi ve siyah olarak görmüştüm ama aynı fotoğrafa şu an bakınca sarı ve beyaz olarak görüyorum. Fotoğraf aynı ama bilgisi değişti.

- Sınıfın penceresini biraz açabilir miyiz?
- Hayır, hava soğuk ve ben üşüyorum.
- Hava hiç de soğuk değil. Bak, ben ince kıyafetlerle oturmama rağmen terliyorum.
- Sana göre soğuk olmayabilir ama bana göre soğuk. Lütfen pencereyi açma!

- Müziğin sesini biraz kısabilir misin?
- Ama anne yüksek sesle dinlemiyorum zaten. Ben bile zor duyuyorum.
- Okuduğumu anlamakta zorluk çekeceğim kadar yüksek. Lütfen biraz kısar mısın?

1. Daha önce yukarıdaki konuşmalara benzer bir durum yaşadınız mı? Anlatınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki adımları öğretmeninizin rehberliğinde sırasıyla uygulayınız ve soruları cevaplayınız.

- Aynı uyarıyı aldığınız hâlde diğer insanlardan daha farklı bir bilgiye ulaşabilir misiniz? Tahminlerinizi gerekçeleriyle birlikte yazınız.

Tahmin:

.....

.....

.....

.....

- **Gözlem:** İçinde sıcak, soğuk ve ılık su bulunan kapları alınız. (Dikkat! Suyun sıcaklığı elinizi yakmayacak bir derecede olmalı.) Sağ elinizi soğuk suya, sol elinizi sıcak suya batırınız ve ellerinizi yarım dakika kadar suda tutunuz. Sağ ve sol elinizi sudan çıkarıp ikisini birden ılık suya batırınız ve ne hissettiğinizi gözlemleyiniz. Gözlemlerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

➤ **Açıklama:** Tahmin ve gözlemlerinizi kullanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Suyun sıcaklığı hakkında kesin olarak doğru bir bilgiye ulaşabildiniz mi?

b) Bilgi edinmede duyu verilerini temele alan Sofist Protagoras (Pratagoras) sizce bu deneyin sonucunu nasıl yorumlardı?

3. Yönerge: Sınıfça “kulaktan kulağa” oyununu oynayınız. Doğru olduğundan emin olduğunuz bir bilgiyi en yakınınızdaki arkadaşınızın kulağına fısıldayınız. Bu şekilde tüm sınıf bilgiyi fısıldadık-tan sonra en sonuncu kişi arkadaşının söylediği bilgiyi tüm sınıfa yüksek sesle aktarana kadar oyunu devam ettiriniz. Oyun bittikten sonra aşağıdaki soruyu cevaplayınız. (Oyunu oynamak için koşullar uygun değilse güvenli genel ağ bağlantılarını kullanarak “kulaktan kulağa” oyununun oynandığı bir video bularak izleyiniz ya da önceden oynamış olduğunuz “kulaktan kulağa” oyunlarını düşününüz.)

➤ Gorgias’ın (Gorgiyas) “Hiçbir şey yoktur, olsa da bilemeyiz, bilsek de aktaramayız.” sözünü oynadı-ğınız oyun ile ilişkilendirerek açıklayınız.

1. ÜNİTE

: MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri > Sokrates ve Sofistlerin Bilgi Ve Ahlak Anlayışları

Kavram

: *Sofist*

Genel Beceriler

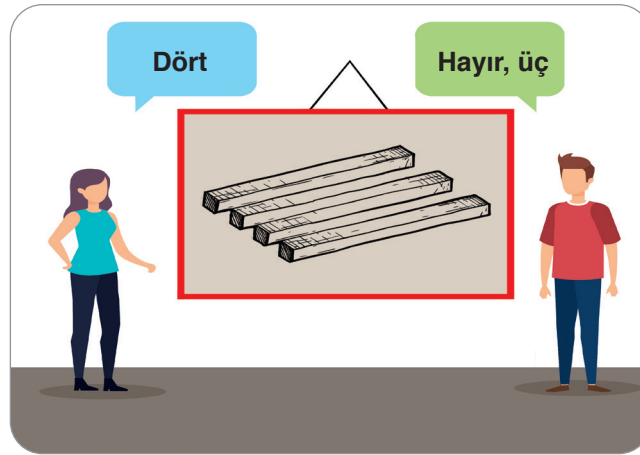
: Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri

: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	SENİN DOĞRUN HANGİSİ?	🕒 25 dk.
Çalışmanın Amacı	Sofistlerin görüşlerini yorumlayabilme.	

1. Yönerge: Aşağıda verilen görseli inceleyiniz ve bilgi notunu okuyarak soruyu cevaplayınız.

NOT

Sofistlere göre

- İnsan ancak duyuları ile bilebilir.
- Duyularsa yanıltıcıdır.
- Tek bir bilgi ya da tek bir doğru yoktur.
- Ne kadar insan varsa o kadar farklı düşünce vardır.
- İnsan her şeyin ölçüsüdür.
- Rüzgâr üşüyen için soğuk, üşümeyen içinse hoş bir esintidir.

1. Görseldeki anlaşmazlığın nedenini sofistlerin bilgi anlayışı bağlamında değerlendiriniz.

2. Yönerge: Protagoras'ın (Pratagoras) aşağıda verilen görüşlerini inceleyiniz. Ardından örnek durumu okuyarak ilgili soruyu bu görüşler bağlamında cevaplayınız.

- Protagoras'a göre aynı rüzgâr bir kişiye sıcak gelirken bir diğer kişiye soğuk gelebilir. Bu durumda bu kişiler aynı rüzgâr hakkında zıt görüşler öne süreceklerdir.
- Var olan bir şey için karşıt iki düşünce olması bir çelişkinin değil, var olan şeylerin bilgisi için duyular dışında başka bir aracımızın olmadığını göstergesidir.

Örnek Durum: Çok önemli bir sınavınızın olduğu gün sizden uzak bir yerde yaşayan, en sevdiğiniz arkadaşınız yarın dönmesi gerektiğini belirterek sizi ziyarete geleceğini söyledi.

1. Sizce bu durumda yapılması gereken doğru davranış nedir? Sınıf arkadaşlarınızla tartışınız. Tartışma sonucunda elde ettiğiniz sonuçları yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Yönerge: Aşağıda verilen soruları sofistlerin görüşlerinden hareketle tartışınız. Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

1. Herkesin kabul ettiği tek bir doğru olabilir mi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. İnsan sizce de her şeyin ölçüsü müdür?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. ÜNİTE : MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > Platon ve Aristoteles'in Varlık, Bilgi ve Değer Anlayışları

Kavram : İdea
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	İDEAL İDEA	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"İdea" kavramını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler:	Genel ağ.	

Yönerge: Aşağıdaki genel ağ adresinde yer alan "Felsefe Sözlüğü"nden "idea" kavramı ile ilgili videoyu izleyiniz ve soruları cevaplayınız.

<https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/files/bfxmxxiqbrl.mp4>

1. Sizce ideal ne demektir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. İdea ile ideal olan aynı şey midir? Videodan hareketle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

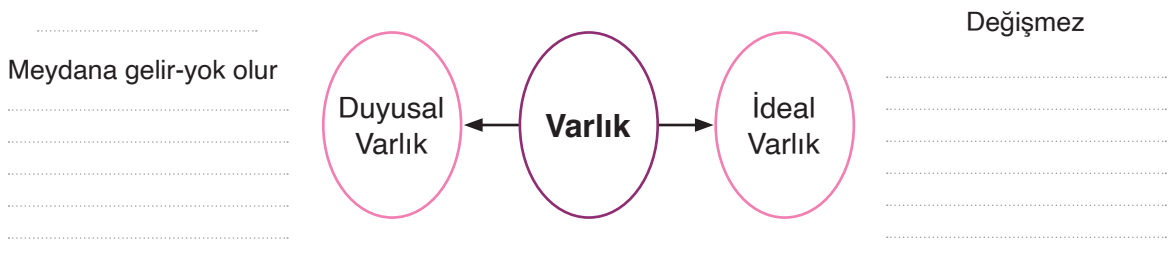
.....

.....

.....

.....

3. Duyusal ve ideal varlıkların birer özelliğinin yer aldığı aşağıdaki şekilde boşlukları doldurunuz.

1. ÜNİTE	: MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > Platon ve Aristoteles'in Varlık, Bilgi ve Değer Anlayışları
Kavram	: İdea
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	HANGİSİ GERÇEK?	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"İdea" kavramını analiz edebilmek.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Platon (Platon), insanların bir illüzyon dünyasında ya da gerçek dışı bir dünyada yaşadığını düşünür. Platon'a göre iki dünya vardır: İçinde yaşadığımız duysal dünya ve fiziksel evrenimizin çok ötesinde gerçek, sonsuz olan ideal dünya. Platon duysal dünyanın değişken olduğu için aynı zamanda güvenilmez olduğunu savunur. Bu güvenilmez görüşler dünyasının arkasında bir süreklilik ve güvenilirlik dünyası vardır. Platon; kalıcı olduğu için buna da gerçek dünya, idealer dünyası adını verir.

Platon ideaları başlıca beş türde toplar:

1. Doğal varlıkların ideaları: İnsan, at, köpek vb.
2. İnsan elinden çıkma ürünlerin ideaları: Masa, sandalye vb.
3. Matematiksel nesnelerin ideaları: Bir sayısı, iki sayısı, üçgen, dörtgen vb.
4. Genel nitelikte idealar: Fark, benzerlik ideaları vb.
5. Değer ideaları: İyi, güzel, adil vb.

Platon'un ideaları fiziksel değildir. Bu idealar aynı zamanda nesnedir yani bizim fikirlerimize ve yargılarımıza bağlı değildirler. Örneğin güzellik ideası kusursuz güzellik, adalet ideası ise kusursuz adalet demektir. Bir varlık insan ideasından pay alırsa insan, güzellik ideasından pay aldığı ölçüde güzel, adalet ideasından pay aldığı ölçüde adil olur.

Platon iyi ideasını, görünen dünyadaki Güneş'e özdeş kılar. Biz görünen dünyada nasıl Güneş'e bakamıyorsak, Güneş'i görmüyorsak ancak Güneş sayesinde fiziksel nesneleri görüyorsak Güneş onlara görünebilirliklerini sağlıyorsa, akılsal dünyada veya idealar dünyasında da biz en yüksek ideayı yani iyi ideasını göremeyiz; ona bakamayız ancak onun sayesinde akılsal şeyleri yani ideaları akılsal olarak görürüz. Görünen dünyada göz ve görünen nesneler için Güneş neyse kavranan dünyada düşünce ve düşünülen şeyler için iyi odur. Yani nesnelere gerçekliğini, akla da bilme gücünü veren iyi ideasıdır.

Platon'a göre bizim deneyimlediğimiz dünya bir mağara gibidir. Mağaradaki insanlar yalnızca mağaranın duvarlarındaki gölgeleri, sanki bir kukla gösterisi izlemiş gibi görürler. Gerçek "kuklaları" göremezler. Bu gölgeler iyilik gibi soyut bir kavramdan vazo gibi somut bir kavrama kadar ideaların gerçek dünyasındaki ideal hallerinin kusurlu birer kopyalarıdır.

1. Metne göre somut varlıklarla idealar arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Kötü ve istenmeyen şeylerin ideası var mıdır? Görüşlerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. İyi ideasının diğer idealardan farkı nedir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki tabloda yer alan ifadeler metindeki açıklamalarla tutarlı ise D (Doğru), tutarlı değilse Y (Yanlış) kutucuğunu işaretleyiniz.

İFADELER	D	Y
İdealar insan zihni tarafından üretilmez veya icat edilmez ancak zihin tarafından keşfedilebilir.		
Duyularla varlıkların gerçekliğini algılamak mümkündür.		
Duyusal dünyadaki şeyler ideaların birer yansıması, kopyasıdır.		
İyi ideası sayesinde akılsal kavramlar, gerçekler bilinebilir.		
Güzellik ideası görülebilen, var olan, kişiden kişiye değişen bir güzelliştir.		
İdealar duyular dünyasında, duyusal varlıkların içinde bulunur.		
Duyusal varlıkların dışında değerlerin de ideaları vardır.		
Bir insan idealardan pay aldığı ölçüde iyi, güzel, adil, cesur vb.dir.		

3. Yönerge: Aşağıdaki açıklamayı okuyup görselleri inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

Bir pastanede pastacı, yıldız şeklindeki kurabiye kalıbını kullanarak çok sayıda yıldız şeklinde kurabiye yapar. Kimi kurabiyeler yamuk veya kırık olsa da kalıbın şeklinden dolayı yıldız biçimindedirler.

1. Sizce pastacının kullandığı kalıp mı yoksa yaptığı kurabiyeler mi ideadır? Görüşlerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. İdea ile ilgili kendi tanımınızı oluşturunuz.

.....

.....

.....

.....

.....

1. ÜNİTE	: MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıncı Nitelikleri > Platon ve Aritoteles'in Varlık, Bilgi ve Değer Anlayışları
Kavram	: Erdem
Genel Beceriler	: İş Birliği Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	ZADİĞ'İN ERDEMİ	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Erdem" kavramının felsefi niteliğini fark edebilme.	

1. Yönerge: Aşağıdaki hikâyede Voltaire'in (Volteyr) "Zadig (Zadig)" adlı eserinin kahramanı olan Zadig'in karakter özellikleri verilmiştir. Hikâyeden hareketle verilen soruları cevaplayınız

ZADİĞ

(...) Zadig yakışıklı, zengin ve akli başında bir gençtir. Hayatta her şeyi başarabilecek yetenek ve güce sahiptir. Tüm bu olumlu özelliklerinden dolayı kimseyi incitmez, hor görmez, ihtiraslarına hâkim olur; boş sözlerden, her türlü dedikodudan uzak durmaya çalışır. Kadınlara karşı son derece saygılıdır. İnsanlarla ilişkilerinde karşılık beklemez, ihtiyacı olanların yardımına hemen koşar. Bu kadar iyiliksever olmasının nedeni okuduğu Zerdüşt'ün şu sözünü benimsemiş olmasıdır: "Karnını doyururken köpeklerin de karnını doyur, seni ısırabilirler bile." Bu sözün etkisinde kalmış olan genç adam, nankörlere bile iyilik etmeye çalışır. Bu üstün özelliklerine ek olarak Zadig hikmet sahibi biridir. Sürekli bilge insanların yanında olmuştur. Doğal sebepler ve metafizik hakkında da kendi döneminde önemli derecede ilim sahibidir. (...)

(Doç. Dr. Halil Aytekin'in Voltaire'in Eseri Zadig'te Adalet ve Mutluluk Arayışı makalesinden düzenlenmiştir.)

1. Yukarıdaki metinde geçen erdemli davranış örneklerini bularak aşağıdaki tabloya yazınız.

1. Örnek	2. Örnek	3. Örnek
4. Örnek	5. Örnek	6. Örnek

2. Siz Zadig'in sahip olduğu özelliklerden en çok hangisi ya da hangilerinden etkilendiniz? Nedenini açıklayınız.

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyarak altta yer alan adımları sırasıyla gerçekleştiriniz.

Thales'e (Tales) göre yaşamın sırrı, başkalarında gördüğün kötü şeyleri yapmamaktır. Herakleitos'a (Heraklytos) göre erdem kişinin kendi dünya düzenini bulmasıdır. Hakikati söylemesi, kendini sorguya çekmesi, eylemlerini hakikate dayandırmasıdır. Sokrates (Sokrates) erdemi ahlaki mükemmellik olarak tanımlar ve erdemin bilgi ile aynı şey olduğunu savunur. Platon'a (Platon) göre ise "İyi" doğru bir yaşamın kesin ölçüsü, biricik ereğidir. Bu da iyi ideasına ulaşmakla sağlanabilir.

(Nejdet Durak'ın Platon ve Fârâbi Felsefesinde Erdem Kavramı tezinden düzenlenmiştir.)

1	• İş birlikli çalışma için ekibinizi oluşturunuz.
2	• Daha önce gözlemlediğiniz ve erdemli bulmadığınız bir davranışı (örneğin yalan söylemek) ekibinizle paylaşınız. Bu davranışın nedenleri hakkında tartışarak bir "nedenler" listesi oluşturunuz.
3	• Bulduğunuz nedenleri, metindeki filozofların erdem anlayışları çerçevesinde yorumlayınız.
4	• Elde ettiğiniz sonuçları sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. ÜNİTE : MÖ 6. YÜZYIL-MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ > 1.2. MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > Platon ve Aristoteles'in Varlık, Bilgi ve Değer Anlayışları

Kavram : Erdem
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi

Çalışmanın Adı	FİLOZOFUN ERDEMİ	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Erdem" kavramını açıklayabilme.	

1. Yönerge: Aşağıda erdem hakkında verilen açıklamaları okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Sokrates	Sokrates (Sokrates) erdemi, bilgi olarak tanımlar. Erdem insanın kendini bilmesiyle ortaya çıkan ve bu sayede yaşamı daha iyi hâle getiren, bizi mutlu eden bilgidir. Sokrates bu sebeple "kendini bil" sözünü söylemiştir. Kendini tanıyan kişi iyinin ve kötünün bilgisine sahiptir.
Sofizm	Sofistler göreceli bir erdem anlayışını benimsemişlerdir. Evrensel anlamda kabul edilebilir hiçbir doğru ölçütü yoktur, her şeyin ölçütünün insana bağlı olması gibi etğin ölçütü de kişiye bağlıdır.
Stoacılık	Stoacılara göre erdem, doğaya uygun yaşamaktır. İnsanın doğadaki düzene uygun olarak kendi ruhunu düzene sokmasıdır. Doğanın logos ya da evrensel akıl tarafından yönetilmesi durumuna benzer olarak, insanın da aklın yönetimi altına girmesi, iradesini aklın denetimi altına sokmasıdır.
Aristippos	Aristippos'a (Aristippos) göre yaşamın ereği duyularımızla aldığımız hazdır. Yaşamaktan alabildiğimiz kadar zevk alalım ancak ölçüyü de kaçırmayalım. Akıl, duyuların sonsuz isteklerine karşı koymalıdır. Erdem, haz almakta ölçülü olmaktır.
Aristoteles	Aristoteles'e (Aristoteles) göre iyi olma ya da mutluluk, erdeme uygun etkinliklerle elde edilebilecek bir amaçtır. Erdem insanın orta yolu bulmaya çalışması, aşırılıklardan kaçınmasıdır. Erdemli ruh, iyi düzenlenmiş ruhtur. Yani kişinin akıl, duygu ve arzu gibi özellikleri arasındaki ilişkinin uyumlu halidir.

1. Yukarıda belirtilen görüşlerden hangisine ya da hangilerine katılıyorsunuz? Nedenini belirtiniz?

.....

2. Erdemle ilgili yukarıdaki görüşlerde yer alan benzerlik ve farklılıklar nelerdir? Açıklayınız.

.....

3. Yukarıdaki bilgilere göre "erdem" kavramının günlük dildeki anlamı ile felsefe literatüründe kullanılan anlamlarını karşılaştırınız.

.....

2. Yönerge: Yapılan etkinliklerin sonunda "erdem" kavramı hakkında öğrendiklerinizden hareketle erdemli bir insanda bulunması gereken niteliklerin neler olabileceğini tespit ediniz. Tespitlerinizi aşağıdaki tabloya kendi cümlelerinizle not yazınız.

Erdemli bir insanda bulunması gereken nitelikler	1.
	2.
	3.
	4.
	5.

2. ÜNİTE : **MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ > 2.2. MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinin Karakteristik Özellikleri > MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinde İnanç ve Akıl İlişkisi**

Kavram : İnanç
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	İNANÇ NEDİR?	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"İnanç" kavramının farklı anlamlarını ayırt edebilme.	

Yönerge: İnanç kavramının tanımlarını Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlük'ünü ya da felsefe sözlüklerini kullanarak araştırınız ve bu tanımlarının her birine yönelik cümleler kurunuz. Bulduğunuz tanımları ve kurduğunuz cümleleri aşağıdaki kutulara yazınız.

1

- İnanç:
- Örnek Cümle:

2

- İnanç:
- Örnek Cümle:

3

- İnanç:
- Örnek Cümle:

4

- İnanç:
- Örnek Cümle:

2. ÜNİTE

: MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ > 2.2. MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinin Karakteristik Özellikleri > MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinde İnanç ve Akıl İlişkisi

Kavram

: İnanç

Genel Beceriler

: Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri

: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	İNANCIN BİLEŞENLERİ	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Dini bağlamdaki "inanç" kavramını açıklayabilme.	

1. Yönerge: Aşağıdaki açıklamayı okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

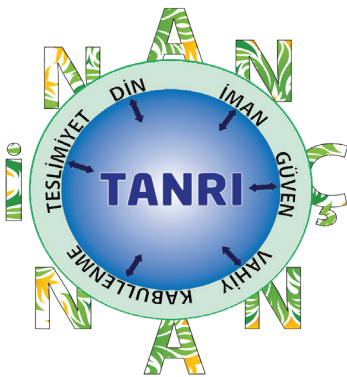
İnanç, MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl felsefesinin önemli kavramlarından biridir. Bu dönemde dinî bağlamda kullanılan inanç, “benimseme, doğruluğunu kabul etme, içselleştirme” anlamlarını içermektedir.

İnanç; kişinin Tanrı'ya inanması, ona teslim olması, varoluşunu onunla açıklaması, aklını kullanarak doğru yolu bulmasıdır. İnancın görevi insanın evrendeki konumunu ve rolünü açıklamak, varoluşunu anlamlandırmak, insana nasıl bir kimliğe sahip olduğunu göstermektir.

1. MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl felsefesinde inanç kavramı hangi anlamıyla ele alınmıştır?

2. Metinden hareketle inancın insan için önemini gerekçelendirerek açıklayınız.

2. Yönerge: Aşağıdaki kavram ağını inceleyiniz. Bu ağda yer alan kavramları kullanarak inanç kavramını açıklayan bir metin oluşturunuz.

2. ÜNİTE	: MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ > 2.2. MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > Hristiyan Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri
Kavram	: Akıl
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	BENİM AKLIM HANGİSİ?	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Akıl" kavramının tarihsel süreçte yüklendiği farklı anlamları ayırt edebilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metinde verilen akıl tanımlarını okuyarak soruları cevaplayınız.

BENİM AKLIM HANGİSİ?

Aristoteles (MÖ 384-322): Akıl, etkin (faal) ve edilgin (pasif) olmak üzere ikiye ayrılır. Edilgin akıl duyularla elde edilen verileri derleyip düzenler. Etkin akıl ise bu verileri sorgulama, düşünme ve yorumlama yöntemiyle bilgi haline sokar.

Augustinus (354-430): İnanç ve akıl, bilginin zorunlu iki ögesidir. Hakikatin kendisi Tanrı, hakikati bize sunan da İsa ve onun Kutsal Kitap'taki sözleridir. Hakikate sahip olabilmek için bunlara inanmak, inanırken de sözlerin anlamını kavramak gerekir.

Fârâbî (870-950): Maddi dünyada insanın düşünme yetisi olan akıl, "amelî" ve "nazari" olmak üzere ikiye ayrılır. Amelî akıl, insana özgü her türlü davranışı ortaya koymada etkindir. Nazari akıl ise nefis cevherinin gelişip olgunlaşarak akıl cevherine dönüşmesinden ibarettir. Duyulardan elde edilen izlenimler nazari akıl tarafından üç aşamada değerlendirilir ve her aşaması bir akıl olarak isimlendirilir. Bunlar güç hâlindeki (bilkuvv) akıl, fiil hâlindeki (bilfiil) akıl, kazanılmış (müstefad) akıldır. Metafizik varlık dünyası ile fiziki varlık dünyası arasında âdeta bir köprü görevini gören akıl ise faal akıldır. Akıllı bir insanın sahip olabileceği en yüce değer olarak benimseyen Farâbî, yalnızca akıllı değil onu veren Tanrı'ya da kutlu görür.

J. Locke (1632-1704): Locke'a (Lak) göre bilginin kaynağı deneysel tecrübedir. Bilgilerimizin doğuştan gelmediğini, deneyimler sonucunda kazanıldığını savunur. Ona göre akıl her konuda nihai yargıç ve yol gösterici olmalıdır. Locke için akıl, doğuştan pratik ya da teorik ilkelere sahip değildir. Akıl, Tanrı tarafından yalnızca insana verilen bilme yetisidir.

İ. Kant (1724-1804): Akıl; duyularla elde edilen ve anlama yetisi tarafından sentezlenen veya terkip edilen malzemenin, düşüncenin en yüksek birliği altına sokulması işiyle uğraşır. Kant'a (Kant) göre bilgilerimiz deneyden kaynaklanır. Ancak yalnızca deney bilgi elde etmek için yeterli değildir. Akıl düşünür fakat bu düşünme faaliyeti anlama yetisinin gelen malzeme üzerine bir düşünme, akıl yürütme ve sonuç çıkarma faaliyetidir. İnsanın doğadan duyu organlarıyla aldığı verileri birleştirme yetisi, basit ideleri birleştirerek kompleks ideler meydana getirir. Soyutlama yetisiyle insan zihni genel kavramları gösteren genel sözcüklere yükselir.

Hegel (1770-1831): Akıl, tarih içinde gelişen, bireysel ve sosyal hayatın farklılaşan koşullarından her daim etkilenen bir şeydir. Akıl yoluyla varlığa yaklaşım onu kavradığımızı sanırız, oysa akıl varlık yoluyla kendini kavrar ve kendine döner. Akla uygun olan gerçek, gerçek olan akla uygundur.

1. Siz akıllı nasıl tanımlarsınız? Yazınız.

2. Metinde verilen akıl tanımlarından hangisi ya da hangileri sizin akıl tanımınıza uygundur? Neden?

3. Düşünürlerin yaşadıkları dönemler dikkate alındığında akıl kavramına yükledikleri anlamlar nasıl farklılık gösterir? Açıklayınız.

2. ÜNİTE : MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ > 2.2. MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri > Hristiyan Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri

Kavram : Akıl
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	AKLIN SERÜVENİ	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Akıl" kavramını tarihsel süreç içinde analiz edebilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

İnsan, yaşadığı dönemin etkisinde kalan bir varlıktır. Bu anlamda insan aklı aynı olmasına karşın her dönemde akla yüklenen anlamların değiştiğini söylemek mümkündür. Bu değişim genel olarak şu biçimde sınıflandırılabilir:

MÖ VI. Yüzyıl – MS II. Yüzyıl Felsefesi

Bu dönem felsefesi evreni akıl yoluyla anlama çabasındadır. Fiziki nesneler dünyası akılla kavranmaya çalışılır. Düzen ve kaos bu dünyaya hakim olan iki özelliktir. Bu nedenle değişenin arkasında değişmeden var olan şeyler aranmaktadır.

II. Yüzyıl – XV. Yüzyıl Felsefesi

Orta Çağ felsefesi Tanrı'nın emir ve buyruklarını akıl yoluyla açıklama çabasındadır. Bu dönemde Tanrı'nın açıklayıcı ilke olarak öne sürüldüğü görülmektedir. Asıl hakikat, değişmeyen bilgi yani Tanrı'nın hakikatidir. Akıl, Tanrı'ya ulaşmak için bir araçtır.

XV. Yüzyıl – XVII. Yüzyıl Felsefesi

Bu dönemde kilisenin etkisinden çıkılarak insan ve akıl temel alınmıştır. Bilim ve sanatın önderliğinde insan, aklını kullanarak kilisenin etkisinden çıkmış ve kendini gerçekleştirecek bir ortama ulaşmıştır. Keşifler yapma, icatlar bulma ve yeni düşünceler ortaya atma heyecanı bu dönemde görülmektedir. İnsanı ve aklını önemseyen bu dönem ilerlemenin ve modernizmin hazırlayıcısı konumundadır.

XVIII. Yüzyıl – XIX. Yüzyıl Felsefesi

Bu dönemde felsefede varlık bilimin yerine özne yani "ben" geçirilmiş ve "ben" felsefenin odağı hâline getirilmiştir. Akıl bağımsızlığı ön plana çıkarılarak "ben" temelli yapılandırılmıştır. Bilimin gelişmesi insanlığın ilerlemesini beraberinde getirmiş ve insan aklını kullanarak özgürleşmiştir. Akıl, evrendeki düzenin temeli konumundadır. Bu dönemde doğaya egemen olma fırsatının doğması aklın daha bağımsız olmasını sağlamıştır.

XIX. Yüzyıl Felsefesi

Bu dönemde akıl eleştirel olarak kullanılmaya başlanmıştır. Akıl ile insan yaşamının her alanını laikleştirme çabası görülür. Toplumsal çözüm yolları ön plana çıkmıştır. Akıl eleştirel kullanılırsa, kendini eleştirip sınırlarını keşfederse o zaman doğru kullanılmış olacaktır. Akla dayalı bir toplum tasarımı insan özgür ve mutlu olabilir düşüncesi hâkimdir.

XX. Yüzyıl Felsefesi

Bu dönemde bilime ve akla yönelik sorgulamalar ön plandadır. İnsan akıl sahibi bir varlık olarak kendi seçimlerinin, sorumluluğunun farkındadır; böyle bir sorumlulukla kendini oluşturabilir.

(Ahmet Cevizci'nin, *Felsefe Tarihi* kitabından ve H. Kahraman'ın, *Çağdaş Felsefe Öncesi Düşüncede Akıl - İlerleme İlişkisi* makalesinden düzenlenmiştir.)

1. Metinden hareketle, farklı dönemlerde akla yüklenen anlamların hangi amaçlara hizmet ettiğini aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerlere yazınız.

DÖNEMLER	AMAÇLAR
MÖ VI. Yüzyıl – MS II. Yüzyıl Felsefesi (İlk Çağ)	
II. Yüzyıl – XV. Yüzyıl Felsefesi (Orta Çağ)	
XV. Yüzyıl – XVII. Yüzyıl Felsefesi (Rönesans)	
XVIII. Yüzyıl – XIX. Yüzyıl Felsefesi (Yeni Çağ)	
XIX. Yüzyıl Felsefesi (Aydınlanma Felsefesi)	
XX. Yüzyıl Felsefesi	

2. Sizce akla yüklenen anlamların farklı dönemlerde değişmesinin nedeni nedir? Açıklayınız.

3. Yapay zekâ çalışmalarındaki gelişmeleri dikkate alarak insan aklının gelecekteki rolünde meydana gelebilecek değişimler ile ilgili görüşlerinizi içeren bir metin yazınız.

2. ÜNİTE : MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ > 2.2. MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > Hristiyan Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri

Kavram : Hristiyan Felsefesi
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	HRİSTİYAN FELSEFESİ NEDİR?	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Hristiyan felsefesi" kavramının neleri ifade ettiğini gösterebilme.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Hristiyan felsefesi MS 2. yüzyıldan 8. yüzyıla kadar olan Patristik Dönem’le, 8. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar süren Skolastik Dönem’den meydana gelir. Bu dönemde Hristiyan felsefesinin doğuşunun temelinde iki temel faaliyet bulunur: Bunlardan birincisi Hristiyan öğretilerini temellendirme ikincisi ise bu dini öğretileri savunma faaliyetidir.

Patristik Dönem’de Hristiyan öğretileri kilise babaları tarafından klasik felsefe karşısında savunulmuştur. Bu dönemde din, akıl ile temellendirilmeye çalışılmıştır. Akla dayanılarak elde edilen sonuçlarla dinin öğretileri arasında bir ayırım yapılmamış; felsefe, teoloji ve dinin doğruları bir bütünün ayrılmaz parçaları olarak değerlendirilmiştir. Patristik Dönem’in önde gelen isimleri Tertullian (Tertulyan), Clemens (Klemens) ve Augustinus (Agistinus)’tur. Tertullian Tanrı’nın varlığının kanıtlanması ve ruhun ölümsüzlüğü problemi üzerinde durmuştur. Clemens kötülük problemi ile ilgilenmiştir. Augustinus ister ahlaki ister fiziki ister metafiziksel bir çerçeve içinde ortaya çıksın, kötülüğün sorumluluğunun, Tanrı’ya değil de insana ait olduğunu savunmuştur. Augustinus’un kötülük problemine ilişkin çözümleri bugün bile kabul görmektedir.

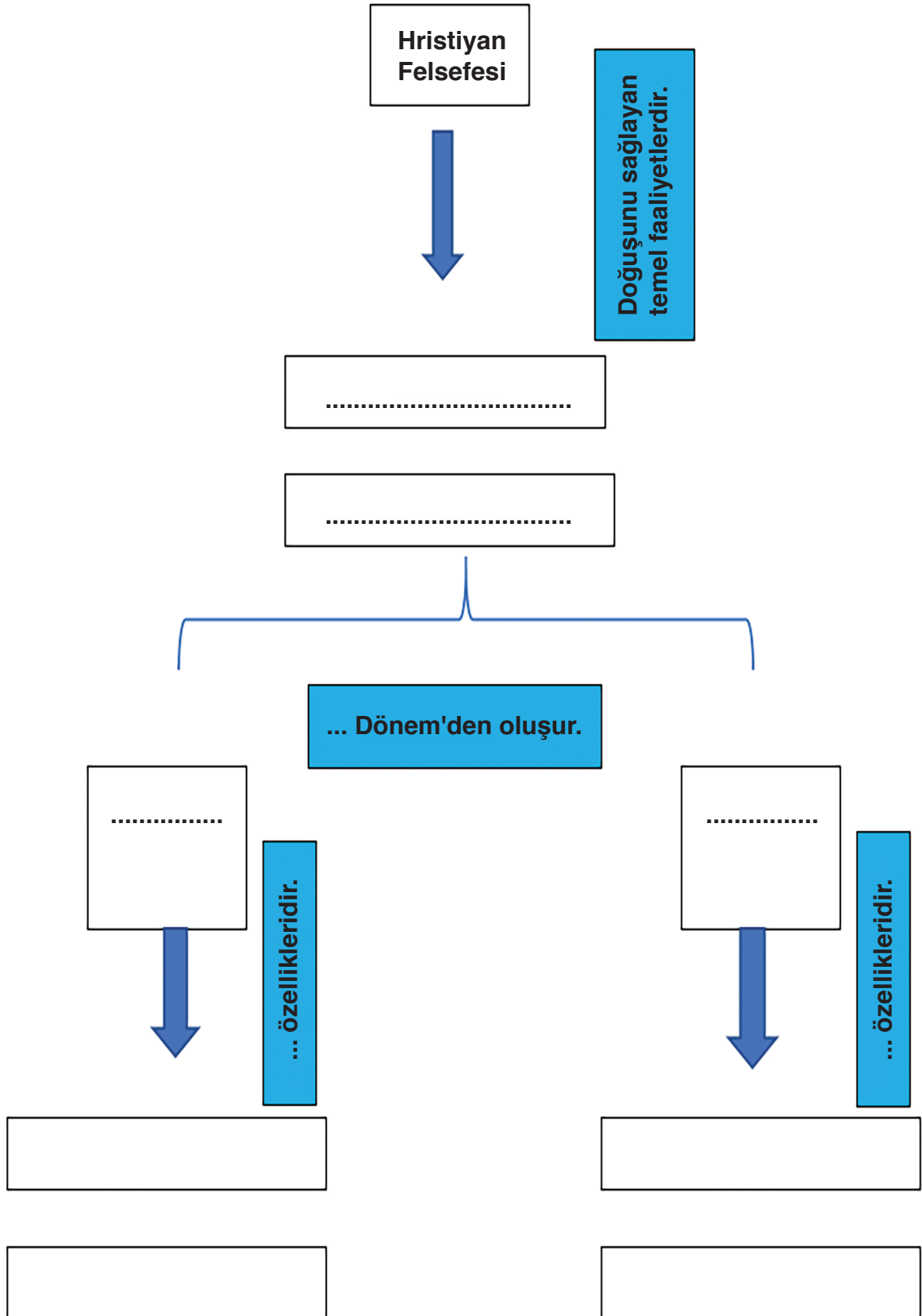
Skolastik felsefe ise her şeyden önce okullarda okutulan, aktarılan ve tartışılan felsefeyi tanımlar. Skolastik felsefe, genel tavrı itibarıyla, akılı inanca tabi kılan bir felsefe olmakla birlikte, Hristiyanlığın felsefe ya da akılla bağdaşabileceğini her fırsatta göstermeye çalışan bir felsefedir. Bu dönemde inanç ve akıl arasındaki ilişki tartışılmıştır. Bu döneme damgasını vuran anlayış Anselmus (Anselmus)’un ifadesiyle “anlamaya çalışan iman”dır. Tanrı’nın varoluşuyla ilgili ünlü “ontolojik kanıtı” ileri süren Anselmus; tümeller, Tanrı’nın varlığı, ruhun ölümsüzlüğü problemi ile ilgilenen Aquinalı Thomas (Akinalı Tamis) ve tümeller problemini ele alan Ockhamlı William (Okhamlı Vilyım) bu dönemin önde gelen isimleridir.

(Ahmet Cevizci’nin Ortaçağ Felsefesi Tarihi kitabından düzenlenmiştir.)

1. Metinde geçen felsefi problemleri tespit ederek yazınız.

2. Tespit ettiğiniz problemlerden birini seçiniz. Seçtiğiniz probleme siz nasıl bir çözüm üretirsiniz? Düşüncelerinizi temellendirerek yazdıktan sonra arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. Yönerge: Metinden hareketle aşağıda yer alan kavram haritasındaki boşlukları doldurunuz.

2. ÜNİTE : MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ > 2.2. MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri > Hristiyan Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri

Kavram : Hristiyan Felsefesi
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	HRİSTİYAN FELSEFESİNİN TEMEL PROBLEMLERİ	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Hristiyan felsefesinin temel problemlerini analiz edebilme.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Augustinus (Agistinus) (MS 354-430), çocukken armut çalmış olduğu için hem özür dilediği hem de kendisini suçladığı binlerce dokunaklı sayfa kaleme almıştır. Üstelik bunun kötü olduğunu biliyordu ve hepsinden kötüsü, armut çalmaktan zevk aldığını yemin ederek hatırlıyordu. Size Augustinus'un öyküsünden bir bölümü aktarmak istiyorum.

“Şimdi eski kötülüğümü ve ruhumun yozlaşmasını değerlendirmek istiyorum. O kötülükleri hâlâ sevdiğimden değil ama seni sevebileyim diye, Yüce Tanrım. Senin sevgine olan sevgimden yapıyorum bunu, kötü hareketlerimle acıyla yüzleşiyorum.

Bağımızın yakınında meyveleri dallarından sarkan bir armut ağacı vardı ama bizi çeken tarafı rengi veya kokusu değildi. Gece geç saate kadar sokakta oynadığımız bir gün -böyle kötü alışkanlıklarımız vardı- benim de aralarında olduğum bir grup kötü çocuk ağacı sallamaya, meyvelerini çalmaya gittik. Çok armut topladık ama kendimiz için değil, birkaç tanesinin tadına baktıktan sonra armutları hayvanlara verdik. Bunu yapmak hepimizin daha da hoşuna gitmişti çünkü yasaktı. Çaldığımız armutlar senin eserin oldukları için o kadar güzel görünüyordu. O armutlar gerçekten de çok tatlı görünüyordu. Benim sefil ruhumun arzu duyduğu onlar değildi çünkü çok daha güzel armutlarım vardı. Onları sadece çalmış olmak için çaldım, sonra da bir kenara attım.”

(Martin Cohen'in 101 Ahlak İkilemi kitabından düzenlenmiştir.)

1. Augustinus neden kendisini suçlamaktadır?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Sizce kötülüğü bilerek seçtiğini söyleyen Augustinus haklı mıdır? Nedenleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. a) Siz kötülüğü nasıl tanımlarsınız? Yazınız.

.....

.....

.....

b) Tanrı'nın iyiliği ya da kötülüğü seçmeyi insanın özgür iradesine bırakıyor olmasının Hristiyan felsefesi açısından sonuçları ne olabilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. ÜNİTE : MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ > 2.2. MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri > İslam Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri

Kavram : İslam Felsefesi
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	İSLAM DÜŞÜNCE DÜNYASI I	🕒 15dk.
Çalışmanın Amacı	"İslam felsefesi" kavramını açıklayabilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Yeliz Öğretmen: İslam felsefesi sadece Müslüman düşünceleri değil, İslam coğrafyasında düşünce üreten tüm filozofları kapsar. Peki İslam felsefesi hakkında sizler neler biliyorsunuz?

Mehmet: Antik Yunan felsefesine ait çevirilerin İslam felsefesi üzerinde etkileri olmuştur.

Zeynep: Çevre, kültür ve düşüncelerden etkilendiği gibi kendisinden sonraki düşüncelere de katkı sağlamıştır.

Yasemin: Felsefenin temel konularının tartışılmasının yanında akıl, iman ve inanç konuları üzerinde de durulmuştur.

Gülşah: O hâlde İslam felsefesinin kaynağı İslam dininin de temel kaynakları olan Kur'an-ı Kerim, hadisler ve akıldır.

Akın: İslam felsefesinin, felsefenin gelişimine katkı sağladığını söyleyebiliriz. Günümüzde ilahiyat, İslami ilimler ve felsefe fakültelerinde İslam felsefesi dersleri bulunmaktadır.

Ebru: İslam filozoflarının varlık, bilgi, tabiat, insan, toplum, ahlak, siyaset, hukuk, iktisat, dil, sanat gibi pek çok alanla ilgili düşünce ürettikleri bilinmektedir. Üretilen fikirler, bu alanda çalışan günümüz filozoflarını da etkilemektedir.

1. Yukarıdaki metinden yararlanarak bir İslam felsefesi tanımı yapınız.

2. İslam felsefesini felsefe disiplini içinde farklı kılan özellikler nelerdir? Yazınız.

3. İslam filozoflarının ürettikleri fikirlerin günümüzde de etkisini sürdürmesinin nedeni sizce nedir? Gerekçelendirerek açıklayınız.

2. ÜNİTE	: MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ > 2.2. MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri > İslam Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri
Kavram	: İslam Felsefesi
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	İSLAM DÜŞÜNCE DÜNYASI II	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl İslam felsefesinin temel özelliklerini ve problemlerini belirleyebilme.	

Yönerge: Aşağıdaki şemada fikirleri verilen filozofların görüşlerini okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

a.

Fârâbî'nin metafizik sisteminde merkezî noktada bulunan Tanrı, "İlk Varlık" veya "Mutlak Bir" olarak nitelendirilir. Fârâbî, Tanrı'yı sadece hikmet sahibi bir varlık olarak değil bütün varlığın kendisinden çıktığı zorunlu varlık olarak görür. Tanrı'nın merhameti sonsuzdur, yarattıkları için daima hayır ve iyilik diler. İffet, adalet ve benzeri değerler insan aklıyla kavranabilir. İnsan düşünme gücü ile en faziletli gayeleri tespit ederek iyi ve güzel olana yönelmelidir.

b.

İbn Sînâ, nefsin idrak güçlerini akli ve duyuşsal idrak olarak ikiye ayırır. Duyuşsal idrak güçleri de iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılır. Dış idrak güçleri duyu organlarının verileridir. İç idrak ise hayal, fikir, vehim hafıza ve hatırlamadır. İnsani nefiste bütün bu güçlere ek olarak düşünme gücü bulunur. İnsan kendinde bulunan idrak güçleri ve akıl sayesinde varlıkların ve bu varlıkları idrak eden ben'in farkına varır.

c.

Gazâlî, bilginin kaynağını doğuştan var olan akli bilginin niteliğinde ve imkânında araştırmıştır. Düşüncesini "Nefsini bilen, Rabb'ini bilir." hadisiyle şekillendirmiştir. İnsan, nesneleri kendine uygun benzerlikler kurarak bilir. Allah, insanı evrenin bir numunesi şeklinde yaratmıştır ve evrendeki her şeyin bir misalini onda toplamıştır. İnsan; akli, kudreti ve ilmiyle âleme hükmeder. Kendisindeki bütün nitelikleri ve nefsini bilmesi yaratıcısını bilme konusunda bir ayna vazifesi görür.

ç.

İbn Rüşd, din ile felsefe arasında yapılacak bire bir kıyaslamaların yanlış olduğunu vurgulamıştır. Ona göre felsefe ve dinin kendilerine özgü prensipleri ve esasları vardır. Bu nedenle birinin diğerine karıştırılması yanlışlıklara sebep olur. Ona göre felsefenin amacı, var olanlar üzerinde düşünmek ve onları Allah'ın varlığına delaletleri bakımından incelemekten ibarettir.

1. Yukarıda görüşleri verilen filozofların, felsefenin hangi konuları hakkında görüş bildirdiğini tabloda boş bırakılan yerlere yazınız.
2. Bazı filozofların felsefi problemlere ilişkin cevaplarını içeren tabloya uygun bir başlık bulunuz. Bulduğunuz başlığı tablonun ortasında yer alan boşluğa yazınız.
3. Tabloda adı geçen İslam filozoflarının ait oldukları düşünce dünyası hakkında neler söyleyebilirsiniz? Düşüncelerinizi gerekçeleri ile yazınız.

a)

b)

c)

d)

2. ÜNİTE	: MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ > 2.2. MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri > MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinde İnanç ve Akıl İlişkisi
Kavram	: İslam Felsefesi, Hristiyan Felsefesi
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	İSLAM DÜŞÜNCE DÜNYASI III	⌚ 15dk.
Çalışmanın Amacı	MS 2. Yüzyıl-MS 15. yüzyıl dönemi "Hristiyan felsefesi ile İslam felsefesi"nin ayırıcı özelliklerini değerlendirebilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve metinden hareketle soruları cevaplayınız.

İslam Filozofları	Kîndî'ye göre felsefe, insanın gücü ölçüsünde varlığın hakikatini bilmektir. Filozofun bilgiden amacı gerçeğin bilgisine ulaşmak, davranışın amacı ise gerçeğe göre davranmaktır. Sanatların değer ve merteye bakımından en üstünü felsefedir.
	Fârâbî insan aklının ulaşabildiği en genel kavramı "varlık" olarak adlandırır. Ona göre varlık mertebelerinin ilki, insan aklının ulaşabildiği en kutsal varlık olan Tanrı'dır.
Hristiyan Filozoflar	Augustinus (Agistinus) "Anlamak için inanıyorum.", "Gerçeği yalnızca akılla bulamayacak kadar zayıfız." diyerek sonunda kendi iradesini Tanrı'nın iradesine teslim eder.
	J. S. Erigena (Ercina): "Tanrı doğanın sadece başında değil, sonunda da vardır. Yani evren, Tanrı'dan başlayıp yine Tanrı'ya ulaşan bir devir hareketidir. Doğanın tüm amacı, Tanrı'ya ulaşmaktır."

1. Yukarıdaki görüşlerden hareketle MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl dönemi filozoflarının temel amacı nedir? Yazınız.

.....

.....

.....

2. a) İslam felsefesi ile Hristiyan felsefesini karşılaştırarak benzer özelliklerini yazınız.

.....

.....

.....

- b) Metinde yer alan İslam ve Hristiyan filozoflarının görüşlerinde "inanç ve akıl" ilişkisi açısından nasıl bir fark bulunmaktadır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. İslam ve Hristiyan felsefelerinde görülen benzerlik ve farklılıklar ile insanların kendi inançlarını yaşadıkları biçimleri arasında bir bağlantı var mıdır? Gözlemlerinizden hareketle açıklayınız.

.....

.....

.....

2. ÜNİTE	: MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ > 2.2. MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinin Karakteristik Özellikleri > MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesinde İnanç ve Akıl İlişkisi
Kavram	: İnanç, Hristiyan Felsefesi, İslam Felsefesi
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	HRİSTİYAN VE İSLAM FELSEFESİNDE İNANÇ	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Hristiyan felsefesi ile İslam felsefesinin "inanç" kavramına yaklaşımlarını karşılaştırabilme.	

Yönerge: Aşağıda yer alan bilgi kutularındaki açıklamaları okuyarak soruları cevaplayınız.

HRİSTİYAN FELSEFESİ	
Tertullianus (Tertulyanus):	İnanç insan aklının Tanrı önünde alçakgönüllü olması, kibrini kırması demektir. Tanrı'nın sırlarına ulaşmaya kalkışmak, insan aklının bir saygısızlığıdır, küstahlığıdır. Bu nedenle "Akıllamaz olduğum için inanıyorum."
Augustinus (Agistinus):	Bilgi çeşitli önermeler ve çıkarsamalarla tanrısal gerçeğin ortaya konulmasından ve kanıtlanmasından başka bir şey değildir. Akıllı doğru yola sokan inançtır, inanmadıkça anlayamayız. Bu nedenle "Anlamak için inanıyorum."
Anselmus (Anselmus):	İnançla akıl birbirine karıştırılmamalıdır. Hakikati bilmek için araştırmaya inançla başlamalıdır. İnancın öğrettiği şeyin nedenini sormadan önce inanmak gerekir. İnancın öğrettiği her şey akılla kanıtlanabilir.
Aquinalı Thomas (Akınalı Tamis):	İnanç ile akıl birbirinden kesin olarak ayrılmalıdır çünkü inancın akıl, aklın da inanç alanında yapabileceği bir şey yoktur. Örneğin dünyanın yedi günde yaratılmış olduğu dogması aklın ışığıyla asla aydınlığa kavuşturulamaz. Bu nedenle "İnanayım diye biliyorum."

İSLAM FELSEFESİ	
Mâtürîdî:	İnanç İslam'ın temelidir ve akıldan önce gelir. Bununla birlikte dinin gereği gibi anlaşılabilmesi için Kur'an ve sünnete ek olarak akla da ihtiyaç vardır.
Gazâlî:	İnancı aklileştirmek, onun özünü çarpıtmaktan başka bir şey değildir. İlahi meselelerin, ilahiyatla ilgili konuların çözümünde akıl yetersizdir. Bir Müslüman için en doğru tutum, bu gibi konuların çözümünde dinî açıklamaları kabul etmektir.
İbn Rüşd:	İnanç ile akıl arasında çelişki değil uyum söz konusudur. Dolayısıyla insanlar akıllarını doğru kullandıklarında dinle uyumlu sonuçlara ulaşacaklardır. İnanç ile akıl arasında uzlaşmazlık olduğu düşüncesi, din ve felsefenin mahiyeti konusundaki bilgi eksikliğinden kaynaklanır.
El-Kindî:	Gerçekleri bilmenin iki yolu vardır: filozofların yolu ve peygamberlerin yolu. Filozofların yolu akıl yoludur. Peygamberlerin yolu vahiy yoludur ve bilgi kaynağı inançtır. Din ve felsefe gerçeğe ulaşma yolları bakımından ayrılrsa da amaçları ortaktır: gerçeğe ulaşmak.

1. Hristiyan ve İslam felsefesinin inanç anlayışlarındaki benzer ve farklı noktaları yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. Aşağıdaki tabloda yer alan ifadelerden bilgi kutularındaki açıklamalarla tutarlı olanları işaretleyiniz.

İFADELER	Tutarlı	Tutarlı değil
İslam düşüncesinde din ve inanç, akla rağmen değil akılla mümkündür.		
İslam felsefesinde de Hristiyan felsefesinde olduğu gibi inanç ile akıl çelişki hâlinindedir.		
İslam felsefesinde inanç, akıl ve bilgi birbirini dışlayan şeyler olarak görülmüştür.		
Tertullian saçma olan bir şeye inanmayı bir hata olarak görür.		
İslam felsefesinde akıl başka yere din başka yere götürmez.		
Clement, Augustinus ve Anselmus inancın kavranmasını akla bağlamıştır.		
Aquinalı Thomas'a göre Tanrı hakkındaki bazı hakikatler insan aklının bütün gücünü aşar.		
İslam felsefesinde iman etmeleri için insanlar akletmeye ve bilmeye çağırılmışlardır.		
İnanç-akıl ilişkisi Hristiyan felsefesinde akıl merkezinde, İslam felsefesinde inanç merkezinde yorumlanmıştır.		

3. a) Günlük yaşamınızda inanmak ve bilmek sözcüklerini hangi anlamlarda kullandığınızı örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

- b) Sizce inanmak ile bilmek arasında nasıl bir fark vardır? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE : **MS 2. 15. YÜZYIL - 17. YÜZYIL FELSEFESİ > 3.2. 15. Yüzyıl - 17. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri> 15. Yüzyıl - 17. Yüzyıl Felsefesinde Öne Çıkan Görüşler**

Kavram : Hümanizm

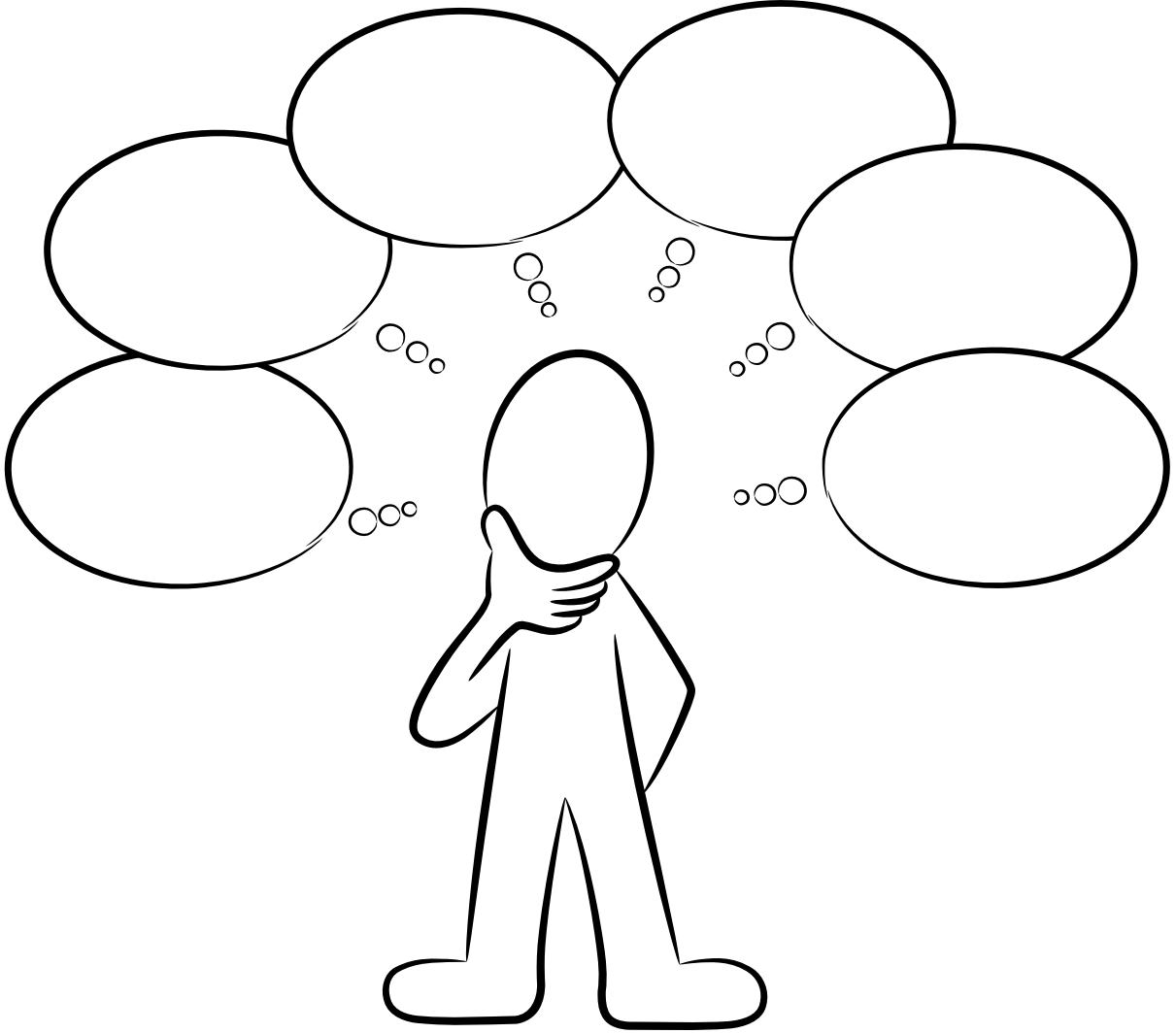
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi

Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	HÜMANİZM HAKKINDA NE BİLİYORUM?	⌚ 25 dk.
Çalışmanın Amacı	"Hümanizm" kavramını diğer anlamlarından ayırt edebilme.	
Gerekli Malzemeler: Genel ağ.		

Yönerge: Aşağıdaki soruları sırasıyla cevaplayınız.

1. a) Hümanizm kavramının çağrıştırdığı sözcükleri görselde boş bırakılan yerlere yazınız.

b) Yukarıda yazmış olduğunuz sözcükleri kullanarak kendi ifadelerinizle hümanizmin tanımını yapınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Türk Dil Kurumunun “Felsefe Terimleri Sözlüğü”nden hümanizm (insancılık) kavramının tanımlarını bularak aşağıdaki tabloya yazınız.

NOT

<https://sozluk.gov.tr/> bağlantısını kullanarak TDK'nin “Felsefe Terimleri Sözlüğü”ne ulaşabilirsiniz.

1) Hümanizm:	
2) Hümanizm:	
3) Hümanizm:	

3. Kendi hümanizm tanımınızla TDK'nin “Felsefe Terimleri Sözlüğü”ndeki hümanizm tanımlarını karşılaştırınız. Hümanizm kavramının felsefedeki terim anlamı hangi yönlerden sizin tanımınızla benzerlik ve farklılık gösteriyor? Yazınız.

Benzerlikler:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Farklılıklar:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Hümanizmin babası sayılan Petrarca'nın hangi görüşlerine katılırsınız? Gerekçelerinizi belirterek yazınız.

- 2. Yönerge:** Aşağıda verilen genel ağ adresindeki videoyu izleyiniz ve tabloda hümanizmle ilgili verilen ifadelerden doğru olanları işaretleyiniz.

<https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/files/rcyxdh1rumw.mp4>

Rönesans'ın ilk belirtisi olan hümanizm İtalya'da ortaya çıkmıştır.	
Skolastik düşünceyle Antik Çağ düşüncelerinin sentezidir.	
İnsanın bu dünyadaki yerinin ve anlamının ne olduğunun sorgulanmasına dayanır.	
12. yüzyıldaki çeviriler hümanist düşüncenin gelişimine katkıda bulunmuştur.	
Terim olarak “Yeniden Doğuş” anlamına gelmektedir.	
Hristiyanlığın Roma’da yayılmaya başlamasıyla birlikte ortaya çıkmıştır.	
Dünya yaşamını bir araç değil bir amaç olarak görmektedir.	
Sözlük anlamı insancılık, insanları sevme ülküsüdür.	
Kilisenin Antik Yunan düşünürlerinin eserlerini yorumlaması, hümanist düşünceyi geliştirmiştir.	
Günümüzde birden çok anlamda kullanılmaktadır.	

2. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Bilimler yöntem ve konuları bakımından üçe ayrılmaktadır:

Formel bilimler konusu doğada bulunmayan, duyu deneyinden gelmeyen bilimlerdir. Duyuüstü ideal bir varlık alanını ele alırlar. Duyular alanının ötesinde kalan düşünce alanını ya da tasarlanan varlık alanını incelediği için formel bilimlere ideal bilimler de denir. Matematik ve mantık bu tür bilimlerdir. Her iki bilimin incelediği varlık alanı düşünceye veya tasarıma aittir. Örneğin matematiğin bir ögesi olan "bir" rakamını doğada bulmak olanaksızdır. Yine mantığın bir önermesini doğada değil, düşüncede veya zihinde buluruz. Formel bilimlerin incelediği alandaki varlıklar, zaman ve mekânda yer almazlar. Örneğin "2+2=4" gibi bir matematik ifadesi zaman ve mekâna bağlı değildir. Mantığın geçerli çıkarımları da zaman ve mekâna bağlı olmadan daima geçerlidir. Çünkü hem matematik hem de mantık tümdengelim çıkarımları kullanır. Bir düşünme yöntemi olan tümdengelim formel bilimlerin yöntemidir.

Doğa bilimleri, gerçek dünyada var olan varlıkların bilgisini inceleyen bilim dalıdır. Doğa bilimlerinin temel özelliği olgusal ve deneysel oluşlarıdır. Bu özellik, bu bilimlerin somut varlık alanı hakkında bilgi vermelerinden kaynaklanır. Doğa bilimleri olgu veya olgular arası ilişkiyi neden-sonuç bağıntısı ilkesine göre açıklamaya çalışırlar. Nedensellik doğa bilimlerinin genel, kesin, tümel ve doğru yasalara erişmesinin en önemli ilkesidir.

Doğa bilimleri, doğada egemen olan yasalara varmayı kendine amaç edinmiştir. Çünkü doğadaki varlıklar bir düzen içinde aynı yasalara göre hareket etmektedir. Bu yasalar bulunur ve açıklanırsa doğadaki varlıkların ne olduğunu anlayabiliriz. Bu amaç doğrultusunda doğa bilimcileri olgular üzerine deney ve gözlem yaparlar. Buldukları yargıları tümevarım yöntemiyle genelleyip yasaları elde ederler.

İnsan bilimleri, insanı değişik boyutlarıyla inceleyen bilgi türüdür. İnsan bilimleri; antropoloji, sosyoloji, psikoloji, siyaset bilimi, dilbilimi ve tarih gibi insanı kendisine konu yapan bilimlerden oluşur. İnsan bilimleri; geçmişi, şimdisi veya geleceği bakımından insanı ele alabildiği gibi onu kültür yapan, toplum oluşturan, tarih yapan, siyaset yapan ve dil oluşturan varlık olarak da ele alıp inceler. Kısaca bu bilimler insanın yaptıklarıyla ve ne yapacaklarıyla ilgilenirler. İnsan bilimleri, insanı konu aldığı için doğa bilimlerinde olduğu gibi kesin yasalara varamaz çünkü insan doğadaki cansız varlıklarda bulunan sabit ve genel yasalara bağlı hareket etmez. İnsan özgür iradeye sahiptir. Nedensellik ve genelgeçer yasalar insan bilimlerinde tam bir karşılık bulamaz. Bu nedenle insan bilimlerinin amacı, genelgeçer yasalara varmak yerine insanın yapıp ettiklerini anlamaktır. İnsan bilimleri, açıklama yöntemi yerine anlama yöntemini kullanır.

(A. Kadir Çüçen'in Bilim Felsefesine Giriş kitabından düzenlenmiştir.)

1. Formel bilimler, doğa bilimleri ve insan bilimlerini yöntem ve konuları bakımından karşılaştırınız.

	Yöntemi	Konusu
Formel bilimler		
Doğa Bilimleri		
İnsan Bilimleri		

2. İnsan da doğanın bir parçasıdır. O hâlde neden doğa ve insan bilimleri arasında farklılıklar vardır? Açıklayınız.

.....

3. Siz bir bilim insanı olsanız hangi konuda araştırma yapmak isterdiniz? Konunuzun hangi bilim alanına girdiğini, araştırma yönteminizi ve amacınızı düşünerek yazınız.

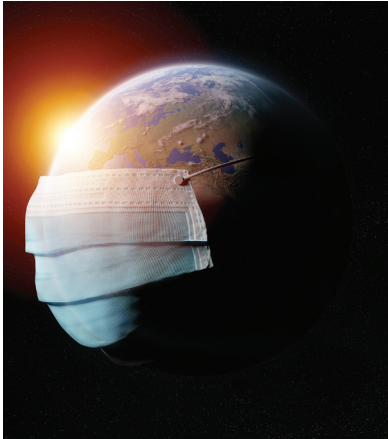
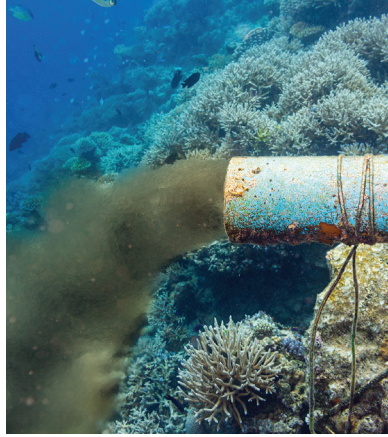
.....

3. ÜNİTE : MS 2. 15. YÜZYIL - 17. YÜZYIL FELSEFESİ> 3.2. 15. Yüzyıl - 17. Yüzyıl Felsefesinin Ayrımcı Nitelikleri> 15. Yüzyıl - 17. Yüzyıl Felsefesinde Öne Çıkan Görüşler

Kavram : Bilim
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Akıl Yürütme Becerisi, Argümantasyon Becerisi

Çalışmanın Adı	BİLİM VE İNSAN	🕒 15 dk.
Çalışmanın Amacı	"Bilim" kavramına yüklenen değerleri fark edebilme.	

Yönerge: Aşağıdaki görselleri inceleyip metinleri okuduktan sonra soruları cevaplayınız.

Bilimin yaşamımızı etkileyen uygulama sonuçları çok çeşitlidir. Her gün kullandığımız araç, aygıt ve makinelerin bir listesi bile bunların yaşamımızdaki önemini göstermeye yeter. Bilimsel yollardan edinilen bilgiler, insana doğal çevresini denetim altına alma olanağını sağlamış; doğa olanaklarını kendi yaşamını kolaylaştırma, daha rahat, daha güvenilir ve daha uzun yaşama yolunda kullanma yeteneğini vermiştir. Üç yüz yıl önce Francis Bacon (Fransis Beykın), "Bilgi, güç kaynağıdır." demişti. Bilginin çok yönlü tükenmez bir güç kaynağı olduğu, insanın teknik başarılarıyla günümüzde iyice ortaya çıkmıştır.

(Cemal Yıldırım'ın Bilim Felsefesi kitabından düzenlenmiştir.)

Teknolojiyi faydalı ve zararlı diye sınıflandırabiliriz. Fakat fayda ve zarar teknolojinin kendisinde değil, onu kullananın niyetinde ortaya çıkar. Bilim ve teknoloji onu kullananlara göre iyi veya kötü olabilir. Bilim ve teknoloji, insanlığı ileri götürebileceği gibi yok edebilir de. Bu, onun hangi amaçla kimlerin elinde olduğuna bağlıdır. Atom bombasını üreten bilim insanı yaptığı çalışmayı insanları öldürmek için yapmamıştır. Onlar atomun parçalanabileceğini ve parçalanınca da büyük bir enerjinin açığa çıkacağını göstermeyi amaçlamışlardır.

(A. Kadir Çüçen'in Bilim Felsefesine Giriş kitabından düzenlenmiştir.)

3. ÜNİTE : MS 2. 15. YÜZYIL - 17. YÜZYIL FELSEFESİ> 3.2. 15. Yüzyıl - 17. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri> 15. Yüzyıl - 17. Yüzyıl Felsefesinde Öne Çıkan Görüşler

Kavram	: Kartezyen Felsefe
Genel Beceriler	: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	KARTEZYEN FELSEFE NEDİR?	🕒 25 dk.
Çalışmanın Amacı	Kartezyen felsefenin içeriğini açıklayabilme.	

Yönerge: Aşağıda verilen genel ağ adresindeki canlı felsefe sözlüğünden Kartezyen felsefe ile ilgili videoyu izleyerek soruları cevaplayınız.

<https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/files/s2ytffu4khf.mp4>

1. İzlediğiniz videodan Kartezyen felsefe kavramının anlamına ilişkin neler öğrendiniz? Yazınız.

2. Descartes (Dekart) yeni bir yönteme neden ihtiyaç duymuştur? Gerekçeleriyle açıklayınız.

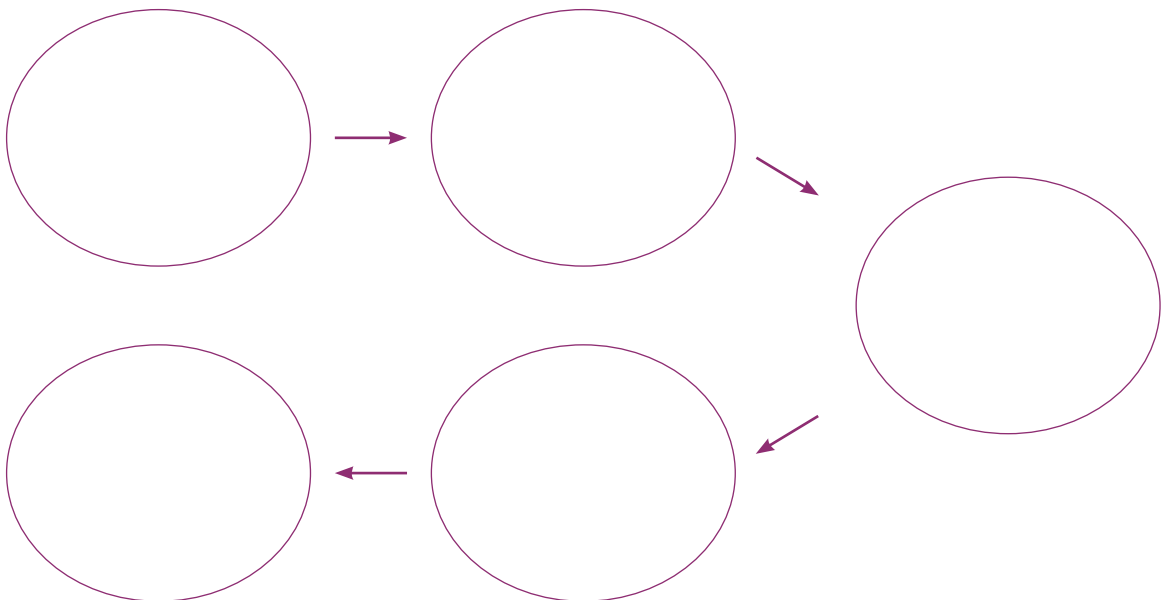
3. İzlediğiniz videodan yola çıkarak Kartezyen felsefenin ele aldığı problemlerden üçünü yazınız.

2. Descartes'ın Kartezyen şüphesini açıklayınız.

3. Kartezyen felsefenin çözemediği sorun ne olmuştur?

2. Yönerge: Aşağıdaki boşlukları Descartes'ın Kartezyen şüphesini açıklayan bir zihin haritası oluşturacak şekilde doldurunuz.

2. Hukuk felsefesi; insan iradesi ve davranışları açısından iyi ve kötüyü anlaşılır kılmaya çalışan ahlak felsefesi, siyasal iradeyi ve siyasal irade karşısında insan davranışlarını konu edinen siyaset felsefesiyle yakından ilgilidir. Buna göre tabloda verilen sorulardan hangileri hukuk felsefesi ve ilişkili olduğu disiplinlere aittir? İşaretleyiniz

Sivil toplum ne anlama gelmektedir?	
Gerçeklik nedir?	
Bilimin sınırları nelerdir?	
Özgürlük nedir?	
Meşruiyetin kaynağı nedir?	
Evrende bir düzen var mıdır?	
İyi nedir? Kötü nedir?	
Adaletin kaynağı nedir?	
Devletin varlık nedeni nedir?	
Varlığın amacı nedir?	
Doğru bilgi mümkün müdür?	
Hukuk kurallarına uymak niçin gereklidir?	
En iyi yönetim biçimi nedir?	
Birey ile devletin ilişkisi nasıl olmalıdır?	
Doğru bilgi mümkün müdür?	
Mutluluk nedir?	

3. Hukuk felsefesinin ortaya çıkmasına ortam hazırlayan faktörler nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. **Yönerge:** Jean-Jacques Rousseau, Thomas Hobbes ve John Locke'un aşağıda verilen sözlerinden hareketle pozitif hukuk hakkında düşüncelerinizi içeren metin yazınız.

Toplum yasalarının olmadığı yerde suç yoktur.

Thomas Hobbes

İnsanların siyasi topluma girmelerinin nedeni mülkiyetlerinin korunmasıdır.

John Locke

Kendimiz için koyduğumuz yasalara boyun eğmek özgürlüktür.

Jean-Jacques Rousseau

.....

.....

.....

.....

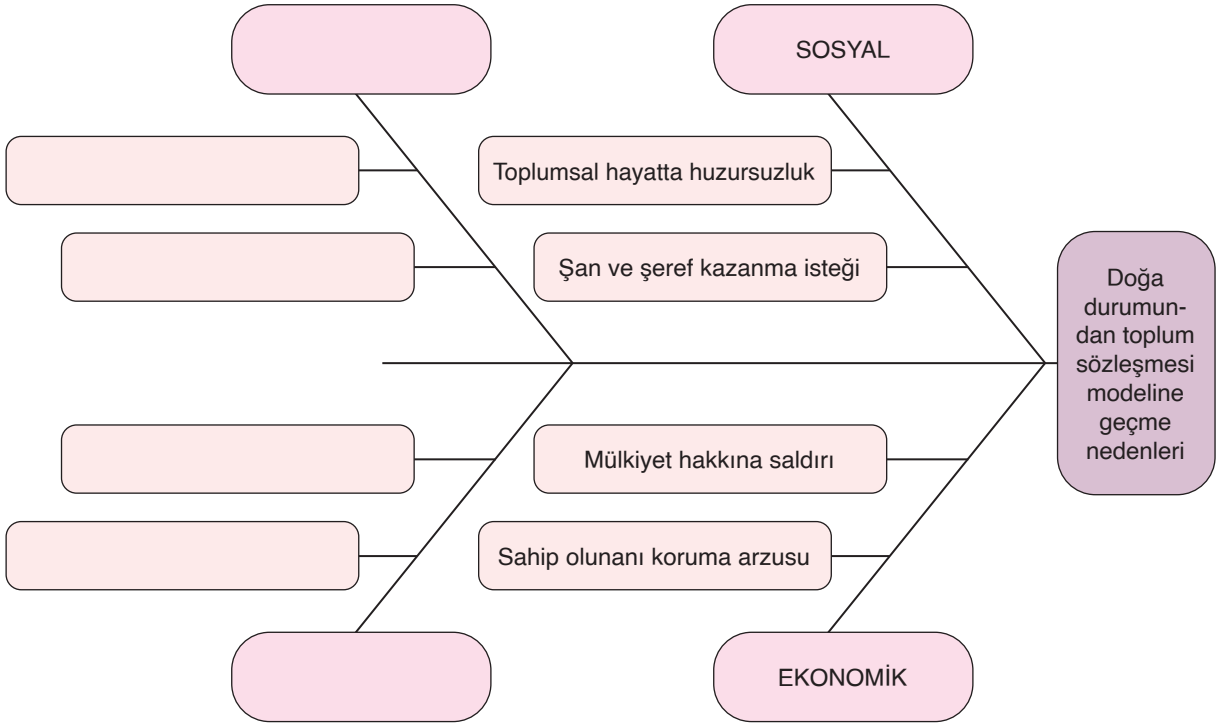
.....

2. Yönerge: Aşağıdaki balık kılçığı diyagramında Hobbes' u doğa durumundan, toplum sözleşmesi modeline geçmeye zorlayan nedenlerinden iki ana (üst) neden ve dört alt neden verilmiştir. Diyagramdaki iki ana (üst) nedeni ve dört alt nedeni belirleyerek, karışık olarak verilen nedenlerle eşleştirip boş kutucuklara yazınız. Sonuç kısmında da nedenlerin ortaya çıkardığı sonuçlar hakkında değerlendirmede bulununuz.

	Ana (Üst) Nedenler
1	Hukuki
2	Ekonomik
3	
4	

	Alt Nedenler
1	Toplumsal hayatta huzursuzluk
2	İktidarın olmaması
3	Yasaların olmaması
4	Sahip olunanı koruma arzusu
5	
6	
7	
8	

Sonuç:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ÜNİTE	: 15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİ > 3.2. 15. Yüzyıl-17. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > 15. Yüzyıl-17. Yüzyıl Felsefesinde Öne Çıkan Görüşler
Kavram	: Ütopya
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	ÜTOPYADAN DİSTOPYAYA	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Ütopya ve distopya arasındaki farkı ayırt edebilmek.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Şimdiye kadar öngörülen veya uygulanan hiçbir devlet tarzı, mutlak anlamda insan mutluluğunu sağlayamamıştır. Bu yüzden insanlar yeni devlet arayışlarını sürdürmektedirler. Bu çabalar kapsamında düş gücüne dayalı hayalî devlet biçimleri de üretilmiştir. Bu hayalî düzen tasarımlarına olmayan yer anlamına gelen ütopya denir. Ütopya hiçbir yerde bulunmayan düşsel bir devlettir. Ütopyalar, istenen ütopyalar ve istenmeyen ütopyalar (distopya) olmak üzere ikiye ayrılır.

Bilinen ilk ütopya eseri Platon'a aittir. Bu tür metinlere "ütopya" adını veren kişi ise bir Rönesans düşünürü olan Thomas More'dur (Tomis Mor). Ütopyada amaç insanların mutlu olmasını sağlamaktır. Bu mutluluk, farklılığın olmaması üzerine kurulmuş bir mutluluktur. İnsanların giyimlerinden davranışlarına, düşüncelerinden hissettiklerine kadar mümkün olduğunca birbirlerine benzemeleri, mutluluğun ön koşulu olarak görülür. En önemli ütopyalar; Platon'un Devlet, Fârâbi'nin El Medînetü'l-Fazılâ, Thomas More'un Ütopia, Tommaso Campanella'nın (Tomazo Campanella) Güneş Ülkesi, Francis Bacon'ın (Frensis Beykın) Yeni Atlantis adlı yapıtlarıdır.

Eski Yunancada "kötü ya da zor yer" anlamına gelen distopya günümüzdeki anlamıyla ilk kez John Stuart Mill (Can Stuvirt Mil) tarafından kullanılmıştır. Distopyalarda toplumları gelecekte bekleyen tehlikeler gösterilmektedir. Bu tehlike, bazen, makineleşen bir toplumda insanın duygu, düşünce ve değer sistemleri ile yok olup gitmesi bazen de insan özgürlüklerinin, demokratik hakların kurulacak bir despotik devlet tarafından yok edilmesi biçiminde ortaya çıkmaktadır. En önemli distopyalar; Aldous Huxley'in (Aldıs Haksliy) Cesur Yeni Dünya, George Orwell'in (Corc Orvel) 1984, Ray Bradbury'nin (Rey Bradbörü) Fahrenheit 451 adlı yapıtlarıdır.

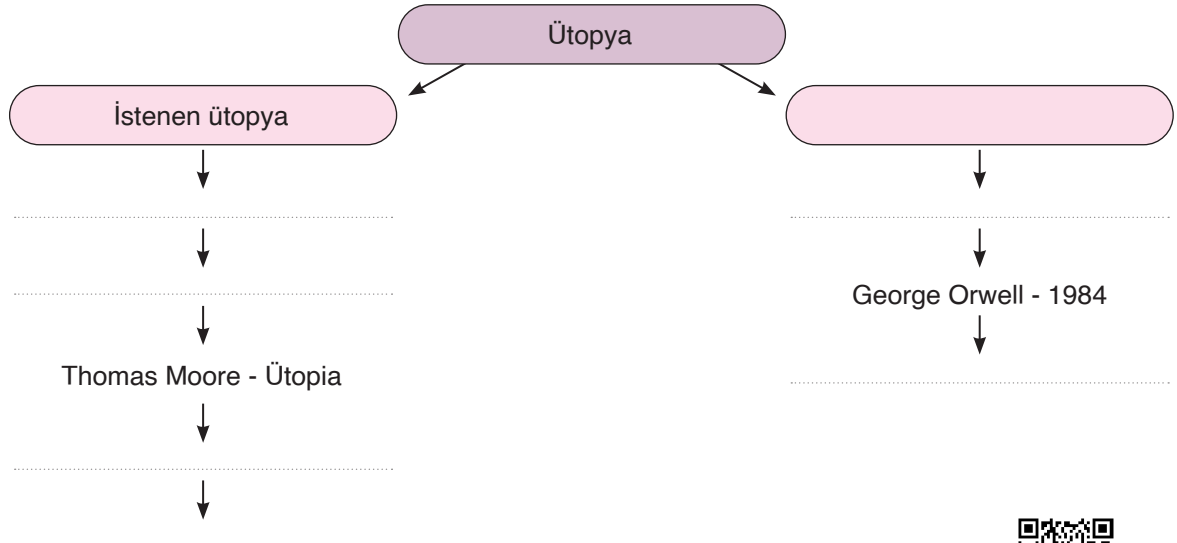
1. Düşünürler neden ütopya yazma ihtiyacı duymuşlardır? Yazınız.

.....

2. Ütopya ile distopya arasındaki temel farklılıklar nelerdir?

.....

2. Yönerge: Yukarıdaki metinden edindiğiniz bilgileri kullanarak aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

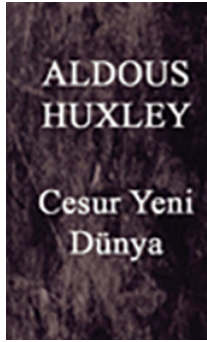
3. ÜNİTE	: MS 2. 15. YÜZYIL - 17. YÜZYIL FELSEFESİ> 3.2. 15. Yüzyıl - 17. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri> 15. Yüzyıl - 17. Yüzyıl Felsefesinde Öne Çıkan Görüşler
Kavram	: Ütopya
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi, İş Birliği Becerisi
Alan Becerileri	: Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	GELECEK ÜTOPYA MI, DİSTOPYA MI?	⌚ 40 dk.
Çalışmanın Amacı	"Ütopya" türlerini analiz edebilme.	

1. Yönerge: Aşağıdaki bilgi kutularını inceleyerek soruları cevaplayınız.

ÜTOPYALAR	
	Platon - Devlet Platon'un ideal devletinde insanlar üç sınıfa bölünmüştür: Çalışanlar (işçiler, çiftçiler, zanaatkarlar), askerler ve yöneticiler. İşçi sınıfı çalışıp mal üreterek devletin maddi ihtiyaçlarını karşılar. Askerler hem toplum içinde güvenliği sağlar hem de dışarıya karşı devletin varlığını savunur. Yönetici sınıfı ise devleti yönetir. Bu toplumda her sınıfın bir erdemi vardır. İşçi sınıfının erdemi kanaatkâr olmak, asker sınıfının erdemi cesaret, yöneticilerin erdemi ise bilgeliktir. Yöneticinin filozof olduğu toplumlar idealdir.
	Fârâbî - El-Medînetü'l - Fazılâ (Erdemli Şehir) Fârâbî'nin devleti erdemli kişilerce yönetilir. Yönetici hem filozof hem de peygamberlik özelliklerini üzerinde taşıyabilen kişidir. Ona göre insanlar yardımlaşarak bir arada yaşamalıdır. Sağlıklı bir organizmada bütün organlar nasıl uyumlu bir şekilde çalışıyorsa toplum da böyle olmalıdır. İdeal devletin halkı bilgili olmalıdır. Bilgili insanlar erdemlidir. Bunlar da ideal toplumu oluştururlar.
	Thomas More - Ütopya Ütopya yoksulluğun ve sefaletin ortadan kaldırıldığı, ortak mülkiyetin olduğu, elli dört şehirden oluşan mükemmel bir ada toplumdur. Herkese geçimini sağlayacak bir meslek öğretilir, böylece suça gerek kalmaz. Tarım bir bilim olarak ele alınır ve çocuklara okul müfredatının bir parçası olarak öğretilir. Her vatandaş hayatının bir kısmını bir çiftlikte çalışarak geçirir. Herkes günde sadece altı saat çalışır. Ülke, halk tarafından seçilen bir prens tarafından yönetilir. Bütün dinlere hoşgörü gösterilir.
	Tommaso Campanella - Güneş Ülkesi Güney Denizi'nde bir yerde olan Güneş Ülkesi halkı; özel mülkiyetten uzak, eşitlikçi ve teokratik yönetim altında erdemli bir yaşam sürer. Güneş Ülkesi'nde insanlar, dört saatten fazla çalışmayıp geri kalan zamanlarını kendilerine ayırırlar. İnsanların her şeyi ortaktır. Eğitim küçük yaşta başlar ve her yerdedir. Bilgiler duyular yoluyla elde edilir ve edinilen bilgiler ülkenin duvarlarında bütün halkla paylaşılır. Ülke başrahip Sol ve adları Güç, Bilgelik ve Sevgi adlı rahiplerce sıkı kurallarla yönetilmektedir.
	Francis Bacon - Yeni Atlantis Bensalem Adası, Güney Pasifik Okyanusu'nda Solomon Adaları'nda yer alır. Halkı dünyadan tamamen yalıtılmış olmasına karşın on iki yılda bir dünyanın çeşitli bölgelerine gemiler gönderir. Gemilerle giden bilim insanları, gittikleri ülkelerdeki tüm bilimsel gelişmeleri toplayarak Bensalem Adası'na getirirler. Adadaki enstitü de gelen yeni keşifler üstünde çalışarak onları daha da iyi hâle getirir ve toplumsal yaşamın mutluluğu için kullanır. Evlilik kurumuna büyük önem verirler ve tek eşliliği savunurlar. İnsanların ihtiyaç duyduğu her şey devlet eliyle sağlandığı için para ortadan kalkmıştır ve özel mülkiyet yoktur. İnsanlar bilimin de sağladığı imkânlarla sağlıklı, uzun ve mutlu bir yaşam sürerler.

DİSTOPYALAR

Aldous Huxley - Cesur Yeni Dünya

Geleceğin toplumunda geçen bu ütopyada çocuklar, deney tüplerinde zekâlarına müdahale edilerek yetiştirilir. En zeki olan “Alfalar” yönetim işlerini üstlenirken “Del-talar” daha önemsiz görevlerde yer almışlardır. İnsanların kendi durumlarını sorgulaması ve düzen için tehlikeli olabilecek duygu ve düşüncelere sahip olmaları engellenmiştir. Bunun için de insanlara geçmişi hatırlatacak binalar, müzeler yıkılmış, kitaplar yakılmıştır. İnsanlar bütün gün kendilerine verilen işleri otomatik olarak yerine getirip geri kalan zamanlarını eğlenceyle geçirirler. Keyifleri kaçtığında Soma adı verilen bir hapi içerek tekrar eski durumlarına dönerler. John doğal bir şekilde doğmuş ve egemen toplumun dışında vahşi olarak nitelendirilen insanlar arasında büyümüştür. John bu Yeni Dünya’ya uyum sağlayamaz ve yaşamına son verir.

George Orwell - Bin Dokuz Yüz Seksen Dört

Geleceğin dünyası üç süper devlete bölünmüştür: Okyanusya, Avrasya ve Doğu-asya. Hepsi sürekli bir savaşın içindedir. Yönetici sınıfının müdahaleleri sonucunda bilgi akışı, sistematik bir biçimde kirlendiği için an itibarıyla hangi devletin hangi devletle savaştığı ya da barış hâlinde olduğu hiçbir zaman kesin olarak bilinmemektedir. Bu hükümetler, “Savaş, Barıştır” ve “Kölelik, Özgürlüktür” şeklindeki ifadelerle çelişkili düşüncelerini halka benimsetmeye çalışır. Herkes her yerde sürekli izlenmektedir. İnsanlar arasında güven, dostluk, yardımlaşma vb. yoktur. Winston Smith, bir memur olarak çalışırken parti ideolojisinden sapar ve kendi başına düşünmeye başlar. Bu sırada Julia adlı başka bir parti üyesiyle gözden uzak mekânlarda görüşmeye başlar ve Düşünce Polisi’nin tuzağına düşer. Winston hem düzene muhalif düşünceler beslediği hem de yasak olmasına rağmen âşık olduğu için suçludur ve yakalanarak Parti’nin kendi yöntemleriyle tedavi edilir.

1. Sizce ütopyalar neden genellikle bir ada üzerinde kurgulanmıştır? Yazınız.

2. Distopyaları ütopyalardan ayıran temel özellikler nelerdir? Açıklayınız.

2. Yönerge: Aşağıdaki tabloyu okuduğunuz örnek ütopyalardan edindiğiniz bilgilere göre doldurunuz.

[illegible]

3. Yönerge: “Sizce gelecekte ütopik toplumlar mı yoksa distopik toplumlar mı ortaya çıkacaktır?” konulu tartışma için aşağıdaki aşamaları takip ediniz.

- Sınıfta eşit sayıda öğrenciden oluşan iki grup oluşturunuz.
- 10 dakikalık sürede “Gelecekte ütöpik bir toplum gerçekleşecek” veya “Gelecekte insanlığı distöpik bir toplum bekleyecek” şeklinde iki ayrı görüşü savunmak üzere hazırlanınız.
- Tartışmayı münazara kurallarına uygun olarak gerçekleştirerek sonuçları değerlendiriniz.
- Ulaşılan sonucu yazınız.

4. ÜNİTE : 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ > 4.2. 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Ayrılcı Nitelikleri > 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri

Kavram : Aydınlanma
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	AKLIMIN IŞIĞINI AÇTIM	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Aydınlanma" kavramını açıklayabilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

İçimdeki ses, seninle konuşuyorum! Hazır bir kültürün içindeyim, öğreniyorum, dilim var, konuşuyorum, paylaşıyorum. Sudaki balık gibiyim; içine doğduğum kültürün gelenek, değer ve inançlarından besleniyorum. Tüm bunlar beni şekillendiriyor. Bazen kendime “Ben, oluşumda etkisiz bir varlık mıyım?” diye soruyorum.

Tramvaydayım, başımda bekleyen amcaya yer vermeliyim. Biliyorum, yorgunum ama kalkacağım. Sence ne düşündüğümü anlıyor mudur? Gece geç saate kadar ders çalıştığımı, yorgun olduğumu düşünüyor mudur? Öğrendiğim her şey bana kalkmam gerektiğini söylüyor. Sence ne yapsam içimdeki ses? Ne? Neden sürekli “Aklının ışığını aç, deyip duruyorsun ki? Çantamdaki kitaptan rastgele bir sayfa açsam olmaz mı? Fal gibi...

Sayfanın ucu neden kıvrılmış? “Yüreklice Düşün!” Nasıl bir başlık bu? Sanki bana seslenmiş!

Eyvah, başımda bekleyen amca da göz ucuyla okuyor! Konuşmaya başlarsa görmezden gelemem, kalkmak zorundayım.

- Güzel bir başlık. “Yüreklice Düşün!” Horatius’un bir şiirinden alınmış. Bu başlık aydınlanmanın sloganıymış. Alman filozofu İmmanuel Kant “Aklını kullanma cesaretine sahip ol! Yüreklice düşün! Korkma, cesur ol, sunulanla yetinme, aslını öğren!” diyormuş. Kant’ın görüşlerini irdelediğimizde “Aydınlanma insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmama durumundan kurtulmasıdır.” şeklindeki tanıma rastlarız. Sakın, Kant’ın seni suçladığını düşünme! Kant, aklını kullanma cesaretini gösteremeyen insanları yetişkin insan olarak görmez. Sen ne anladın Kant’ın söylediklerinden?
- Aklımı cesurca kullanmam gerektiğini anladım.
- Doğru anlamışsın. Eğer konu ilgini çektiyse Anadolu Üniversitesi durağına kadar seninle aydınlanma hakkında sohbet etmek isterim.
- Çok mutlu olurum. Konu fazlasıyla ilgimi çekti.
- Yaşadığımız dönemi de düşündüğümüzde insanın dünyadaki anlamı ve yeri önemli bir felsefi sorundur. Aydınlanma, insanın kendi hayatına dair anlam ve düzen arayışını da içeren bir kavramdır. İnsan bu düzeni gelenek, inanç ve kültürün dışında aklını kullanarak oluşturmaya çalışmıştır. Aydınlanma insan aklının doğa üstündeki egemenliğini kültür dünyasına taşımak ister. Bu yolla entelektüel bir kültür oluşturmayı amaçlar.
- Peki, niçin entelektüel bir kültür oluşturmayı amaçlamışlar?
- İnsanın akıl yoluyla geleneklerden ve geleneklerin etkisinden kurtulacağını, kaderini kendi çabası ile çizip özgürlük ve mutluluğu yakalayacağını düşünmüşler. İnsanlığın sürekli ilerleyeceğine ve entelektüel bir kültürde birleşeceğine inanmışlar. Anlattıklarım içinde özellikle dikkatini çeken bir şey oldu mu?
- Aydınlanmanın tanımı bana aklın kullanımının tanımı gibi geldi. Korkma, cesur ol, verilenle yetinme, aslını öğren! Tüm bunlar aklın yapması gereken şeyler gibi, insan aklını kullandığında içinde bulunduğu kalıplar ile çatışmaz mı?
- İlerlemenin doğasında çatışma ve uzlaşma bulunmuyor mu?
- Oturmak ister misiniz?
- Gelenek, ahlak ve öğrendiklerimiz oturmamı söylüyor ama aklım oturma diyor. Sen yorgun görünüyorsun. Ayrıca kalkarsan sohbet bölünecek ve ben pencereden sonbahar ışığını izliyor olmaktan memnunum. Hem yorulduğumda senden yer vermeni isteyebilirim.
- Peki, nasıl isterseniz. Sonbahar ışığı çok güzel. Amca isminiz nedir?
- Turan. Senin adın ne oğlum?
- Mahir. Dedem koymuş ismimi.

4. ÜNİTE : 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ > 4.2. 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri > 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri

Kavram : Aydınlanma
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi, İletişim Becerisi
Alan Becerileri : Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	KARŞILAŞTIRMA KUTULARINDA NELER OLABİLİR?	🕒 40 dk.
Çalışmanın Amacı	"Aydınlanma" kavramını analiz edebilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

18. yüzyıl felsefesi genel olarak "Aydınlanma Felsefesi" olarak adlandırılmıştır. Bu felsefe ile insanın hayatın anlam ve düzenini akıl ile değerlendirmesi istenmektedir. Orta Çağ düşüncesinin çözülmesi, insanın dünyadaki anlam ve yerinin yeniden sorgulanmasını gerektirmiştir. Skolastik düşünceden kopuş, insanın akıl ve deneyimlerinden yararlanarak kendi hayatını ele alması anlayışını ortaya çıkarmıştır.

Rönesans bir geçiş dönemidir. Rönesans ile inanç ve gelenekten uzaklaşma, akılsal olana yönelme başlamıştır. Ancak bu dönemde tümüyle akli merkeze alan bir dünya görüşü oluşturulamamıştır.

18. yüzyılda doğa akılla ele alınıp açıklanmıştır. Akılla değerlendirme anlayışının insanın kültür dünyasına da aktarılması benimsenmiştir. Kültürün de akıl ile aydınlatılmak istenmesi bu yüzyılın “Aydınlanma Çağı” olarak adlandırılmasına neden olmuştur. Aydınlanma aracılığıyla dünyada akıl ile iş gören entelektüel bir kültür oluşturulmaya çalışılmıştır. Oluşturulan bu kültür ile kesintisiz bir ilerleme sağlanması ve insanlığın birleştirilmesi evrensel ülkü hâline getirilmiştir.

18. yüzyılda felsefe, hayatı aydınlatarak yol göstericilik yapan bir kültür felsefesidir. Aydınlanma düşüncüleri, ulusal dilleri kullanarak bu fikri geniş çevrelere ulaştıran John Locke (Jon Lak), Voltaire (VOLTeyr) gibi önemli yazarlardır. Aydınlanma laik bir dünya görüşünü benimsemiştir. Akla duyulan güven ve inanç, Kant'ın aklın olanak ve sınırlarını sorgulamasıyla sarsılacak ve bu inanç 19. yüzyılda romantizm akımının egemenliği ile hızını yitirecektir.

(Macit Gökberk'in Felsefe Tarihi kitabından düzenlenmiştir.)

1. Aydınlanma felsefesinin insanın anlam dünyasında oluşturduğu değişimi sizce olumlu ve olumsuz olabilecek yanlarıyla birlikte düşünerek sınıf arkadaşlarınızla tartışınız. Tartışmanızdan elde ettiğiniz verilerden hareketle aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

[illegible]

4. ÜNİTE : 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ > 4.2. 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri

Kavram : Bilgi
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	BİLGİNİN BOYUTLARI	⌚ 40 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilginin farklı kaynaklarını ayırt edebilme.	
Gerekli Malzemeler:	Genel ağ.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Bilgiden, söz edebilmek için özne ile birlikte onun bilmek amacıyla yöneldiği bir “nesne” ya da nesneler topluluğunun bulunması gerekir. Bilgi de çoğunlukla özne ve nesne arasındaki bir ilişkiden doğan ürün olarak tanımlanmaktadır. Bilgiyi çeşitli gruplara ayırabilir, bilgi sınıflandırmaları yapabiliriz: Bilimsel bilgi, teknik bilgi, felsefi bilgi vb. Ancak bilginin her çeşidinde iki unsurun bulunur: Bilen varlık (özne) ile bilinen, araştırılan şey (nesne).

Nesne ya da nesneler, var olan bir şey olarak gerçekliğin bir parçasını oluştururlar. İnsan bilgisinin nesneleri, konuları çok çeşitlidir. Bilmek, istediğimiz nesne doğal bir şey, tarihsel bir belge, bir edebiyat yapıtı olabileceği gibi sosyal ya da ekonomik bir olgu da olabilir. Bir bakıma var olan her şeyin bilginin konuları, nesneleri arasında yer aldığını söylemek mümkündür. Taşlar, kayalıklar, dağlar, yıldızlar, bulutlar, depremler yani doğayı oluşturan varlıklar ve olaylar bilginin nesnesi olduğu gibi devlet, iktidar, ahlaki değerler, hukuk, ekonomik sistemler, toplumsal kurumlar ve hareketler de bilginin nesnesi olabilir. Adını andığımız bu nesneler, çeşitli bilimler ve bilgi disiplinleri tarafından incelenmektedir.

(Mustafa Günay'ın Metinlerle Felsefeye Giriş kitabından düzenlenmiştir.)

1. Neleri bilebilirsiniz? Yazınız.

2. Bir şeyleri gerçekten bildiğinizden nasıl emin olabilirsiniz? Örnek vererek anlatınız.

3. Bildiğiniz şeyleri bilmenizi sağlayan bilgi kaynakları neler olabilir? Yazınız.

2. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Bilginin elde edilmesinde genel olarak aklın rolü mü daha önemlidir yoksa aklın dış dünyadan, duyumlar yoluyla edindikleri mi? Bilgide temel ve belirleyici olan akıl mı, deney mi, deneyimler midir? Hiçbir deneye, deneyime dayanmadan sahip olduğumuz bilgiler var mıdır? Bilgide aklın ve deneyin yeri, işlevi nedir? Bu sorulara verdikleri yanıtlar bakımından, bilgi felsefesi tarihinde iki ana felsefi düşünme tarzıyla karşılaşırız: Akılcılık (rasyonalizm) ve deneycilik (ampirizm).

Bilgide akıl, akıl yürütme ve düşünme üzerinde duranlara “akılcılar”; duyumlar, gözlem ve deney üzerinde duranlara ise “deneyciler” adı verilmektedir. Akıl-deney karşıtlığını farklı doğrultularda işleyen filozoflar, Antik Çağ’dan itibaren bilgi felsefesinde önemli bir tartışmayı da başlatmışlar ve başlıca bilgi anlayışlarının biçimlenmesine katkıda bulunmuşlardır. Ancak felsefe tarihinin sonraki dönemlerinde yeni bilgi anlayışlarının ortaya çıktığını ve filozofların daha önce ortaya çıkan karşıtlıkları aşmaya çalıştıklarını da söylemek mümkündür.

(Mustafa Günay’ın *Metinlerle Felsefeye Giriş* Kitabından düzenlenmiştir.)

1. Metnin temel çıkarımı nedir? Yazınız.

.....

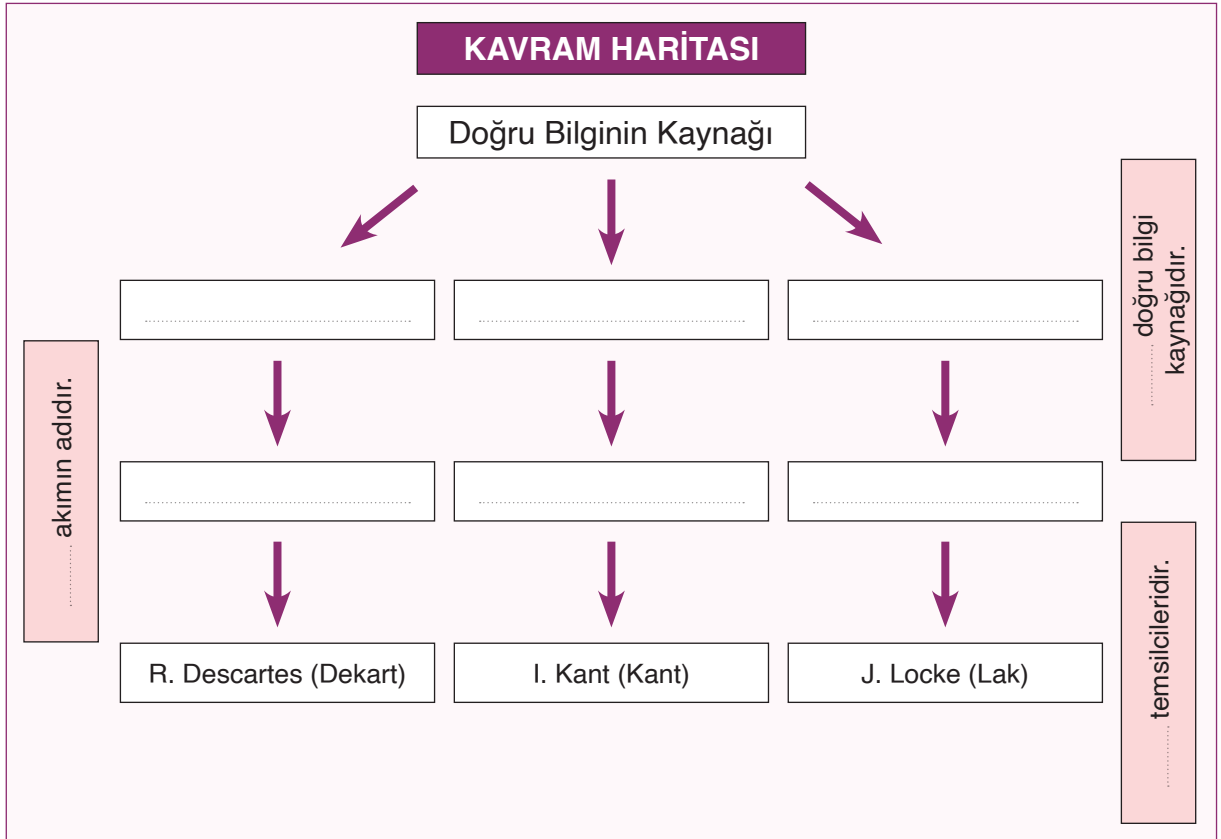
.....

.....

.....

.....

2. Rasyonalizm, ampirizm ve kritisizmi; felsefe sözlükleri ve güvenli genel ağ bağlantılarını kullanarak araştırınız. Edindiğiniz bilgilerle aşağıda verilen kavram haritasındaki boşlukları doldurunuz.

4. ÜNİTE : 18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİ > 4.2. 18. Yüzyıl - 19. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > 18. Yüzyıl - 19. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri

Kavram : Bilgi
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Argümantasyon Becerisi

Çalışmanın Adı	BİLGİNİN KAYNAKLARI	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Bilginin farklı kaynaklarını özümseyebilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Akılcılara göre doğru bilgi ancak akıl ile elde edilebilir. Duyular, kesin, doğru ve evrensel bilginin kaynağı olamaz. Çünkü duyular hem yanıltıcıdır hem de değişen şeylerin bilgisini vermektedir. Tüm nesneler sürekli değişmektedir. Hareket ve oluş ise bize kalıcı ve değişmez bilgiyi veremez. Oysa akılcılar sağlam, değişmez ve kesin bilgi aramaktadır. O halde bu bilgi; değişmez, hareketsiz ve sabit olan varlıkların bilgisi olmalıdır. Böyle bir varlık duyu ve deneyin kapsamında bilinemez.

Akılcılar için duyular ve deneylerimiz zamana ve duruma göre de değişebilmektedir. Ayrıca her bir kişinin duyu ve deneyimleri kendine özgüdür ve bireyseldir. Bilgi genel geçer ve değişmezdir, her yerde ve her durumda aynı olmalıdır. Böyle bilgilerin kaynağı akıldır. O hâlde akıl doğruların ve gerçeklerin kaynağıdır.

Akıl doğruları deneyden önce var olan bilgilerdir. Akıl bilgileri a priori (deneyden gelmeyen) olarak doğuştan getirdiğimiz değişmez doğrulardır. A priori bilgiyi kabul edenler, insan zihninin doğuştan boş olmadığını ileri sürerler. İnsanlar doğduklarında bazı bilgilerle donatılmışlardır, zamanla bunları anımsarlar.

Bilginin kaynağının deney olduğunu savunanların ortak görüşü, Locke (Lak)'ın da dediği gibi insan zihninin doğuştan boş bir levha (tabula rasa) olduğudur. Locke'a göre insan doğduğunda zihni boştur fakat yazılmaya olanaklı bir anlama yetisiyle donatılmıştır. Yazılmamış bu levha, deneylerimizden gelen basit izlenimler ve basit izlenimlerin oluşturduğu idelerle yavaş yavaş dolmaya başlar. Duyularımız ilk izlenimlerimizdir. İlk duyular olan izlenimler bellek ve imgelemin işlevleri sonucu birleşirler. Bileşik izlenimler zihnin anlama yetisiyle soyutlanarak ide ve tasarım hâline getirilip bilgi olurlar. Zihnimizde doğuştan gelen hiçbir bilgi yoktur. "Bilginin kaynağı deneydir." diyen görüşe felsefe tarihinde deneycilik (ampirizm) denilmektedir.

Deneycilere göre bilgiler duyu verileri sonucu elde edilir. Oysa duyular zaman zaman insanı yanıltmaktadır. Ancak bu, doğru bilgiye ulaşma konusunda bir engel değildir. Çünkü duyuların insanları yanılttığı da ancak başka bir duyu organıyla bilinebilir.

Kritisizm (eleştirel felsefe), bilgi kuramında orta yolu bulan bir bilgi felsefesi önermiştir. Ne katı deneyci ne de katı akılcıdır. Eleştirel felsefenin amacı deneyciliğin ve akılcılığın bir sentezini yaparak aklın bilgi edinme yapısını veya şemasını ortaya koymaktır. Kritisizme göre bilgi için hem deney hem de akıl gereklidir. Yalnızca birinin olması, bilginin oluşması için yeterli değildir. Bu görüşün en önemli temsilcisi Kant'tır.

Bilgi deneyle başlar fakat deneyle bitmez. Deneyle gelen aposteriori (deneye bağımlı) veri, aklın apriori kavram ve kategorileriyle işlenerek bilgi olur. Bir tür uzlaşmacılığı içeren bu anlayış hem dış dünyadan gelenlere hem de zihinden gelenlere yer verir. Kant'ın ünlü önermesi bu görüşü en iyi şekilde açıklar: "Görüşüz kavramlar boş, kavramsız görüşler kördür."

(A. Kadir Çüçen'in Bilgi Felsefesi kitabından yararlanılarak düzenlenmiştir.)

4. ÜNİTE : 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ> 4.2. 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri> 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri

Kavram : Diyalektik
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	DİYALEKTİK	🕒 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Diyalektik" kavramını tanımlayabilme.	

1. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Etimolojik kökeni	Tartışma sanatı anlamına gelen diyalektik, Yunancada "dia-logos" sözcüğünden türemiştir. Diyalektik genelde akıl yürütme yoluyla araştırma ve doğrulara ulaşma yöntemidir. Her şeyden önce bir tez ya da görüşü, onun mantıksal sonuçlarını incelemek yoluyla çürütme yöntemi anlamına gelir.
Hegel (Hegel)	Hegel'e göre diyalektik, bir düşünce ya da gerçek bir şeyi önce zorunlu olarak karşısına (ya da çelişğine) dönüştüren ve daha sonra da onların her ikisini birden içeren bir senteze (ya da birliğe) götüren sürece karşılık gelir. Buna göre diyalektik, hem düşüncede hem de varlıktaki çelişkilerin karşısı aracılığıyla bilgide ve varlıkta daha yüksek bir düzeye götüren değişme sürecidir. Sırasıyla söylenecek olursa var olan bir şey ya da düşünce tez, onun karşısı ya da çelişki antitezdır. Tez ve antitezin karşılıklı eylem ve etkileşimlerinin sonucunda meydana gelen ve daha sonra başka bir diyalektik hareketin temelini oluşturacak olan birlik ise sentezdir. Kısacası diyalektik, bu üç öğeyi içeren zorunlu bir değişme sürecidir.
Marx (Marks)	Marx, Hegel'in diyalektik görüşünü materyalist düşünce çerçevesinde ele almıştır. Marx bu modeli insanlık tarihini ardışık dönemler veya üretim tarzları yoluyla açıklamak için kullanmıştır. Ona göre tarih, insanlığın ilkel komunal toplumdaki koparak sınıflı topluma geçişiyle başlar. Yeni toplumsal yapı, birbirinin tezi ve antitezi olan yeni karşıt sınıfları ortaya çıkaracaktır. Üretim araçları karşısındaki konuma göre beliren karşıt sınıflar arasındaki çatışma farklı bir toplumsal yapıda sentezlenir.

(Ahmet Cevizci'nin, Felsefe Sözlüğü ve İsmet Şahin'in, Sınıftan Kaçan Çocuk kitaplarından düzenlenmiştir.)

1. Açıklamalardan hareketle diyalektik kavramının hangi anlamlarda kullanıldığını aşağıdaki kutucuklardan tespit ederek işaretleyiniz.

Ontoloji(Varlık Felsefesi)	Çelişkiye dayanan sonuç çıkarma yöntemi	Ödev ahlakı	Değişme süreci	Mantıksal çürütme yöntemi
Akıl yürütme yöntemi	Hümanizm	Tartışma sanatı	Özbilinç	Tarihsel oluş

2. Diyalektik kavramının etimolojik kökeni ile kavramı Hegel ve Marx'ın kullanımı arasındaki fark nedir? Açıklayınız.

4. ÜNİTE : 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ> 4.2. 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri> 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri

Kavram : Diyalektik
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	RÜYA BU YA!	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Diyalektik" kavramını Hegel'in düşünceleri üzerinden çözümleyebilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Bilge, öğretmenler odasının yanında durmuş; heyecan içinde felsefe öğretmenini bekliyordu. Merdivenlerde öğretmenini görünce yanına koşarak "Hocam bu felsefe nasıl bir şey? Rüyalarım kadar girdi." dedi. Öğretmeni gülümseyerek karşılık verdi: "Çok merak ettim Bilge, rüyada ne gördün acaba?" Bilge coşkulu bir şekilde rüyasını anlatmaya koyuldu.

Rüyamda çok güçlü bir ses "Uyan Bilge, uyan" diye sesleniyordu. Yatağımda uyuyormuşum, gözlerimi açınca aynı ses "Şimdi beni iyi dinle!" dedi. Çok korktum. Kimseyi göremiyordum. "Kimsin sen?" diyebilirdim titrek bir sesle. "Benim adım Geist." dedi ses, "Akıl, ruh, tin de diyebilirsiniz." diye de ekledi. "Ne istiyorsun benden?" dedim daha da korkarak. "Senden beni özgürleştirmeni istiyorum. Ben saf "akıl"ım, hiçbir şey yokken var olanım. Ancak doğayı, onun içindeki canlı ve cansız varlıkları meydana getirdiğimde bana tamamen yabancı olan bu maddeler arasında kaldım. Beni ancak sen kurtarabilirsin." dedi. Çekinerek "Ben seni nasıl kurtarabilirim ki? Sen her şeyi meydana getirdiysen kendini de kurtarabilirsin öyle değil mi?" diyebilirdim ancak. "Her şey diyalektik bir biçimde işler Bilge, ben kendimin karşıtı olan maddeleri ortaya çıkardığımda tarihin de bir nehir gibi akıp gitmekte olan zorunluluğuna kapıldım. Artık her şey kendisi tez iken karşıtı olan antitez ile gerilim içinde. Bu gerilim bir sentezle son buluyor. Sonra her sentez yeniden teze dönüşüp karşıtını üretiyor. Bu ancak senin beni bulmanla bitebilir." diye kükredi âdeta. Karşılık olarak "Hâlâ anlamıyorum" dedim usulca ve ekledim: "Ben nasıl yapacağım bunu?" Geist sorumu "Sende benden bir parça var: 'akıl.' İşte onu kullanarak her şeyin diyalektik zorunlulukları içinde yaşandığını, tarihin ve kültürün bu zorunlulukların bir parçası olduğunu anlar ve onlar üzerinden beni kavransan o zaman özgürleşebilirim." diye cevapladı. Ne anlatmaya çalıştığını tam olarak kavramadım tabii ama "Anlattıkların biraz karışık görünüyor fakat elimden geleni yaparım." dedim nazik olmaya çalışarak. "Ne yazık ki insanlar beni anlamakta zorlanıyorlar." dedi o da üzgün bir sesle. O zaman bir silüet gördüm kapının yanında. Meğer 'Geist' gibi konuşan Hegel (Hegel) imiş.

Öğretmen şaşkınlık içinde Bilge'ye bakakaldı. "Belli ki geçen hafta anlattığım Hegel'in etkisinde kalmışsın." dedi. "Sanıyorum öyle oldu." dedi Bilge ve "Sizce gerçekten geist özgürlüğüne kavuşturmak mümkün mü?" diye sordu. Öğretmeni "Neden olmasın?" dedi gülümseyerek. Zil çalmak üzereydi. Öğretmeni Bilge'nin heyecanı ile derse yetişmenin telaşı arasında "Bilgeciğim, aslına bakarsan filozofların fikirleri böyle ayaküstü sohbetlerde tam olarak anlaşılamayacak kadar derindir. Bu anlattıklarımı hatta derste işlediklerimizi de bir filmin tanıtımı gibi düşün. Ancak temel bazı düşünceleri aktarabilirim size. Yine de şunu net olarak söylemek mümkün: Hegel'e göre geist anlamının en iyi yolu felsefedir. Ben de şimdiden görebiliyorum ki seni okuyacağın birbirinden değerli felsefe kitapları bizi Bilge isminde yeni bir filozof bekliyor gelecekte." dedi sevecenlikle. Bilge'nin gözlerinin içi parlamıştı. Öğretmenine teşekkür edip "Okuyacağım hocam." dedi ve derin düşüncelere dalmış şekilde sınıfına yöneldi.

1. Hegel'e göre maddi varlıklar nasıl ortaya çıkmıştır? Yazınız.

.....

2. Sizce insan bir sentez olarak düşünülebilir mi? Hegel'in diyalektik anlayışından hareketle açıklayınız.

.....

3. Akan bir nehre taşlar koyduğunuzu düşününüz. Taşlar nehrin akışında bir değişim oluşturur mu? Hegel'in diyalektik süreçte tarihe atfettiği önem çerçevesinde düşünerek açıklayınız.

.....

4. ÜNİTE	: 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ> 4.2. 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri> 18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri ve Öne Çıkan Problemleri
Kavram	: Diyalektik
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

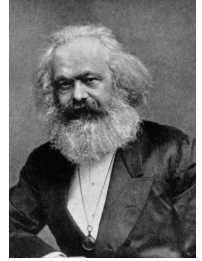
Çalışmanın Adı	MARX VE DİYALEKTİK	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Diyalektik" kavramını Marx'ın düşünceleri üzerinden açıklayabilmek.	

Yönerge: Aşağıdaki metini okuyunuz ve tabloyu inceleyerek soruları cevaplayınız.

K. MARX (1818-1883)

Marx (Marks) tarihin diyalektik bir biçimde aktığını kabul eder. İnsanlar ekonomik nedenlere bağlı olarak sınıflara ayrılmıştır. Üretim araçları karşısındaki konuma göre oluşan bu sınıflar çıkar çatışması içindedirler. Bu çatışma toplumsal değişmeye neden olur. Bu anlamda diyalektik, sınıflar arası çatışmaya bağlı olarak ortaya çıkan değişimdir.

Marx'a göre tarihsel dönüşümün başlangıcını köleci toplum oluşturur. Çatışmanın başladığı köleci toplum yapısında "köle sahibi", egemen güç olarak tüm hakları elinde bulundurur. Kölenin hiçbir hakkı yoktur. Birbirinin Tezi ve anti tezi olarak beliren bu iki sınıf arasındaki çatışma feodal toplumda sentezlenir. Köleci toplumun kendi içindeki çelişkileri bir sonraki toplum yapısını oluşturmuştur. Bu çelişkiler başlangıçta soylu ile köylü arasında, bir sonraki aşama olan kapitalist toplumda da patron ile işçi arasında devam etmiştir. Diyalektik süreç içinde sırasıyla sahip, soylu ve patron sürekli olarak güç kaybederken köle, köylü ve işçi hak elde ederek güç kazanmıştır. Toplumlar son olarak kapitalist toplum yapısından komünist toplum yapısına geçildiğinde bu güç çelişkisi ortadan kalkacak, sınıfsız ve mülkiyetsiz bir toplum yapısına evrilecektir.

İLKEL KOMÜNAL TOPLUM	Avcı ve toplayıcı ilk insan topluluklarıdır. Sınıfsız bir toplum yapısı hâkimdir. Üretim ve bölüşüm toplumdaki bireyler arasında eşit paylaşılır. Çatışmanın yaşanmadığı bir dönemdir.		
KÖLECI TOPLUM	Köle sahibi	X Köle	Toplumsal kabile yaşamından yerleşik hayata geçtiği, tarımın yaygın olduğu, köleliğin, özel mülkiyetin ve aristokrasinin doğduğu dönemdir. Kölenin herhangi bir hakkı yoktur.
FEODAL TOPLUM	Soylu	X Köylü	Kralın da dâhil olduğu aristokrasinin yönetici sınıfı hâline geldiği, dinin önemli bir yer tuttuğu dönemdir. Köylünün hakları soylunun izin verdiği kadardır.
KAPİTALİST TOPLUM	Patron	X İşçi	Parlamentar demokrasi sisteminin yaygın politik sistem olduğu, piyasa ekonomisinin işlediği toplumsal yapıdır. Üretim araçlarına sahip olan burjuvazi sınıfı ve işçi konumunda proletarya sınıfı vardır. Özel mülkiyet ve diğer haklar yasalar tarafından korunmaktadır.
KOMÜNİST TOPLUM	İşçilerin devrim yaparak üretim araçlarını ele geçirdikten sonra devletsiz, sınıfsız, mülkiyetsiz bir toplum yaratacakları varsayılan dönemdir. Bu dönem işçilerin haklarını kazanacağı, eşitliğin yaşanacağı, sınıfların ortadan kalkacağı, çatışmanın yaşanmayacağı bir dönem olarak görülür.		

1. K. Marx'ta diyalektik süreç nasıl ilerlemektedir? Açıklayınız.

.....

2. Marx'a göre farklı toplumlar içinde birbirinin tezi ve antitezi olabilecek sınıflar hangileridir? Yazınız.

.....

3. Sizce Marx'a göre kapitalist sistemde çatışma içinde olan sınıflar, gelecekte Marx'ın öngörüsü dışında bir toplumsal yapı ortaya çıkarabilirler mi? Diyalektik kavramı çerçevesinde düşünerek açıklayınız.

.....

5. ÜNİTE	: 20. YÜZYIL FELSEFESİ> 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri> 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri, Problemleri ve Ana Akımları
Kavram	: Görüngü (Fenomen)
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	FARKLI FENOMENLER	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Görüngü (fenomen) kavramını açıklayabilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Fenomen (görüngü): İnsanın duyularıyla algıladığı, somut, gözlemlenebilen ve deneyimlenebilen varlık, nesne, olgu, nitelik, olay gibi unsurları ifade etmek için kullanılmaktadır. Dolayısıyla fenomen, insanın aracısız deneyimlediği her şeye karşılık gelmektedir. Felsefe tarihi içinde fenomen kavramı çeşitli filozoflarca kullanılmıştır.

Platon, (Platon) felsefesini idealar ve görünenler dünyası ayrımı üzerine kurmuştur. Görünenler dünyası değişen, ideaların yansıması ve kötü bir kopyası olan, üzerinde yaşadığımız, nesnelerce kuşatıldığımız dünyadır. Bilgisi duyular ile elde edildiği için doxa (sani) olarak görülür, aldatıcı ve yanıltıcı bilgiye karşılık gelir.

Alman filozofu Kant (Kant) ise fenomeni insanın bilinç sınırlarının alanı olarak tanımlamaktadır. Duyular ya da akıl ile algılanamayan mutlak gerçeklik alanını ifade eden numen teriminin karşısı olarak fenomeni, insanın duyu verileri ve akılsal kategoriler aracılığı ile kavradığı varlık alanı olarak kullanmıştır.

Bir başka Alman filozofu olan Husserl (Hussel) klasik anlamının dışına çıkarak fenomeni duyularla kavranan nesneler dünyası olarak değil, bilinçteki nesnelerin değişmeyen özlerinin bilgisi olarak tanımlar.

1. Yukarıdaki metinde adı geçen filozoflar fenomen kavramını hangi anlamlarda kullanmışlardır? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Metindeki filozofların “fenomen” konusundaki düşüncelerini karşılaştırınız. Husserl’in diğer filozoflardan farkını yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Sizce varlıklar oldukları gibi mi yoksa fenomen olarak mı algılanabilir? Gerekçelerinizle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ÜNİTE	: 20. YÜZYIL FELSEFESİ> 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri> 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri, Problemleri ve Ana Akımları
Kavram	: Görüngü (Fenomen)
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	KAMERANIN BİLİNCİ OLSAYDI	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Görüngü (fenomen)" kavramını Husserl'in fenomenolojik yaklaşımı üzerinden anlamlandırabilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

- Baybars, Baybars!
Omzuma dokunan el ile irkildim. Okuduğum kitaba daldığım için reklam yönetmeni Timuçin Bey'in geldiğini duymamışım. Gülümseyerek bana bakıyordu.
- Hayrola Baybars, dalıp gitmişsin. Seni sürükleyen nedir? Ne okuyorsun?
Elimde Husserl (Hussel) üzerine yazılmış bir kitap vardı, kitabı gösterdim.
- Husserl fenomenolojinin kurucusuymuş. Fenomen, anladığım kadarıyla nesnelerin zihinle kavradığımız öz niteliğini de içeren biçimi gibi bir şey.
- Demek çağdaş felsefe ilğini çekiyor.
- Kendi açımdan düşünüyordum. Kamera ile çekimler yapıyorum. Karşımda olay, nesne ya da çeşitli kurgular var. Kendime şu soruları sordum: Kameranın bilinci olsaydı nesneyi nasıl tanımlardı? Nesne görüldüğü gibi mi olurdu ya da nesneyi bilincin algıladığı gibi mi görürdük?
- Kendine güzel sorular sormuşsun. Perdeye yansıyan mı yoksa bilinç tarafından işlendikten sonra görünen mi gerçek? Bir bakıma yaptığımız işi sorguluyor gibisin. Sanırım bunu kameraya sorman gerekecek, bugün asistanlığın bitiyor. İlk çalışmanı yapacaksın, bir sandalye firmasının ürününü tanıtacaksın, dosyayı bırakıyorum. Güzel bir iş çıkaracağını biliyorum. Haydi, kolay gelsin!
Dosyayı alıp incelemeye başladım. Flaş bellekte şirketin ürettiği sandalyenin mavi fon önünde ustaca çekilmiş fotoğrafları ve şirketin hareketli logosu vardı. Çalışmamda kullanabileceğim, fikirlerimi besleyen, yaratıcı pek çok şey zihnimde belirdi. Husserl, "Bilinç her zaman bir şeyin bilincidir." demiştir. Benim üzerinde çalışacağım "şey"im sandalye, bilincimi onun üzerine odaklamalıyım.
Kendime "Bilincimde bir şeye sandalye demem için ne gerekiyor, özünde sandalyede neler bulunur?" diye sordum. Reklam çekerken neleri dışarıda tutmalıyım? Sandalye atölyede insanlar tarafından üretilmiş. Bu üretimin arkasında tarihsel bir emek süreci var. Bunları çeksem belgesel olur ancak ben işin tarihsel süreci ile ilgilenmiyorum. Sandalye var mı, yok mu? Baybars! İlk işin karşında işte: sandalye. Sandalye "vardı, yoktu" sorgulaması da kenarda dursun. Bilincimde sandalyeyi sandalye yapan onun rengi, şekli gibi özellikleri. Evet ama bunlar da değişiyor. Özünde bu sandalye ne, bilincimde onu sandalye yapan olmazsa olmaz özellikler nelerdir? Sandalyenin bilincimle kavradığım temel nitelikleri neler? Tüm bunları beş saniyede nasıl anlatacağımı düşün Baybars!
Kamera, çekim! Şirketin ürettiği sandalyeler fonda hızlıca akarak geçer. Ardından örnek ürün olarak gönderilen sandalyelerin yakın planda sırtlık, oturak yeri ve ayakları çekilir. Şirket logosu ekranı doldurur. "ÖZÜN-DE SANDALYE" sloganı reklama yerleştirilir. İş tamam. Kameranın bilinci benim bilincim...

1. Okuduğunuz metinden hareketle Baybars'ın sandalyenin fenomen bilgisine nasıl ulaştığını bularak fenomen kavramını kendi cümlelerinizle tanımlayınız.
.....
.....
2. Husserl "Bilinç her zaman bir şeyin bilincidir." sözü ile neyi ifade etmek istemiştir? Sınıf arkadaşlarınızla tartışınız. Tartışma sonucunda elde ettiğiniz sonuçları yazınız.
.....
.....
3. Sizce Baybars çekeceği reklam filminde sandalye fenomenini doğru kavrayabilmiş midir? Gerekçelendirerek açıklayınız.
.....
.....

5. ÜNİTE : 20. YÜZYIL FELSEFESİ> 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri> 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Problem ve Akımları

Kavram : Anlama
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Okuryazarlık Becerisi

Çalışmanın Adı	ANLAMAYI ANLAMA	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Anlama" kavramının felsefedeki kullanıma biçimini hermeneutik üzerinden fark edebilme.	

1. Yönerge: Aşağıda "anlama" kavramı hakkında verilen sözleri okuyarak soruları cevaplayınız.

Anlamak sevmenin başlangıcıdır.
B. Spinoza (Sipinoza)

Ne kadar bilersen bil, söylediklerin karşındakinin anlayabildiği kadardır.
Mevlana

Yorum anlaşılmanın kabulü değil, tersine, anlamada bulunan olanakların geliştirilmesidir.
Heidegger (Haydeger)

Anlama, kendi varlığımızın öznel sınırları içerisinde çıkararak başkalarına ait ruh durumlarını yaşamaktır.
Dilthey (Diltay)

1. Düşünürlerin "anlama" kavramını ele alış şekillerine uygun "anlama" tanımları yapınız ve aşağıdaki tabloya yazınız.

KAVRAM	TANIM
Anlama	
Anlama	
Anlama	
Anlama	

2. Sizce gündelik hayatta "anlama"nın önemi nedir? Yazınız.

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki açıklamadan hareketle Heidegger ve Dilthey'in anlama hakkındaki sözlerini yeniden değerlendirerek alttaki soruları cevaplayınız.

Dilthey, tarih sorununa yöntemsel bir çabayla yaklaşır ve bu çaba bağlamında tarihin ve tin bilimlerinin konusunu anlamaya dayalı bir yöntemle açıklamaya çalışır. Heidegger ise tin bilimlerinde anlamayı sadece bir yöntem olarak değil, varlık alanını kuşatan bir çaba olarak ele alır ve irdeler.

(Metin Becermen'in Heidegger ve Gadamer'da Anlama Sorunu makalesinden düzenlenmiştir.)

1. Heidegger ve Dilthey'in "anlama" konusundaki yaklaşımlarının, günlük yaşamımızda kullanılan "anlama" kavramından farkı nedir? Yazınız.

.....

.....

2. "Anlama"nın felsefe açısından önemi nedir? Açıklayınız.

.....

.....

5. ÜNİTE	: 20. YÜZYIL FELSEFESİ> 5.2. 20.Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri> 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Problem ve Akımları
Kavram	: Anlama
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Okuryazarlık Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	HERMENEUTİKLE ANLAYALIM	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Anlama" kavramını Hermeneutik üzerinden açıklayabilmek.	

1. Yönerge: Aşağıdaki açıklamayı ve metinleri okuyarak soruları cevaplayınız.

ANLAMA SORUNU

"Çağdaş felsefe anlayışında hermeneutik (yorumbilgisi), sıklıkla duyduğumuz kavramlardan biridir." Hermeneutik geleneği etimolojik olarak Hermes'e (Hermes) kadar uzanır. Kavram daha sonra 17. yy. kutsal metin yorumlarında kullanılmıştır. Felsefede hermeneutik yöntemin kullanılması Dilthey'la (Dilthey) birlikte başlamıştır. Dilthey bütün gerçekliklerin arkasında değişmeyen sabit bir şey aramıştır.

SCHLEIERMACHER : 19. yüzyılda Schleiermacher (Şılayemaha) tarafından yöntemsel olarak ele alınmıştır. Schleiermacher hermeneutigi, tüm metinlere uygulanabilecek bir anlama yöntemi olarak belirtmiş, böylelikle anlama sorununu evrenselleştirmiştir. Schleiermacher'ya göre metni anlamamanın iki yolu vardır. Bu iki yol dilsel ve psikolojik anlama yoludur. Yani metni anlamamanın iki yolu metnin dilini ve yazarın bireysel kimliğini anlamaktır.

(Sevra Fırıncıoğulları'nın Sosyal Bilimler ve Hermeneutik Üzerine Kısa Bir Değerlendirme makalesinden düzenlenmiştir.)

DILTHEY : Dilthey anlamamanın ön koşulu olarak yazarla duygudaşlık (empati) kurmak olduğunu belirtir. Dilthey anlamayı gerçekleştirecek olan insanın tarihselliğine vurgu yapar. Tarihsellik, insanın ve kültürün varoluş biçimidir. Tarih dünyasına ve tinsel dünyaya konu olan olgular insanın iç dünyasından bağımsız ele alınamaz. Geçmişle bağ kurmayan, tarihsel bellekten yoksun, salt akılla anlama gerçekleşmez. Çünkü geçmişle bağ kuracak şey yaşamdır. Birey geçmişe yönelirken anılarına, belleğine, iç deneyine, başkalarıyla bir arada yaşama ile edindiği izlenim ve sezgilerine dayanarak geçmişi anlamaya çalışacaktır. Dilthey'a göre anlama, "kendi varlığımızın öznel sınırları içinden çıkarak, kendi yaşam olanaklarımızı ve kendi varlığımızı aşarak, başkalarına ait ruh durumlarını yaşayarak kavramadır.

(Metin Becermen'in Dilthey, Heidegger ve Gadamer'da Anlama sorunu makalesinden düzenlenmiştir.)

GADAMER : Gadamer (Gadımır), hermeneutigi bütün bir anlamamanın karakterinin ve koşullarının felsefi araştırması olarak tanımlar. Böylece hermeneutigin herhangi bir disipline yönelik bir yöntem araştırması olmadığını dile getirir. Gadamer, hermeneutik incelemenin bir varlık incelemesi olduğunu söyler. Bu da aslında bir dil incelemesidir çünkü; Gadamer'a göre "anlaşılabilen varlık dildir." Dil anlamayı sağlayan evrensel bir araçtır. Anlamayı, anlama yapan ve hermeneutigi işlevselleştiren önemli bir diğer öğenin "ön yargılar" olduğunu savunur. Çünkü görüşlerimizin ve ön yargılarımızın bilincinde olmak "doğru anlamayı" sağlar. Ufukların kaynaşması deyimini kuramında kullanan Gadamer'in buradaki temel savı insan bilincinin tarihsel hafızadan etkilenmesidir.

(Metin Becermen'in Dilthey, Heidegger ve Gadamer'da Anlama sorunu makalesinden düzenlenmiştir.)

1. Sizce "anlama" nasıl gerçekleşir?

.....

.....

.....

2. Metinde yer alan filozofların anlamayı değerlendirme biçimleri ile sizin anlamayı değerlendirme biçiminiz arasındaki farklılıkları açıklayınız.

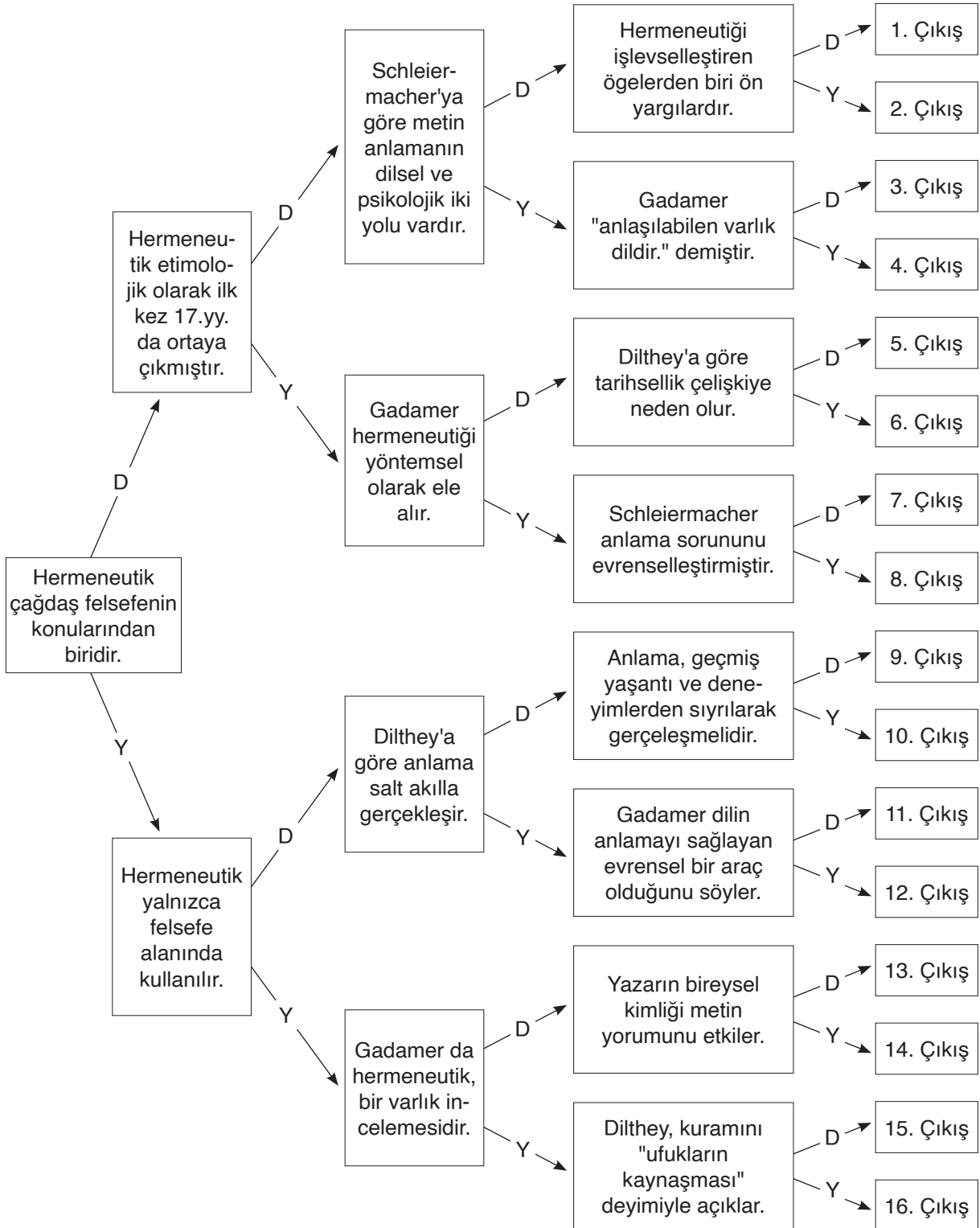
.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıda tanılayıcı dallanmış ağaçtaki ifadelerin bir kısmı doğru, bir kısmı yanlıştır. Doğru olan ifadeler için "D" yanlış olan ifadeler için "Y" yönlendirici oklarını takip ediniz. Her bir kararınız bir sonraki aşamayı etkileyecektir. Vereceğiniz cevaplar on altı çıkıştan birine ulaştıracaktır. Doğru çıkışa ulaştığınızda tam puan alacakken yanlış çıkışlarda puanınız düşecektir.

2. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

YORUMBİLİM

Yunanca “hermeneuo”dan türeyen hermenötik, “yorum” anlamına gelir. Bir felsefe biçimi olan “hermeneutik” yani “yorumbilim” insanların dünyayı yorumlayarak anlamaya çalışmalarıdır. Gadamer (Gadamer), özellikle yorumbilimle özdeşleştirilir.

Gadamer, felsefenin görevinin varoluşumuzu yorumlamak olduğunu söyleyen Heidegger'in (Haydeger) izinden ilerler. Ona göre dünyayı yorumlama zaten bildiklerimizden başlayarak anlayışımızı derinleştirme sürecidir ve bir şiiri yorumlamamıza benzer. Önce onu dikkatle ve mevcut bilgilerimizin ışığında okuruz. Eğer tuhaf görünen veya özellikle çarpıcı bir dizeye gelirse biraz daha derin bir anlayışa ihtiyacımız olur.

Dizeleri yorumlarken bir bütün olarak şiiri anlayışımız değişmeye başlar. Bu değişim, her bir dizeyi nasıl anlamlandırdığımızı da etkiler. Biz şiiri yorumlarken o da bizim anlam dünyamızı şekillendirir. Dünyayı yorumlayışımız da her zaman tarihteki belirli bir noktanın bakış açısıyla gerçekleşir.

Ön yargılarımız ve inançlarımız, sormaya değer bulduğumuz türden sorular ve tatmin olduğumuz türde cevapların hepsi tarihimizin ürünüdür. Tarih ve kültürün dışında duramayız. O yüzden de hiçbir zaman mutlak tarafsız bir bakış açısına ulaşamayız. Ancak bu ön yargılar kötü bir şey olarak görülmemelidir. Onlar her şeye rağmen bizim başlangıç noktalarımızdır. Mevcut kavrayışımızla anlam duygumuz, bu ön yargıların ve taraflılığımızın temelini oluştururlar. Tüm ön yargılarımızın üstesinden gelmek mümkün olsaydı bile her şeyi daha net göremezdik. Çünkü yorum için elimizde hiçbir çerçeve yoksa bir şey görmemize imkân da kalmaz.

(Will Buckingham vd.'nin Felsefe Kitabı isimli kitabından düzenlenmiştir.)

1. Gadamer'ın felsefesinde öne çıkan görüşler hangileridir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. Gadamer'ın görüşlerinden hangilerine katılırsınız? Gerekçelerinizle yazınız.

.....

.....

.....

.....

3. Günlük yaşamınızda kullandığınız yorumlama kavramı ile Gadamer'ın kullandığı yorumlama kavramı arasında bir fark olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

5. ÜNİTE	: 20. YÜZYIL FELSEFESİ> 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri> 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri, Problemleri ve Ana Akımları
Kavram	: Yorumlama
Genel Beceriler	: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri	: Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	FELSEFEDE YORUMLAMA	🕒 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Felsefede yorumlama kavramını çözümleyebilme.	
Gerekli Malzemeler: Genel ağı.		

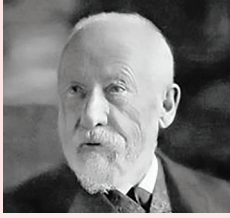
1. Yönerge: Aşağıdaki filozofların görüşlerini inceleyerek soruları cevaplandırınız.

Auguste COMTE (KONT)

Comte'a göre bütün olgular doğa yasalarına tabidir. Sosyologların görevi, büyük ölçüde Newton'ın (Nivtın) çekim yasasında yaptığı gibi, toplumsal evren hakkında gözlemlerden yararlanarak toplumu yöneten yasaları açıklamaktır. Daha kompleks yanlara sahip olsa bile toplum, evrenin diğer kısımlarıyla aynı yasalara tabi olduğu için doğa dünyasına benzer biçimde araştırılmalıdır.

(Ahmet Cevizci'nin Felsefe Ansiklopedisi kitabından düzenlenmiştir.)

Wilhelm DİLTHEY (DİLTAY)

Dilthey'a göre doğa bilimleriyle tinsel bilimler arasında şu ayrılık var: Doğa bilimleri dıştan verilmiş olan, tek tek ortaya çıkan olayları kendilerine konu yaparlar. Tinsel bilimler ise canlı bir bağlam olarak özgün bir biçimde ortaya çıkan iç yaşantıları kendilerine konu yaparlar. İki bilim dalı arasındaki ayrılık araştırma yöntemlerinin de farklı olmasına yol açar. Tinsel bilimlerinin araştırma yöntemi, doğa bilimlerinden farklı olarak insanı tarihsel, kültürel varlığı içinde ele alarak yorumlamaya dayanmalıdır.

(Bedia Akarsu'nun Çağdaş Felsefe kitabından düzenlenmiştir.)

NOT

Dilthey, "tinsel bilimler" kavramını günümüzdeki insan bilimleri kavramı yerine kullanmaktadır.

1. Filozofların, bilimlerin yöntemi konusundaki görüşlerini karşılaştırınız. Aralarındaki farklar nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. İnsan bilimlerinin doğa bilimleriyle aynı bilimsel yöntemi kullanması sizce doğru mudur? Doğa bilimleri ve insan bilimleri arasındaki farklılıklardan yola çıkarak yorumlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıda verilen genel ağ adresindeki videoyu izleyerek soruları cevaplayınız.

<https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/files/uojonxa2gso.mp4>

1. Hermeneutik nedir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Hermeneutik, tarihsel süreçte hangi işlevleri yüklenmiştir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Sizce insan eylemlerini yorumlamadan anlamak mümkün müdür? Görüşlerinizi gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ÜNİTE : 20. YÜZYIL FELSEFESİ > 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri, Problemleri ve Ana Akımları

Kavram	: Birey
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Felsefi Okuryazarlık Becerisi

Çalışmanın Adı	FELSEFEDE BİREY	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	Felsefede "birey" kavramına yüklenen anlamları fark edebilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Tarihsel Süreçte Birey Kavramı

Birey; bilinçliliğin temeli olan bütünsel, somut insan varlığıdır. Onun başlıca özelliği, varlığı zedelenmeden ya da yok edilmeden parçalanamaz olmasıdır. Bir birey katıldığı topluluğun üyelerine benzer. Bununla birlikte kendi özellikleriyle de onlardan ayrılır.

Tarihin farklı dönemlerinde bireye çağın koşullarına göre anlamlar yüklenmiştir. Bireyselliğin en kaba anlamda toplumsallıkla koşullanmış olduğu köleci Antik Çağ'da birey bir üst sınıf üyesi değilse bir üretme ve savaşma aracıdır. Bu çağın sonlarında stoa felsefesiyle özgür birey fikrinin ilk biçimlerine ulaşılmıştır. Stoacılar, bireyin doğayla uyumlu yaşamasını öğütleyen ve doğadaki zorunluluğu ölçü alan bir ahlak felsefesi geliştirmişlerdir. Orta Çağ'da serflik düzeni içinde birey, senyöre, krala ve kiliseye sıkı sıkıya bağımlıdır. Özgür birey kavramı ise Rönesans'la ortaya çıkan ve Yeni Çağ boyunca gelişen yeni değerlerin bir ürünüdür.

Özgür birey, bir topluma sıkı sıkıya ya da körü körüne bağlı olmayan, topluma kendi yetenekleri ve yetkinlikleri ölçüsünde kendi isteğiyle katılan bireydir. Özellikle Descartes'la (Dekart) birlikte, düşünen varlık olarak birey, bilginin kurucusu ve bilgi dolayısıyla doğanın efendisi ve hâkimi konumuna gelir.

Modern düşüncede insan, aklı ve iradesi ile öne çıkan bir özne olarak görülür. Bir birey olarak ele alınan insanın düşünce ve eylemlerinin kaynağı doğa ya da Tanrı değil bizzat kendisidir.

Modern toplumun, bireyler arası sözleşmeye dayalı ve bireylerin akıl ve iradelerinin onayıyla kurulmuş bir toplum olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Bu toplumlarda birey, Tanrı ya da başka bir otorite tarafından belirlenmiş nesnel bir hukuka değil oluşmasında kendisinin ve diğer bireylerin etkin rol oynadığı bir hukuka dayanmayı amaçlar. Bu yasal ortam çerçevesinde kendi özgür karar verme gücü doğrultusunda eylemeyi temel hak olarak görür.

(Ahmet Cevizci'nin Felsefe Ansiklopedisi ve Afsar Timur'un Felsefe Sözlüğü kitaplarından düzenlenmiştir.)

1. Tarihsel süreçte birey kavramına yüklenen anlamlar nasıl değişim göstermiştir? Yazınız.

2. Her dönemde birey kavramına yüklenen anlamların değişmesinin temel sebebi sizce neler olabilir? Yazınız.

5. ÜNİTE : 20. YÜZYIL FELSEFESİ > 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri > 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri, Problemleri ve Ana Akımları

Kavram : Birey
Genel Beceriler : Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri : Sorgulama Becerisi

Çalışmanın Adı	VAROLUŞÇU FELSEFEDE BİREY	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	"Birey" kavramının 20. yüzyılda yüklendiği anlamı önceki dönemlerden ayırt edebilme.	
Gerekli Malzemeler:	Genel ağ.	

1. Yönerge: Aşağıdaki filozofların görüşlerini inceleyerek soruları cevaplayınız.

19. YÜZYIL		Hegel'e (Hegel) göre birey kendini aştığı ve kendini kendi üstündeki objektif bir düzene bağladığı ölçüde ahlaklı olur. Ahlaklılığın ölçüsü de ereği de budur. Bireyin hayatı ancak objektif, bireyüstü düzenler içine yerleştirilir ve bunlara bağlanırsa bir anlam kazanır. Böyle bir tutuma da tek istencin genel istenç ile uzlaşıp kaynaşması olan objektif ahlakta varılır.
		Comte'a (Kont) göre insan, tarihi birey olarak yapmaz. Tersine insanın kendisi, kendi iç yasalılığına göre yürüyüp giden tarihî gelişmenin bir ürünüdür. Tarihte olup bitenlerin taşıyıcısı insanlıktır. İnsanlıkla birey arasındaki ilgi, dalga ile ırmak arasındaki ilgi gibidir. Yalnız ve tek başına olan insan, Auguste Comte'a göre bir soyutlamadır. Toplumsal birim ailedir. Ailede, sosyal organizmanın özelliğini gösteren ilk davranışlar belirir. Aile en içten bir topluluktur, bir birleşmedir ama bir ortaklık değildir. Birey burada kendini aşmayı öğrenir.
20. YÜZYIL		Kierkegaard'a (Kirkekard) göre insan, Aristoteles'in (Aristoteles) sandığı gibi doğal bir itki ile topluluğa yönelmemiştir. Tam tersine yalnızca iç sorumluluktan kaçma onu topluluğa götürmüştür. Bundan dolayı toplulukta hep şeytanca bir şey, günahla ilgili bir yan vardır. Toplumun doğasındaki kötülük, onun bireysel varoluşu yok etmesinden dolayıdır. Kierkegaard, bireyin kişiliğini kitle içinde ortadan kaldırmak isteyen demokrasiden de sosyalizmden de nefret eder. Kitle bireylerden kuruludur ama o kitleyi kuran bireyler o anda hiçbir şey değildirler. Bu bireyler soyut boşluklardır.

1. 19. yüzyıl filozoflarının birey kavramını ele alışları hangi açılardan benzerlik gösteriyor? Yazınız.

2. Kierkegaard'ın birey konusundaki görüşleri 19. yüzyıl filozoflarının görüşlerinden hangi bakımdan farklılaşmaktadır? Yazınız.

5. ÜNİTE : 20. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI> 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri> 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri, Problemleri ve Ana Akımları

Kavram : Metafizik
Genel Beceriler : Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri : Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	KEŞİN OLAN NE?	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Metafizik" kavramını anlamlandırabilme.	

1. Yönerge: Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdaki tabloda yer alan soruların cevaplarının deneye ve gözleme dayalı bir kesinliğinin olup olmadığını tartışarak ilgili kutucuğu işaretleyiniz.

	SORU	Kesin	Kesin Değil
1	İnsanda ruh var mıdır?		
2	Üçgenin iç açıları toplamı kaçtır?		
3	Su kaç derecede kaynar?		
4	Tanrı var mıdır?		
5	Zaman var mıdır?		
6	Davranışlarımızda özgür müyüz?		
7	Tanrı, evreni neden yaratmıştır?		
8	Suyu oluşturan elementler nelerdir?		
9	Evrenin bir başlangıcı ve sonu var mıdır?		
10	Dünyanın kendi etrafında dönüş hızı ne kadardır?		

2. Cevabı kesin olmayan sorular hangi konularla ilgilidir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. Yönerge: Verilen açıklamayı okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

"Duyular aracılığıyla kavranılamayan şeylerin bilgisi, ilk nedenlerin ya da ilk ilkelerin bilgisi olarak tanımlanan metafizik; varlık, Tanrı, ruh, ahiret hayatı, zihin-beden ilişkisi, uzay ve zamanın doğası, nedensellik, özgür irade ve determinizm gibi bilimsel olmayan konuları ele almaktadır."

1. Yukarıdaki tabloda yer alan sorulardan hangileri metafizik sorular olabilir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. Cevabı kesin olmamasına rağmen insanların bu tür sorular sorup bunlara cevap aramasının nedeni sizce nedir?

.....

.....

.....

.....

5. ÜNİTE	: 20. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI> 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri> 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri, Problemleri ve Ana Akımları
Kavram	: Metafizik
Genel Beceriler	: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi, Akıl Yürütme Becerisi

Çalışmanın Adı	NEDİR ŞU METAFİZİK?	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	"Metafizik" kavramını analiz edebilme.	
Gerekli Malzemeler:	Genel ağ.	

1. Yönerge: Aşağıdaki genel ağ adresinde "metafizik" kavramı ile ilgili videoyu izleyiniz ve soruları cevaplayınız.

<https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/files/5b2vu00gpgd.mp4>

1. Varlığı ele alması bakımından metafiziğin bilimlerden farkı nedir? Yazınız.

.....

.....

.....

2. Aristoteles'te metafiziğin ana bölümleri nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

3. Doğa bilimlerinin gelişmesiyle metafiziğin anlamında nasıl bir değişim olmuştur? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

20. yüzyıl felsefesinin önemli akımlarından birisi olan mantıkçı pozitivism, dış dünya hakkında sadece bilimde ve bilimsel yöntem aracılığıyla bilgi edinebileceğimizi savunmaktadır. Mantıkçı pozitivismi savunan filozoflar bilimsel dünya görüşünü, bilimsel felsefe anlayışını yerleştirmeyi amaçlıyorlardı. Bilimsel bilgi iddialarını kuşkuya açık olmayan gözlem kayıtlarına sıkı bir biçimde bağlayarak metafiziksel ve spekülasyon unsurları bilimin dışına attılar veya tümünden reddettiler. Ne doğrulanabilir ne de yanlışlanabilir olduğu için metafizik önermeleri anlamsız olarak niteleyen mantıkçı pozitivistler, metafiziği devre dışı bırakarak bilimi sağlam temellere oturtmaya çalışmışlardır.

(Ahmet Cevizci'nin Felsefe Tarihi kitabından düzenlenmiştir.)

1. Mantıkçı pozitivismin metafiziği reddetmesinin gerekçeleri nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

2. Mantıkçı pozitivismin görüşlerine katılır mısınız? Açıklayınız.

.....

.....

.....

5. ÜNİTE : 20. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI> 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayrıcı Nitelikleri> 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri, Problemleri ve Ana Akımları

Kavram	: Metafizik
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Okuryazarlık Becerisi

Çalışmanın Adı	METAFİZİK GEREKLİ MİDİR?	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Metafizik" kavramını analiz edebilme.	

Yönerge: Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Metafizik Üzerine Bir İrdeleme

Metafizik, çoğu kez sanıldığı gibi bilime gerçekten ters düşen bir düşünce biçimi midir? Yoksa metafizikçilerin söylediği gibi en azından bilimin cevapsız bıraktığı kimi temel sorulara yönelik bir çalışma mıdır? Metafizik evrenin anlam ve kökenine, "Tanrı" denen yüce bir gücün varlığına yönelik arayışlardan kaynaklanır. Özellikle ilk ve orta çağlar boyunca kesinlik içermeyen her şeyi sorgular.

Metafiziğe ilk karşı çıkanların başında Descartes ile Bacon'ı bulmaktayız. Descartes skolastik düşünceyi metafiziksel olduğu için değil, yeterince açık, seçik ve kesin bulmadığı gerekçesiyle eleştirir; yönetsel kuşku-ya yer verilmesini önerir. Bacon, örneğini skolastik düşüncede bulduğu metafizik, insan zekâsını köstekleyen kısır bir uğraş olarak görür. İnsan yaşamını istenilen yönde geliştirme gücü yalnızca bilimsel bilgide vardır.

18. yüzyıl filozofu Voltaire (Volteyr), metafiziği, teolojiyle bir tutuyordu; E. Burke (Börk) ile J. G. Herder (Herder) için ise metafizik, sağduyuya ters düşen boş bir gevezeliktir. Aydınlik Çağı'nın büyük filozofu Hume (Huym) daha acımasızdı. "Bir kitaplıkta gezinirken," diyordu Hume, "yapmaktan kaçınamayacağımız bir kıyım var: Elimize alacağımız herhangi bir cilde (bu teolojik ya da metafiziksel bir kitap olabilir) bakıp sormalıyız: Sayı ya da nicelik türünden soyut düşünme içermekte midir? Hayır! Peki, olgusal dünyaya ilişkin deneysel düşünmeye yer vermekte midir? Hayır! Öyleyse, duraksamaksızın elimizdekini ateşe atalım; çünkü bu kitap da safsata ve boş hayaldir. Kant da metafiziğe, duyusal dünyanın dışındaki nesnelere yönelik, "bilim dışı kurgu" olduğu gerekçesiyle karşı çıkmıştır.

19. yüzyılın ilk yarısında A. Comte'un (Kont) öncülüğünde başlayan pozitivizm, Hume'a benzer bir çizgi izler. Comte, "pozitif" dediği son aşamaya geldiğimizde, bilgi için artık metafiziğe özgü ilk neden ve mutlak gerçeklik arayışı söz konusu değildir. Onun yerine "gözlemsel verilerin neden sonuç ilişkisine dayanan bilimsel yöntemin" ön plana çıktığı görüşündedir.

Metafiziğin konusu olan nesne ya da süreçler, dolaylı da olsa, gözlem ve deneye açık değildir; bunlara ilişkin olgusal olarak doğrulanabilir hipotezler oluşturulamaz. Metafizikçi, birtakım görüşleri ileri sürmekle yetinmez; bunları akılsal argümanlarla pekiştirme, dahası ispatlama yoluna gider. Ancak bu argümanların geçerliği çoğu kez mantıksal ölçütlerle belirlenemez.

Bilimsellik iddiasında olmayan metafizikte başarı ölçütü ortaya konan görüşlerin doğruluğu değil, bunların oluşturduğu sistemin tutarlı, aydınlatıcı, doyurucu bir açıklama olmasıdır. Metafiziğin geçerliliği, son çözümlemede, düşünce ufukumuzu genişletme, deneyim dünyamızı zenginleştirme etkisiyle ölçülmelidir. Teoloji gibi metafiziğin de bilimsellik iddiası yoktur. Ama düşünce yaşamımıza yeni boyutlar getirmeye yönelik hiçbir çalışma, bilim değildir diye, yerilip dışlanmamalıdır. Tanrısal bir güce inanç nasıl ki teolojinin anlam kaynağı ise evreni bir bütün olarak anlama, olup bitenleri tek bir ilkeye dayanarak açıklama gereksinmesi de metafiziğin varlık nedenidir.

(Cemal Yıldırım'ın Metafizik Üzerine Bir İrdeleme makalesinden düzenlenmiştir.)

1. Metafiziğe karşı çıkan filozofların ortak düşünceleri nelerdir? Yazınız.

2. Metafizik, yazara göre hangi gerekçelerle dışlanmamalıdır? Açıklayınız.

5. ÜNİTE	: 20. YÜZYIL FELSEFESİ> 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri> 20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri, Problemleri ve Ana Akımları
Kavram	: Paradigma
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Analitik Düşünme Becerisi

Çalışmanın Adı	PARADİGMA NEDİR?	⌚ 30 dk.
Çalışmanın Amacı	Paradigma kavramını açıklayabilme.	

1. Yönerge: Aşağıdaki şekli inceleyiniz ve açıklamaları okuyarak soruyu cevaplayınız.

1. Paradigma kavramını kendi cümlelerinizle tanımlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Yönerge: Aşağıdaki açıklamayı okuyup şemayı inceledikten sonra soruyu cevaplayınız.

Thomas Kuhn’a (Tamis Kun) göre bilim düz bir çizgi gibi değil, bilimsel devrimler şeklinde ilerler. Olağan Bilim Dönemi’nde geçerli olan paradigma, aynı konuda farklı bir bilimsel açıklama genel kabul görmeye başladığında çöker ve yeni açıklama kabul edilmeye başlanır.

1. Thomas Kuhn’a göre bilimsel gelişme nasıl gerçekleşmektedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Yönerge: Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

1. metin

Önce yer merkezli evren modeli tarih sahnesine çıktı ve uzun yıllar boyunca neredeyse bütün uygarlıklarda tek açıklama modeli olarak varlığını sürdürdü. İnsanların doğaya ve evrene ilişkin deneysel bilgileri ve gözlemleri arttıkça bu açıklama modelinin yetersizliği ve yanlışlığı anlaşıldı. Yine de yaklaşık iki bin yıl boyunca yer merkezli model geçerli oldu.

İnsan, yer merkezli evren modeline dayanarak yıllar boyunca kendisini var olan her şeyin merkezinde gördü. Bu durumun yarattığı duyguyla her şeyin efendisi olduğu algısına kapılarak “insan, doğa ve evren anlayışı” geliştirmiştir. Hatta teolojik söylemini bile bu anlayış doğrultusunda belirlemiş, “Tanrı’nın yaratma gayesi insandır, öyleyse insanın üzerinde bulunduğu yerin de evrenin merkezinde olmasından daha doğal bir şey olamaz.” demiştir.

2. metin

Rönesans Dönemi’nin getirdiği düşünsel yenilik ortamında bilim insanlarının araştırmayla bağlandıkları dünya ve yaptıkları bilimsel çalışmaları dayandırdıkları bilim anlayışı da değişmişti. Yeni modelde Güneş merkezdeydi, gezegenler ve yıldızlar da Güneş’in etrafında dönüyordu. Başlangıçta bu model öncekine göre bazı yönlerden üstünlük taşımasına karşın dinsel, bilimsel ve felsefi bakımlardan doyurucu olmadığı için hemen benimsenmedi. Kopernik’in (Kopernik) Güneş Merkezli Evren Modeli, öncekinden çok da köklü farklılıklar içermiyordu. Sistemdeki en belirgin farklılık “Güneş” ile “yerin” yerlerinin değiştirilmesi ve Güneş’in merkeze alınmasıydı.

(Hüseyin Gazi Topdemir’in Yer-Güneş Merkezli Evren Modeli makalesinden düzenlenmiştir.)

1. Yer Merkezli Evren Modeli’nin uzunca bir süre geçerli olmasının sebepleri nelerdir? Yazınız.

2. Yer Merkezli Evren Modeli’nden Güneş merkezli evren modeline geçiş sürecini Kuhn’un yaklaşımdan hareketle açıklayınız.

3. Günümüzün geçerli paradigması olan Güneş Merkezli Evren Modeli’nin yerine farklı bir paradigma geçebilir mi? Neden ve sonuçları ile açıklayınız.

5. ÜNİTE	: 20. YÜZYIL FELSEFESİ> 5.2. 20. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri>20. Yüzyıl Felsefesinin Temel Özellikleri, Problemleri ve Ana Akımları
Kavram	: Paradigma
Genel Beceriler	: Eleştirel Düşünme Becerisi
Alan Becerileri	: Felsefi Kavram ve Bilgi Edinimi Becerisi

Çalışmanın Adı	KARTOPU	⌚ 20 dk.
Çalışmanın Amacı	"Paradigma" kavramını yorumlayabilme.	

Yönerge: Aşağıda verilen metni okuyarak soruları cevaplayınız.

KARTOPU

Mert: Arkadaşlar, bilim kartopu gibi yuvarlanıyor ve etrafındaki her şeyi toplayarak büyüyor.

Ayşe: Ben bilimin her şeyi topladığına katılmıyorum, seçici olduğunu düşünüyorum. Her dönemin ve her meselenin farklı bir boyutu var.

Perihan: Ben sadece yararlı olanları toplardım.

Ayşe: Aaa, olur mu? Bence bilimsel geçerliliği olan, herkesin kabul edeceği, objektif bilgiler toplanmalıdır.

Mert: Bu çok zor. Geçmişten bugüne kadar geçerliliğini koruyamayan model ve yaklaşımlar var. Teknolojinin gelişmesi ve modernizm sonucu inançlar da bakış açıları da değişebiliyor.

Ayşe: Örnek verebilir misin?

Mert: Fizikten örnek verebilirim. Newton (Nüvtın) dinamiği yerine kuantum mekaniğine geçildi.

Öğretmen: Bu konuda ben de bir şey söyleme gereği duydum. Çehov "Aynı enformasyona farklı bakış bizim davranışlarımızı belirler." der.

Zeynep: Öğretmenim ben de bilim felsefesi ile ilgili araştırma yapmıştım. Kuhn (Kun), Mert'in söylediği gibi normal bilim dönemlerinde geçerli olan bilimsel yaklaşımların yani paradigmaların, farklı bakış açılarının gelişmesiyle değiştiğini söylüyor. Böylece bilim, tarihsel bir ilerlemeyle değil, radikal bir kırılmayla gelişiyor.

Öğretmen: Öyleyse paradigma...

1. Yukarıdaki görüşlerden hangisine katılıyorsunuz? Nedenini belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

2. Öğretmen yukarıdaki konuşmalardan sonra paradigma kavramını nasıl tanımlamış olabilir? Kendi cümlelerinizle ifade ediniz.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Mert ve Zeynep'in söylediklerinden yola çıkarak günümüzde geçerliliği olmayan paradigma örnekleri verip paradigmaların değişme nedenlerini tartışınız. Tartışma sonucunda ulaştığınız sonuçları yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Çalışma No.: 1

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Bu bir baykuştur. Baykuşu kimileri bilgeliğin sembolü, kimileri uğursuz sayar.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Uçabilen, gagası ve pençeleri olan, daha çok geceleri ortaya çıkan, boynunu arkaya çevirebilen yırtıcı bir kuş türüdür.
3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Başını arkaya döndürebilme özelliğini yitirmesi onu bir baykuş olmaktan çıkarır.

Çalışma No.: 2

- 1. Yönerge:**
1. Metne göre öz her şeyin içinde gizli olarak bulunan, onu olduğu varlık haline getiren benliğidir.
 2. Değişim varlığın özünü değiştirmez.
- 2. Yönerge:**
1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Değişen sadece insanın bedenidir. Bu sebeple insanın bedenindeki değişim, özünü etkilemez. Şu an, on yaşındaki bedenimden oldukça farklı bir bedene sahibim ama bu benim özümü değiştirmez.
 2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Düşünmek, konuşmak, sevmek, inanmak gibi özellikler.

Çalışma No.: 3

1. Metinde geçen güneş, ağaç, toprak, hava (nefes), su, atom vb. maddelerin tamamı arkhe olarak yazılabilir.
 2. Bu soruya, MÖ V ve VI. yy'da yaşayan insanların dünyayı nasıl algılamış olabilecekleri düşünülerek yanıt verilecektir. Aynı zamanda, her doğa filozofu kendi arkheilerini savunurken diğer filozofların arkheilerini doğal olarak reddetmekte ya da eleştirmektedirler. Bu nedenle tabloda yer alan her madde, tutarlı bir açıklama yapılarak kabul ya da reddedilebilir.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

	ARKHE OLABI- LİR	ARKHE OLA- MAZ	GEREKÇE
Su	✓	✓	Olabilir: Thales (Tales) tarafından arkhe olarak kabul edilmiştir. Su her maddede bulunur. Katı, sıvı ve gaz hâlinde görülebilir. Olamaz: Örneğin Anaximenes'e (Anaksimenes) göre su, havanın yoğunlaşması ile oluşan bir maddedir.

Dünya	✓	✓	Olabilir: Dünya'nın doğadaki her maddeyi kendinde barındırdığı, Dünya olmadığında bu maddelerin hiçbirinin olamayacağı iddia edilebilir. Olamaz: Dünya gezegenlerden biridir. MÖ. V.-VII. yüzyılda astronomik gözlemler yapılmaktadır. Bu nedenle evrende Dünya dışındaki gök cisimlerinin olduğu ve Dünya gezegeni olmasa bile diğer varlıkların olacağı iddia edilebilir.
İnsan	✓	✓	Olabilir: İnsan, karmaşık düşünme yeteneğine sahip tek canlıdır. Dünya'yı kendi algılarına göre kavramaktadır. Dolayısıyla evrendeki tüm varlıklar insan aklının bir ürünüdür. İnsan yoksa evrendeki diğer varlıklarda yok demektir. Olamaz: İnsan evrendeki varlıklardan yalnızca biridir. İnsan olmadığında da diğer varlıklar var olmaya devam edecektir.
Hava	✓	✓	Olabilir: Anaximenes, arkhenin hava olduğunu savunmuştur. Hava, yoğunlaşarak ve seyrekleşerek diğer varlıkları meydana getirmiştir. Olamaz: Örneğin Empedokles (Empedokles), "toprak, hava, su ve ateş"i arkhe olarak kabul ederek havanın tek başına arkhe olamayacağını savunmuştur.
Ateş	✓	✓	Olabilir: Güneş gökyüzünde gözlemlenebilecek bir ısı ve yaşam kaynağıdır. Diğer varlıklarda da değişen derecelerde ısı varlığı gözlemlenebilir. Dolayısıyla her şeyin arkhesi ateş olarak kabul edilebilir. Ateşi arkhe olarak kabul eden filozof Herakleitos'tur (Herakliytos). Olamaz: Buz bir maddedir ancak kendisinde ısının varlığı gözlemlenemez.

Toprak	✓	✓	Olabilir: Toprak dünyadaki tüm varlıkları üzerinde taşıyan ve bitkilerin var olmasını sağlayan bir maddedir. Toprağın olması gezendeki her şeyin yok olması anlamına gelebilir. Empedokles, hava su ve ateşle birlikte toprağı da arkhe olarak saymaktadır. Olamaz: Toprak varlıkları meydana getiren bir maddede değil onların varlıklarını sürdürebilmesini kolaylaştıran bir maddedir. Tüm varlıklar suda yaşamlarını sürdürebilir.
Atom	✓	✓	Olabilir: Atomun arkhe olduğunu savunan filozof Demokritos'tur (Demokritos). O; şekil, ağırlık vb. bakımlardan birbirinden farklı olan, parçalanamayacak kadar küçük maddelerin varlıkları meydana getirdiğini düşünmüştür. Olamaz: Dönem düşünülmediğinde atomu gözlemlemek mümkün değildir. Bir cismi parçaladığımızda gözlemleyebildiğimiz son zerresi yine de o maddenin niteliğine sahip olacaktır.
Örnek cevap Zaman	✓		Zaman; başlangıcı ve sonu olmayan, her şeyin onun içinde meydana geldiği ve yok olduğu bir süreç ifadesidir. Bu nedenle arkhe olarak kabul edilebilir.

3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
- Arkhe, tüm varlıkları meydana getirme gücüne sahip, değişimin arkasında değişmeden kalan ana maddedir.
- Varlıkların oluşumunu sağlayan başlangıç noktası, ilk nedendir.

Çalışma No.: 4

1. Yönerge:

Metinden ve oyun kuralları tablosundan hareketle öğrencilerin oyunu kavramaları beklenmektedir.

2. Yönerge:

Oyun, gruplara ayrılan oyuncuların gösterecekleri performansa göre olasılıklı sonuçlara sahiptir. Olası bir oyun şu şekilde yapılmış olabilir:

1. Öğrenciler A ve B grupları olarak ikiye ayrılınsın. A grubu 5 filozof kartı, B grubu ise 4 filozof kartı doldursun. Bu durumda A grubu "dönem kullanma" hakkına sahip olur. Güç aracı metinde verildiği gibi arkhesi su olan Thales için "su topu", hava olan Anaximenes için "hava balonu" olabilir. Bu konuda öğrencilerin yaratıcılıkları devreye girecektir.

Filozof: THALES

Arkhe	Ek Güçler	Güç Aracı	Dönem
Su		Su Topu	MÖ. 624-546
100 S.			

Filozof: ANAXİMENES

Arkhe	Ek Güçler	Güç Aracı	Dönem
Hava		Hava Balonu	MÖ. 585-525
100 S.			

2. Yukarıdaki örnek filozoflar için ek bilgiler;
- Thales:** Su her maddede bulunur: 10 sinaps (Argüman gücü)
Varlıklar değişse de su değişmeden kalır: 10 sinaps (Argüman gücü)
Anaximenes: Hava yoğunlaşınca su ortaya çıkar: 10 sinaps (Argüman gücü)
3. A grubunun Thales'i, B Grubunun ise Anaximenes'i ileri sürdüklerini düşünelim. A grubu suyun her maddede bulunduğunu ve varlıklar değişse de suyun değişmeden kaldığını, su buharlaştığında da havanın oluştuğu savunabilir. B Grubu ise havanın yalnızca oksijen ve hidrojen değil diğer gazlardan da oluştuğunu, hava yoğunlaştığında ise onun suda bulunmaya devam ettiğini iddia edebilir. Böylece suyun havayı değil havanın suyu oluşturduğunu savunabilir. Bu tartışmanın galibi öğretmen ve öğrencilerin oyları ile belirlenir. Yapılan oylamada B grubunun kazandığını varsayalım. Bu durumda B grubu 30 "tutarlı savunma" sinapsı kazanır.
- A Grubu Tutarlı Savunma Sinapsı: x
B Grubu Tutarlı Savunma Sinapsı: 30

3. Yönerge:

Kazanarı belirlemek için önce dönem kullanma sinapsları hesaplanır.

Dönem kullanma sinapsı hesaplaması:

[Thales'in doğum tarihi (624) - Anaximenes'in doğum tarihi (585)]/10= 3,9

Küsurlu sayılar büyük olana yuvarlanır: 3,9 = 4 olarak değerlendirilir.

Dönem kullanma hakkını A grubu elde etmiş ve Thales'i seçmişti. Bu durumda Anaximenes'ten 4 sinaps düşülecektir.

Sonuç Hesaplama:

Filozoflar	Arkhe Sinapsı	Tutarlı Savunma	Argüman Gücü	Dönem Kullanma	Sonuç
Thales	100	x	10+10	✓	120
Anaximenes	100	30	10	-4	136

Hesaplama sonunda kazanan Anaximenes yani B grubu olacaktır.

Çalışma No.: 5

1. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Değişim, bir önceki durumdan başka bir duruma geçerek meydana gelen farklılaşma sürecidir.
Değişim, belli bir zaman dilimi içinde oluşan farklılıklar.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
 - İspatlanabilir. Geometrik formlar ve sayılar, matematiksel işlemler ve idealar gibi birçok faktör değişim içinde değişmez olarak kalan formlardır.
 - İspatlanamaz. Duyusal dünyanın nesnelere baktığımızda tamamının zaman içerisinde değiştiğini gözlemlemekteyiz. Gece-gündüz, mevsimler, bitkiler gibi oluş hâlleri ve organizmaların sürekli olarak değiştiğini duyusal olarak algılamaktayız. Bu durum değişimin olmadığını değil aksine her an değişime tabi bir dünyanın olduğunu göstermektedir.

2. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
"Akılımıza güvenebiliriz." Çünkü gerek atılan okun ve gerekse de Achilleus'un aşmaları gereken mesafe matematiksel olarak sonsuz oranda bölünme potansiyeli içerir. Bu durumda sonsuz oranda bölünmeyle karşı karşıya bırakır bizi. Sonsuzluğun kendisi de aşamayacağına göre hareket ya da değişim mümkün olamaz.
"Duyularımıza güvenebiliriz." Çünkü, gözlerimizle hem atılan okun hem de Achilleus'un aşmaları gereken mesafeyi aştıklarını görmekteyiz. Hem okun hem de Achilleus'un başladıkları noktada olmadıklarını duyusal olarak görmekte ve yerlerinin değiştiğini algılamaktayız.

Çalışma No.: 6

1. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Geminin yapılma amacı, kullanılan malzeme, şekli, adı ve yapan usta gibi faktörler üzerinden bir çözümleme yapılabilir. Buna göre,
 - Amacı değiştiği için gemi farklı bir gemidir sonucuna varabilir.
 - Şeklin aynı kalması nedeniyle geminin Theseus'un Gemisini çağrıştıracağı sonucuna varabilir.
 - Malzemelerin benzer tarzda ahşaplarla değişmesi durumunda geminin aynı gemi olacağını savunabilir.
 - Geminin parçaları değişse de insanlar onu aynı adla çağırmaya devam etmektedir. Bu durumda malzeme veya şekil değişse bile geminin adı aynı kaldığı için geminin aynı gemi olduğu düşüncesini savunabilir.
 - Gemi yapan ustalar farklı olduğu için bu geminin aynı gemi olmadığı sonucuna varabilir.

2. Öğrencilerin kendi örneklerini ortaya koyarak ilişkilendirme yapmaları beklenir.
Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Örneğin yıllar içerisinde tüm parçaları değişen bir otomobili ele alalım. Bu otomobilin fabrikadan çıkışı olan ilk malzemeleri yıpranmış ve eskimiş olduğu için yeni parçalarıyla değiştiğinde bile otomobil markasının özgün şekli, sembolü, marka adı veya şase numarası bu otomobilin aynı kimliğe sahip otomobil olduğu sonucunu doğurur. Bu durumda onu o yapan kimliği değişmez. Değişen yalnızca malzeme olur.

2. Yönerge:

Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
A gemisidir. Çünkü bu gemi aynı rotayı sürdürmeye devam etmiş ve "Theseus'un Gemisi" adını korumuştur.
B gemisidir. Çünkü Theseus'un gerçekte ayak bastığı, temas ettiği, maceralar yaşadığı gemi bu gemidir.

Çalışma No.: 7

1. Yönerge:

1. Arkhe: İlk, temel, ana madde anlamına gelmektedir. Metinde bu kavram, "değişimin altında sabit kalan, değişmeyen bir şeyler." açıklamasıyla ifade edilmektedir.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Kabul edilemez: Arkhe ana madde, değişimin altında değişmeden kalan bir unsurdur. Değişim arkhe olarak kabul edilirse arkhe kavramını karşılamayacaktır.
Kabul edilebilir: Sürekli olan ve değişmeden kalan tek şey değişimdir. Doğa filozofları içinde "Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir." sözüyle bu görüşü savunan ve arkhe olarak ateşi kabul eden filozof Herakleitos'tur (Herakliytos).
3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Değişimin duyusal bir yanılsama olması, gerçeğin bize görüldüğü gibi olmayabileceğini kabul etmek demektir. Bu da duyu verilerine güvenemeyeceğimiz anlamına gelir. Dolayısıyla akıl, arkenin kavranması için sahip olduğumuz en iyi araç olarak kabul edilebilir.
Değişimin duyusal bir yanılsama olduğunu, her an değişen bir şeyin var olamayacağını, varlığın çokluk olarak değil, "bir olan"ın algılanması ile kavranabileceğini savunan filozof Parmenides'tir (Parmenides).

2. Yönerge:

Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Metinden hareketle bilimsel bilgilerin de zaman içinde değişebileceği yargısına ulaşılabilir. 2 ve 3. sorulardaki tartışmalarda elde edilen sonuçlar ifade edilebilir.
Atom altı parçacıklar fermiyonlar ve bozonlardır. Dolayısıyla arkenin bu parçalar ve aralarındaki ilişkilerden oluştuğu iddia edilebilir. Yine bozonu oluşturan parçalardan olan fotonun arkhe olduğu ve bu nedenle her şeyin bir ışın olabileceği söylenebilir.

Çalışma No.: 8

1. Yönerge:

1. Bir varlığı kendisi hâline getiren temel faktör olması, varlığın görünüşünün gerisindeki temel ilke olması.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Töz, varlığı olduğu varlık hâline getiren temel unsurdur.
Töz bir şeyi, o şey yapan asıl unsurdur.
Töz, görünenlerin ötesindeki asıl cevherdir.
Töz her şeyin gerisinde bulunan temel unsurdur.
Töz, var olmak için kendisinden başka hiçbir şeye ihtiyaç duymayan, mutlak varlıktır. Töz, varlığın değişmeden kalabilen yapısıdır.

2. Yönerge:

Kavram	Tanım
Arkhe	Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Varlığın ana maddesidir. Varlığın ilk nedenidir. Her şeyin kendisinden varlığa geldiği maddi nedendir. Antik Yunan felsefesinde varlığın başlangıç unsurudur.
Öz	Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Bir şeyin temel ögesidir. Bir varlığın zorunlu ve tanımlayıcı özelliğidir. Bir şeyi, her ne ise o yapan, kendisi olmadan, o şeyin var olamayacağı ana niteliktir. Bir varlığı başka bir şey değil de kendisi yapan şeydir.
Değişim	Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Bir şeyin bir durumdan başka bir duruma geçmesidir. Varlığın başka bir şekle ya da duruma girmesidir. Varlıkta zaman içerisinde görülen farklılaşmadır.

Bu soruda öğrencilerin arkhe, öz ve değişim kavramlarının töz kavramıyla benzer ve farklı yönlerini tespit etmeleri amaçlanmaktadır. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

Arke ile töz farklı kavramlardır. Arkhe varlığın ana maddesini ifade ederken töz varlığın değişmez kalıcı doğasını vurgulamaktadır.

Öz ve tözün ortak yönleri varlığın değişmez özelliklerini belirtmesidir. Değişim ise töz için söz konusu değildir.

Çalışma No.: 9

1. Yönerge:

- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
“Bilen, bilgili kişiler. Konuşma ve ikna sanatlarını belli bir ücret karşılığında öğreten gezgin öğretmenler. Bilgi ve ahlak değerlerinin kişiden kişiye değiştiğini savunuyorlar. Felsefi düşüncenin odak noktasını doğadan insana çevirmişlerdir.” vb.
- Felsefi koşullar: Doğa filozoflarının varlığın ana maddesi sorununa birbirinden farklı cevaplar vermeleri ve hepsinin de doğruluk iddiasında bulunmaları, varlığın oluş içerisinde olduğu düşünceleri.
Felsefe dışı koşullar: Yönetim şeklinin değişmesi, ekonominin gelişmesi, farklı kültürlerle tanışmaları, yeni bilgiler öğrenmeleri.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
“Doğru bilginin imkânını sorgulamaları.”, “Felsefi düşüncenin odağını doğadan insana çevirmeleri.” vb.

2. Yönerge:

- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
“Evet oldu. Bireysel olarak giyinme, temizlik, alışveriş vb. alışkanlıklarım pandemi nedeniyle değişti. Kurumsal olarak öncelikle aldığımız eğitimin şekli (ders işleyişimiz, sınavlarımız, kıyafetlerimiz vb.) ve eğitim sürecinde yaşadığımız

kurallar değişti. Toplumsal olarak maske takma zorunluluğu geldi. Market, banka, hastane, sinema, tiyatro, kütüphane gibi hizmet aldığımız toplumsal yaşam alanlarının çalışma saatleri ve şekli değişti. Yeni kurallara uymayanlar hukuki yaptırımlarla karşılaştılar. Uygulanan bu kuralların bir kısmı sonra yürürlükten kaldırıldı. Bu gibi nedenlerle uymak zorunda olduğumuz kuralların içinde bulunduğumuz dönemin koşullarından önemli ölçüde etkilendiğini ve değişebileceğini düşünmeye başladım.” “Hayır, olmadı. Aynı şekilde yaşamıma devam ediyorum.”

- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
“Hayır bilgi, inanç ve sanılarımın değişeceğini sanmıyorum. Kendi doğrularımdan eminim.”, “Evet, değişebileceğini düşünüyorum. Kahvaltıda pirinç tüketmenin doğru olduğunu düşünmüyordum fakat bunu yapan biriyle tanıştıktan beri bu artık o kadar da yanlış gelmiyor.” vb.
- Değişen toplumsal koşullar iki durumda da eğitim sistemini etkilemiştir. Pandemi dönemindeki hızlı dijitalleşme bilişim ve teknoloji uzmanlarına olan ihtiyacı arttırmışken Antik Yunan’da da doğrudan demokrasinin uygulanması hitabet, retorik ve mantık alanında uzman öğretmenlere olan ihtiyacı arttırmıştır. Farklı kültürlerin bir araya gelmesine olanak sağlayarak yeni bilgilerin öğrenilmesine zemin hazırlamıştır. Sofistlerin eğitimlerini yüksek ücretler karşılığında vermesi de teknolojinin pahalılığı da fırsat eşitsizliğine yol açtığı şeklinde eleştirilmiştir.

Çalışma No.: 10

1. Yönerge:

Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
“Evet, babam denizin suyunun sıcak olduğunu söylemesine rağmen bana göre denizin suyu hiç de sıcak değildi.” “Hayır, buna benzer bir durum hiç yaşamadım.”

2. Yönerge:

Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

Tahmin:

“Hayır, ulaşabileceğimizi sanmıyorum çünkü duyu organlarım bana ne derse desin aklımız doğru olanı zaten bilecektir.” “Evet, ulaşabileceğimizi düşünüyorum. Örneğin yemeğe tuz attığımda annem yemeğin zaten tuzlu olduğunu söylüyor fakat yemek bana tuzsuz geliyor. Demek ki ikimiz aynı tadı almıyoruz.”

Gözlem:

Sağ elimiz ılık suyu soğukmuş gibi hissederken sol elimiz sıcakmış gibi hissedecektir.

Açıklama:

- Bu durumda duyumlarımızla suyun sıcaklığı hakkında kesin bir bilgiye ulaşamayız.
- Protagoras’a göre insan, içinde bulunduğu duruma göre her şeyin ölçüsüdür. Zira algılar, duyu verileri, daima duyu organlarının durumuna göre görelidir yani onların durumuna bağlıdır. Soğuk bir ele ılık su, sıcak gelir; hâlbuki sıcak bir ele aynı su, serin ya da soğuk gelir ve bu bütün duyular için böyledir. Duyularla bize verilen nitelikler belirsizdirler ve onların değişmeyen, aynı kalan bir ölçüleri yoktur. Protagoras’ın düşüncesine göre burada hangi elimin ne hissettiğinin daha doğru ya da daha yanlış olduğunun bir bilgisi yoktur. İlk suyu hissetme durumum yalnızca o anki algılarıma bağlı olmaktadır.

3. Yönerge:

“Bir şey yoktur.” çünkü olsaydı bu ya olmuş ya da öncesiz bir şey olurdu. Öncesiz olamaz yoksa sonsuz olurdu, sonsuz

olansa hiçbir yerde yoktur. Ne kendisinde ne başka bir şeyde ne de hiçbir yerde olmadığına göre bir şey yoktur. “Bir şey olsaydı da bilemezdik.” çünkü var olanın bilgisi olsaydı var olan düşünülmüş olan olurdu, var olmayan da düşünülemezdi bile. O zaman da yanılma olmazdı. “Bilseydik de başkalarına aktaramazdık.” çünkü bildirme sözlerle olur. Söz ise var olan- dan başka bir şeydir. Bir başkasına bir renk tasavvurunu nasıl bildirebiliriz? Öte yandan biz birbirimizle dil aracılığıyla iletişim kurarız. Dil ise var olan şeylerle, duysal şeylerle aynı değildir. O halde biz birbirimize var olan şeyleri değil, sadece dili iletiriz. Çünkü kulak renkleri işitmez, sesleri işitir. Birbirinden başka olan iki kişide tasarım nasıl aynı olabilir? Oynadığımız oyunda işittiğimiz şeyleri bir başkasına farklı bir şekilde iletilebileceğimizi gördük. Bizim anlatmak istediklerimizi karşımızdaki kişinin doğru algıladığından nasıl emin olabiliriz?

Çalışma No.: 11

1. Yönerge:

1. Nesneleri duyu organlarının aktarımıyla biliyorsak duyu organlarının farklı koşullarda farklı duyumlar ürettiği tespiti, bilginin de göreliliğinin açık temelidir. Yani herhangi bir şey bize farklı başkasına farklı görünebilir.

2. Yönerge:

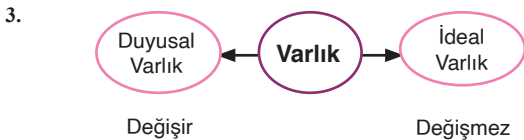
1. Sofist anlayışa göre tek bir doğru yoktur. Bu nedenle soruya farklı cevaplar verilebilir.
Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Bazı öğrenciler, sınavın önemli olduğunu ve sınava girilmesi gerektiğini savunurken bazıları da dostluğun daha önemli olduğunu ve arkadaşıyla görüşmesinin daha doğru bir davranış olacağını savunabilir.

3. Yönerge:

1. Sofist anlayışa göre genelgeçer bir bilgidен söz edilemez. Bilgi, bilen özneye göre değişir; bundan ötürü bilgede görecelik bulunur. Dolayısıyla Sofistler önceki filozofların benimsediği görünenlerin arkasında olduğu varsayılan bir hakikat fikrine kuşkuyla bakar.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Duyu bilgisi görecelidir, bu nedenle kişiden kişiye hatta aynı kişide farklı durumlara göre değişebilir ve insan her şeyin ölçüsüdür.
Duyu verilerinden elde edilen bilgi esastır, kişiden kişiye değişmez ve bilgi genelgeçer bir yapıya sahiptir.

Çalışma No.: 12

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Mükemmel olan, eleştirilemeyen, en doğru, en iyi olan vb.
2. Bu soruda öğrenci ideanın ideal olanı yani mükemmel olanı temsil ettiği sonucuna ulaşması amaçlanmaktadır.

Meydana gelir-yok olur.
Maddidir.
Çoktur.
Duyularla algılanır.
Zaman ve mekâna bağlıdır.

Ezeli-ebedir.
Soyuttur.
Birdir.
Akılla kavranır.
Zaman ve mekân dışıdır.
Nesneldir.

Çalışma No.: 13

1. Yönerge:

1. Somut varlıklar ideaların bir gölgesi, kopyasıdır. Asıl varlık olan idealarından pay aldıkları ölçüde o varlık olurlar.
2. Bu soruda öğrenciler kendilerine özgü argümanlar kullanarak olumlu ve istenen şeylerin ideaları olabileceğini kavramaları istenmektedir. Kötü ve istenmeyen durumların iyi ve istenen durumların idealarından yeterince pay alınmamasından kaynaklandığı sonucuna ulaşmaları beklenir.
3. İyi ideası nesnelere gerçekliğini, akla da bilme gücünü vermesi bakımından diğer idealarından ayrılır.

2. Yönerge:

İFADELER	D	Y
İdealar insan zihni tarafından üretilmez veya icat edilmez ancak zihin tarafından keşfedilebilir.	✓	
Duyularla varlıkların gerçekliğini algılamak mümkündür.		✓
Duyusal dünyadaki şeyler ideaların birer yansıması, kopyasıdır.	✓	
İyi ideası sayesinde akılsal kavramlar, gerçekler bilinebilir.	✓	
Güzellik ideası görülebilen, var olan, kişiden kişiye değişen bir güzelliştir.		✓
İdealar duyular dünyasında, duysal varlıkların içinde bulunur.		✓
Duyusal varlıkların dışında değerlerin de ideaları vardır.	✓	
Bir insan idealarından pay aldığı ölçüde iyi, güzel, adil, cesur vb. dir.	✓	

3. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Bu örnekte verilen kalıp idea, kurabiyeler ise somut varlıklardır. Çünkü kalıp idea gibi değişmez; bir, mükemmel vb. dir. Kurabiyeler ise somut varlıklar gibi zamanla değişir, yok olur gider, çok sayıdadır, kalıp kadar mükemmel değildir ve şeklini kalıptan alır.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
- Her varlığın gerçekliğidir.
- Değişmeyen, maddi olmayan, ezeli-ebedî, bir ve mükemmel varlıktır.
- İdealar dünyasında bulunan ve bu dünyadaki her şeyin gerçek olanıdır.

Çalışma No.: 14

1. Yönerge:

1. Örnek Kimseyi incitmez ve hor görmez.	2. Örnek Her türlü dedikodudan uzak durmaya çalışır.	3. Örnek İnsan ilişkilerinde karşılık beklemez.
4. Örnek Yardıma ihtiyacı olanlara yardım eder.	5. Örnek Kadınlara karşı saygılıdır.	6. Örnek İhtiraslarına hâkim olur.

2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

Yardıma ihtiyacı olanlara yardım etmek: İhtiyaç sahiplerine yardım etmek insanlığın sahip olduğu en büyük değerlerden biridir. Yardımlaşma sayesinde ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçları giderilir. İhtiyaçları giderilen birey mutlu olurken ihtiyacı karşılayan birey ise vicdani anlamda rahatlık ve mutluluk hisseder. Aynı zamanda yardımlaşma toplumsal kalkınmayı da destekler. İhtiyacı olanların hayatlarına dokunmak oldukça önemlidir.

Kimseyi incitmez ve hor görmez: Kimseyi incitmemek ve kırmamak belki de bizlerin tahmin ettiğinden daha büyük bir erdemdir. Çünkü birini hor görmenin ya da kırmanın o kişi üzerindeki yıkıcı etkisini asla bilemeyiz. Her türlü bireysel farklılığa saygılı olmalı, kimseyi hor görmemeliyiz. İnsanları incitmek ya da hakir görmek kişinin kendi değersizliği ve yanlısıdır.

2. Yönerge:

- Öğrencilerin ekiplerini oluşturmaları beklenir.
- Yalan söylemek örneğinde olduğu gibi erdemli bulmadıkları bir davranışı belirlemeleri ve nedenleri hakkında tartışmaları beklenir.

Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

Yalan söylemenin nedenleri: Korku; heyecan arama isteği, bir ödülü kolayca elde etme arzusu vb. olabilir.

- Nedenler ne olursa olsun, Thales açısından yaşamın sırrı başkalarında görülen kötü şeyleri yapmamaktır. İyi ve kötünün ayırımını bilmeyen yaşamın sırrını çözmemiştir. Yalan söylemek de kötü bir davranıştır ve kişinin kendisini gerçekleştirememiş olmasından kaynaklanmaktadır. Herakleitos'a göre erdem özellikle bireyin kendini bilmesi ve hakikati söylemesine bağlıdır. Düşünce ve davranış arasındaki tutarlılık önemlidir. Bu nedenle yalan söylemek ahlaki bir davranış değildir. Sokrates açısından erdemli olmayan davranışların sebebi bilgisizliktir. Yalan söylenin kötü olduğunu bilmek doğruları söylemek için yeterli bir sebeptir. Platon için ise, "iyi" ideasından ne kadar uzak olunursa erdemli bir yaşamdan da o kadar uzaklaşılır. Yalan söylemek kötü bir davranıştır. Bu nedenle iyi ideasından uzaklaşmış demektir.
- Öğrencilerin elde ettikleri sonuçları paylaşmaları beklenir.

Çalışma No.: 15

1. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

Sokrates'in "Bilgi erdemdir." şeklindeki görüşünün doğru olduğuna inanıyorum çünkü bilgili olan kişi doğru olanı yapacaktır. Bilen kişi kötülük yapmaz. Kötülüklerin kaynağı bilgisizliktir.

Sofistlerin erdem anlayışına katılıyorum çünkü evrensel düzeyde doğru kabul edilen iyi ölçütü yoktur. İnsan her şeyin ölçütüdür, dolayısıyla iyinin de ölçütü insandır.

Aristippos'un görüşlerine katılıyorum çünkü yaşamın gayesi hazdır, erdemli yaşamak da haz duyarak yaşamaktır. Erdem, eylemin sonucunda haz duygusunu tatmaktır. Ancak haz duymakta ölçülü olunmalıdır.

2. Yukarıda yer alan filozoflardan Sokrates, Aristoteles ve Stoacıların görüşlerini ele aldığımızda birtakım benzerlikler tespit edebiliriz. "Bilgi erdemdir." sözünden yola çıktığımızda Stoacıların "doğaya uygun yaşam" fikrinin özünde aklın iradesinin önemli görülmektedir. Aristoteles'in "ölçülü olmak" anlayışının temelinde akıl, duygu ve arzu uyumu önemlidir. Buradaki uyumun temelinde aklın bilgisi önemlidir. Burada bilgiye verdikleri önem bağlamında üç anlayışın görüşlerindeki benzerliği görmekteyiz.

3. Günlük dilde erdem, toplum tarafından kabul edilen niteliklerin (doğruluk, yardımseverlik, dürüstlük, ölçülülük, iyi yüreklilik) ortak adı olarak ifade edilir. Felsefe literatüründe ise bireyin ahlaki olarak iyiye yönelmesi, ruhsal yetkinlik olarak ele alınır.

2. Yönerge:

1. Adaletli olmak	3. Dürüst ve şeffaf olmak
2. Cesur olmak	4. Bilgili olmak

Çalışma No.: 16

1. Bu sorunun örnekleri konusundaki cevaplar öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

1. Tanım: Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma.

Örnek Cümle: Fransız İhtilali'nin ardından insan hakları ve demokrasi düşüncesine inanç artmıştır.

2. Tanım: Genel olarak bir şeyin ya da kimsenin varlığına, bir iddianın doğruluğuna inanma, biri için güven besleme durumu.

Örnek Cümle: Öğretmenimin bu tavrı, kendisine olan inancımı pekiştirdi.

3. Tanım: İnanılan şey, görüş, öğreti.

Örnek Cümle: Orta Çağ'ın hâkim inançları toplumu kargaşaya sürüklemişti.

4. Tanım: Dinî bir çerçeve içinde, evreni yaratan ve yasalarını koyan bir Tanrı'nın varoluşunu ve vahyi tartışılmaz kabul etme tavrı, iman, itikat.

Örnek Cümle: Herkes istediği dine ve Tanrı'ya inanmakta ya da inanmamakta özgürdür.

Çalışma No.: 17

1. Yönerge:

1. MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl felsefesinde inanç kavramı dinî bağlamda yani bir dine, Tanrı'ya, o dinin dogmalarına ve ilkelere inanma, iman etme anlamında kullanılmıştır.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: İnanç; insanın neden ve nasıl yaratıldığını, kim olduğunu, ne için ve hangi amaçla yaşaması gerektiğini anlamlandırması konusunda ona yol gösterir. İnanç; insanın kendini evrende konumlandırması, rolünü anlaması ve yaşamını buna göre planlaması konusunda yol göstericidir.

2. Yönerge:

Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: İnanç, dinlerde ifadesini bulan ve bir Tanrı anlayışı çerçevesinde şekillenen bir ruh hâlidir. İnanç, bireyin kendisine sunulan dinî dogmaları ve vahiy bilgisini kanıtlamaksızın ve tartışmaksızın benimsemeyi ve kabullenmeyi, Tanrı'nın emirlerine boyun eğmeyi ve teslimiyeti gerektirir. Bir dine inanan insan, Tanrı'ya sığınır, ona güvenir, ona iman eder, her şeyi ondan bilir ve ondan bekler.

Çalışma No.: 18

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Akıl, duyuyla elde ettiğimiz verileri işler ve bilgi hâline getirir. Akıl, bilgi elde etmek için insanın sahip olduğu tek yetenektir.

2. Öğrencilerin kendi akıl tanımlarını filozofların akıl tanımlarıyla karşılaştırarak açıklama yapmaları beklenmektedir. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

Kant'ı Kendi Tanımlamasına Uygun Bulan Öğrenci: İ. Kant, akılcılık ve deneyciliğin sentezi niteliğinde bir görüş belirtir. Elde ettiğimiz bilgilerin hem deneyden hem akıldan kaynaklanan unsurları vardır. Bilgi için deneyin sağladığı veriler ve aklın sağladığı biçim (form) şarttır. Akıl deneyden gelen hammaddeyi sahip olduğu kalıplar (kategoriler) sayesinde

biçimlendirir. Kategoriler zihnin deneyden kaynaklanmayan kavramları, apriori formlarıdır. Nesneler insan zihninin imkânlarına, yapısı ve formlarına göre belirlenir. Bu nedenle akıl, varlıkları olduğu gibi değil kendi algılama yapısına ve imkânına göre bilebilir.

Hegel'i Kendi Tanımlamasına Uygun Bulan Öğrenci: Ras-yonalizmin önemli düşünürlerinden olan Hegel'e göre insan, varlık hakkında duyularını kullanmadan yalnızca akıl yoluyla gerçek ve kesin bilgiye ulaşabilir. Çünkü varlık akıl ürünü ve aklın yaratımıdır. Ona göre aklın yasaları ile varlığın yasaları bir ve aynıdır. Akla uygun olan gerçektir, gerçek olan akla uygundur.

3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Akıl kavramı farklı felsefe dönemlerinde farklı biçimlerde ele alınmıştır. İlk Çağ felsefe döneminde akıl doğayı ve evreni anlama, algılama biçimiyle kendini gösterirken Orta Çağ'da Tanrı'yı anlama ve Tanrı'nın buyruklarını mantık temelinde açıklamak amacıyla kullanılmıştır. Rönesans'la birlikte akıl Orta Çağ'ın Skolastik Dönem'den kurtulma çabasıyla, bilimsel bilginin gelişim sürecinde insanı temel alan bir yaklaşımla bireyselleşmiştir. Akıl, modern dönemde bilimsel bilgiyi şekillendirmiş sonrasında ise bu bilgiye dayanan toplumsal bir düzen kurmayı hedeflemiştir.

Çalışma No.: 19

- 1.
DÖNEMLER	AMAÇLAR
MÖ VI. Yüzyıl – MS II. Yüzyıl Felsefesi (İlk Çağ)	Doğayı ve evreni kavrama
II. Yüzyıl – XV. Yüzyıl Felsefesi (Orta Çağ)	Tanrı'nın emir ve buyruklarını açıklama
XV. Yüzyıl – XVII. Yüzyıl Felsefesi (Rönesans)	Bilim, sanat, keşif ve icatlar
XVIII. Yüzyıl – XIX. Yüzyıl Felsefesi (Yeni Çağ)	Aklı "ben" temelli açıklama
XIX. Yüzyıl Felsefesi (Aydınlanma Felsefesi)	Eleştirel akıl dönemi, toplumsal çözüm yolları arayışı
XX. Yüzyıl Felsefesi	Bilim ve akıl önderliğinde sorumluluk alma
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: İlk Çağ'dan bu yana insan, sürekli bir merak içinde doğayı, toplumu, insanı anlamaya ve açıklamaya çalışmıştır. Ancak aynı zamanda insan, içinde yaşadığı sosyal, ekonomik ve kültürel çevrenin etkisi altında bir varlıktır. Bu da bir yandan bilgi birikimini artırmış diğer yandan da aklın, içinde yaşanılan dönemin koşullarına uygun açıklamalar üretmek üzere kullanılmasını beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla her dönemde yeni sorular oluşturulmuş ve bu sorulara dönemin paradigması doğrultusunda açıklamalar getirilmiştir.
3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Yeni teknolojiler ve yapay zekâ insanlık gelişiminin doğal ve kaçınılmaz bir gerçeğidir. Teknolojik ve bilimsel gelişmeler hayatımızın her bölümünü etkilemektedir. İletişim ve bilgisayar bilimlerindeki ilerlemeler kişisel hayatımızın yanı sıra işin yapısını, işimizi nasıl yapacağımızın biçimini ve hızını da değiştirmiştir. Bilgisayar ve internetin yaygın kullanımı, bilgiye ulaşma imkânının kolaylaşması pek çok alanda insanlığın ilerlemesini sağlamıştır. Gelişmiş toplumlar endüstri 4.0 ile büyük bir üretim gücünü elde etmiştir. Tüm bu değişim akla yüklenen anlamların farklılaşmasına neden olacaktır.
- Yapay zekâ uygulamalarının devreye girmesi ile insan, aklının uzun sürede yapabildiği pek çok hesaplamayı kısa sürede yapma olanağına erişecektir. Bu nedenle 21. yüzyıl ve gelecek,

insana "dijital akıl" olanağını sağlayacaktır. Bu değişim ile bilgi, bilim, varlık, ahlak, siyaset, hukuk, sanat vb. konulardaki düşünce yapıları yeniden ele alınacak, yeni fikirlerin ve akımların ortaya çıkması sağlanacaktır.

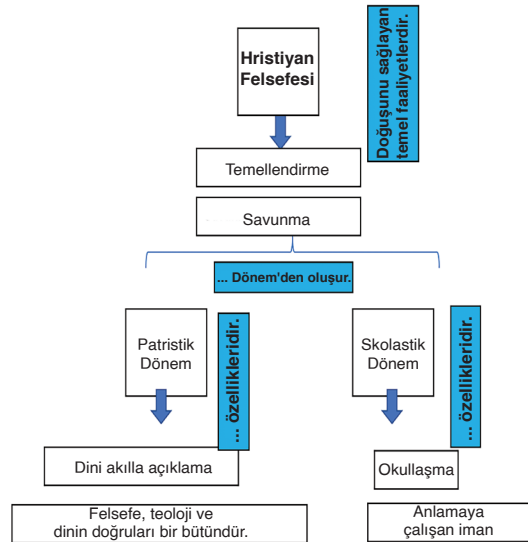
Gelişen bilim ve teknolojiyle 21. yüzyıl toplumlarının, düşünme yetisini bilgisayar ve yapay zekâ uzantılı araçlara bıraktığını söyleyebiliriz. Bunun bir sonucu olarak 21. yüzyıl toplumlarının düşünme yetisini bilgisayar ve yapay zekâ uzantılı araçlara bıraktığını ifade edebiliriz. Bundan dolayı düşünmenin eyleminin elitlerin eline geçtiği ve bu alanda çok daha sınırlı bir çevreye doğru gidileceği söylenebilir. Makineleri yapanlar insanlar olsa da makineler, bir insan zihninin yapabileceğinden çok daha fazlasını insandan çok daha kısa sürede yapabilmektedir. Makine, robot ve programlamaların etkili düşünme ve akıl yürütme becerisini kazanmaları gelecekte bu faaliyetlerin insanın elinden alınacağını gösterir. Bu, aklın ürettiği bilim ve teknolojiye insan düşüncesinin yenileceği anlamına gelir. İçinde yaşadığımız dönemde bile insanın yapabileceği pek çok işi makine ve robotlardan bekliyoruz. İnsan gelecekte, kendi aklını ve değerini yeniden sorgulayacak, kendini yaşadığı yüzyılın gereklerine göre yeniden konumlayacaktır.

Çalışma No.: 20

1. Yönerge:

1. Tanrı'nın varlığının kanıtlanması, ruhun ölümsüzlüğü, kötülük problemi, inanç ve akıl arasındaki ilişki, tümeller.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
- Tanrı'nın varlığı teleolojik argüman kullanılarak ispatlanabilir. Evrendeki düzen ampirik olarak gözlenebilir. Bu düzen aynı zamanda belirli bir amaca ulaşacak şekilde işlemektedir. Tüm varlıklar amaçlarına bir plana uygun olarak ulaşır ve işlevlerini evrendeki genel düzene katkı yapacak şekilde gerçekleştirir. Bu plan ve dolayısıyla evrendeki düzen de insan üstü bir aklın, bilgisi mutlak olan bir varlığın eseri olmalıdır. Bu varlık Tanrı'dır.

2. Yönerge:

Çalışma No.: 21

1. Yönerge:

1. Kötü olduğunu bilerek armut çaldığı için kendini suçlamaktadır.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
- Evet, haklıdır çünkü kötü olduğunu bildiği halde çalmıştır.

Hayır, haklı değildir çünkü çocuk olması nedeniyle özgür iradesini tam olarak kullanamamaktadır.

3. a) Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Kötülük, kişinin bilerek ve isteyerek seçtiği zarar verecek davranış veya söz olarak tanımlanabilir.

- b) Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

Augustinus, kötülüğü düzensizlik ve adaletsizlik olarak tanımlar. Kötülük şeylerin doğal düzenlerinden uzaklaşmaları, var olması gereken düzenin tersine çevrilmesidir. İnsan ruhu bedeni yönlendirmelidir. Kötülüğün ortaya çıkışı doğal düzenin bozulması, ruhun akıllı parçası tarafından yönetilmesi ve sınırlandırılması gereken tutku ve duyusal isteklerin ruha hükmetmesidir. Kötülük, yaratılmış iradenin (insanın), Tanrı'ya yüz çevirmesinin, sonsuz Tanrı'dan uzaklaşmasının sonucudur.

Tanrı insana iyiyi ya da kötüyü seçebilmesi için özgür irade vermiştir. Dünyada kötülükler vardır ancak bu Tanrı'nın değil insanın sorumluluğundadır.

2. Yönerge:

- Tanrı, kendisinden daha yetkini düşünemeyen varlıktır.
 - Bu düşünce, her insanın aklında bir ide ya da fikir olarak vardır.
 - Tanrı'nın yalnızca bir ide ya da fikir olarak var olduğu, gerçekte var olmadığı düşünülebilir. Ancak bu mantıksal bir çelişki yaratır.
 - Tanrı'nın yalnızca ide ya da fikir olması, kendisinden daha yetkini tasarlanamayan varlık olduğu gerçeğine aykırıdır.
 - Çünkü, hem ide olarak hem de gerçekte var olan varlık, yalnızca ide ya da fikir olarak var olan varlıktan daha yetkindir.
 - Tanrı, kendisinden daha yetkini tasarlanamayan varlıktır.
 - Öyleyse Tanrı hem zihinde hem de zihin dışında vardır.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

Tanrı, kendisinden daha yetkini düşünemeyen veya tasarlanamayan varlıktır. Bu varlığın duyularla algılanabilir olması yetkinlik ve tasarlanamaz olmasıyla bağdaşmayacaktır. Tanrı akılda yalnızca bir kavram değil varlığı akılla kavranmaya uygun gerçek bir varlıktır.

Çalışma No.: 22

- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: İslam felsefesi İslam kültür ve medeniyeti içinde gelişmiş, genel felsefi düşünüş ile örtüşen, İslam dininin temel kaynakları olan Kur'an ve hadisten hareket eden felsefi düşünce biçiminin genel adıdır.
- İslam felsefesi, felsefenin düşünce biçimiyle benzer özellikler taşır. Ancak İslam dininin temel kaynağı olan Kur'an ve hadisten hareketle düşünce ortaya koyması onun ayrırcı yönünü oluşturur.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: İslam felsefesi felsefenin de konu edindiği varlık, bilgi, tabiat, insan, toplum, ahlak, siyaset, hukuk, iktisat, dil, sanat gibi konular hakkında düşünce üretmiştir. Felsefe tartışılan tüm konular her dönemde yeniden ele alınabilir ve yıllar önce yaşamış bir filozofun düşünceleri bugün üretilen bir fikre kaynaklık edebilir. İslam felsefesindeki fikirlerin günümüzde etkisini sürdürebilmesin başka bir nedeni, daha önce ele alınan konulara ilişkin açıklayıcılığını koruyan üretilen güçlü argümanlardır.

Çalışma No.: 23

- Bilgi felsefesi (epistemoloji), varlık felsefesi (ontoloji), ahlak felsefesi (etik), metafizik, din felsefesi (teoloji).
 - Varlık felsefesi (ontoloji), bilgi felsefesi (epistemoloji).
 - Bilgi felsefesi (epistemoloji), din felsefesi (teoloji), varlık felsefesi (ontoloji).
 - Din felsefesi (teoloji), varlık felsefesi (ontoloji).
- İslam Felsefesi
- İslam düşüncesine uygunluk göstermektedir.
 - Kur'an, hadis ve akıl temel kaynaklardır.
 - Antik Yunan felsefesinden etkilenmişlerdir.
 - Felsefenin genel konuları hakkında düşünce ürettilmiştir.
 - Dini felsefe ile temellendirmişlerdir.
 - Kendilerinden sonra gelen filozofları etkilemişlerdir.

Çalışma No.: 24

- MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl filozoflarının temel amacı varlığı yarattığını düşündükleri Tanrı'yı anlamak, varlığın bilgisinden hareketle Tanrı'yı kavramaktır. Felsefe yoluyla inandıkları dinin emir ve yasalarını temellendirmektedir.
- Din merkezli düşünce görülmüştür. Akılla dinin temellendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır. Akıl ve inanç tartışmaları ön plana çıkmıştır. İncanın bilgiyi mümkün kıldığı düşüncesi egemendir. Kutsal metinlerden hareket edilmiştir.
 - "Anlamak için inanıyorum." yargısını benimseyen Augustinus, gerçeğin kavranabilmesi için önce inanmak gerektiğini vurgular. Akıl, inancı kavramanın aracıdır. İslam filozoflarında ise akıl ile inanç arasında bu biçimde bir ayrım görülmez. Gerçeklik akıl ile kavranabilir.
- İslam felsefesi ve Hristiyan felsefesi inanç temelli bir düşünce yapısında ilerlemiştir. Düşünce kaynakları dinin temel kaynakları, peygamberler ve akıldır. Her iki düşünce yapısı da Tanrının emir ve yasalarını akıl yoluyla temellendirme yoluna gitmiştir. İslam ve Hristiyan felsefeleri, felsefenin gelişimine katkı sağladıkları evrensel yapıdadır. Elbette her iki düşünce yapısı kendi inancı ve kültürel yapısı içinde şekillenmiştir. İnsanlar kendi dinlerinin akla uygun açıklamalarını daha çabuk kabullendiği için İslam ve Hristiyan felsefeleri kendi inanç yapıları içerisinde etkili oldukları toplumlarda karşılık görürler. Örneğin; İslam filozoflarının Tanrının bir ve sonsuz oluşuyla ilgili açıklamaları ve ortaya koydukları akli deliller İslam dininin Tanrı anlayışı ile örtüştüğü için filozofların düşünceleri toplumda kabul görmüş ve desteklenmiştir.

Çalışma No.: 25

- Benzerlik: Hristiyan ve İslam felsefesinde inanç-akıl ilişkisi konu edilmiş, inanç temelli bir yaklaşım benimsenmiş ve inancı açıklamak için akıl bir araç olarak kullanılmıştır.

Farklılık: İslam felsefesinde akıl tümtüyle reddeden bir görüşe rastlanmaz. İslam filozofları inanca önem verir ama onun akılla desteklenmesi gerektiğini savunur. Oysa Hristiyan felsefesinin ilk dönemlerinde özellikle Tertullianus'un düşünce sisteminde akıl tümtüyle reddedilmiş ve inanç aklın önüne geçmiştir.

İFADELER	Tutarlı	Tutarlı değil
İslam düşüncesinde din ve inanç, akla rağmen değil akılla mümkündür.	✓	
İslam felsefesinde de Hristiyan felsefesinde olduğu gibi inanç ile akıl çelişki hâlinindedir.		✓

İslam felsefesinde inanç, akıl ve bilgi birbirini dışlayan şeyler olarak görülmüştür.	✓
Tertullian saçma olan bir şeye inanmayı bir hata olarak görür.	✓
İslam felsefesinde akıl başka yere din başka yere götürmez.	✓
Clement, Augustinus ve Anselmus inancın kavranmasını akla bağlamıştır.	✓
Aquinas Thomas'a göre Tanrı hakkındaki bazı hakikatler insan aklının bütün gücünü aşar.	✓
İslam felsefesinde insanlar iman etmeleri için akletmeye ve bilmeye çağırılmışlardır.	✓
İnanç-akıl ilişkisi Hristiyan felsefesinde akıl merkezinde, İslam felsefesinde inanç merkezinde yorumlanmıştır.	✓

3. a) Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
- Günlük yaşamımızda inanma sözcüğünü karşımızdaki kişiye güvenme, o kişinin bize anlattıklarına inanma, bize verilen bir bilgilerin doğruluğunu kabullenme gibi anlamlarda kullanırız. Örneğin "Ali'nin Ahmet ile ilgili anlattıklarına inandım." "Bunu başarabileceğine inanıyorum." Ayrıca dinle ilgili inançlarımızı ifade ederken de inanma sözcüğünü kullanırız. Örneğin "Evrenin bir yaratıcısı olduğuna inanıyorum." Bilme sözcüğünü ise bir konuyu anlamak, bir bilgiyi öğrenmek, bir işi yapma becerisi sergilemek gibi anlamlarda kullanırız. Örneğin "Romanya'nın başkentinin Bükreş olduğunu biliyorum." "Bilgisayar kullanmayı iyi bilirim."
- b) Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Bazı yaklaşımlara göre inanç bilinemez sadece yaşanır. Bazı yaklaşımlara göre inanç akıl yardımıyla açıklanır ve böylece inancın bilgisine ulaşılır. Bunun nedeni inancın konusu olan Tanrı, ahiret hayatı, ruh gibi kavramların soyut olması ve bilimsel araştırmanın kapsamına girmemesidir. Duyularla algılanamayan bu kavramların kesin bilgisine bilimsel olarak ulaşamaz.

Çalışma No.: 26

1. a) Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
- İnsan, birey, sevgi, insanlık, edebiyat, akım, insanları sevmek, akıl, Rönesans vb.
- b) Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
- İnsanı hayatın merkezine alan bakış açısıdır. İnsanı ve insanlığı sevmek anlamında kullanılan bir kavramdır. Bireyi her şeyden değerli gören yaklaşımdır. İnsanı temele alan edebî akımdır. Rönesans'ın insan anlayışıdır. İnsanlık sevgisidir.
- 2.
1) Hümanizm:	İnsanlığa, insana yaraşır bir yaşama ve düşünmeye ulaşmak için çabalamak.
2) Hümanizm:	İnsanın değer ve saygınlığına, insan olmaya, insanlığa olan us inancı.
3) Hümanizm:	Batı kültürünün ve eğitiminin Eski Yunan kültürüne dayanmasından yola çıkarak bu kültür kalıtının bilimsel olarak yeniden canlandırılması düşüncüsü.
3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

Benzerlikler: İnsan odaklı olması, insana değer vermesi, insanlığın önemli olması.

Farklılıklar: Salt insan sevgisini içermemesi, Antik Yunan kültürüne dayalı olması, insanlığa olan akılcı inancı içermesi.

Çalışma No.: 27

1. Yönerge:

1. Rönesans Dönemi'nde, Orta Çağ'dan farklı olarak dünyanın yalnızca acı çekilecek bir yer olmadığı düşüncesi hâkimdir. Skolastik düşünceler, Hristiyan inancını temellendirmek amacıyla Antik Çağ klasiklerini yorumlar. Rönesans'ta bu metinler dini temellendirmek için kullanılmaz. Rönesans'ta Antik Çağ klasiklerinin özgün metinleri, bu metinlerin Orta Çağ'daki yorumlarından daha değerlidir. Orta Çağ'da insan, Tanrı'nın iradesinde bir köle olarak görülür. İnsanın tek görevi Tanrı'nın adını yüceltmektir. İnsanın akli ve iradesi değersizdir. Rönesans düşüncülerine göre ise insan, akli ve iradesi olan değerli bir varlıktır.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
- Petrarca'nın "İnsanın değişip mükemmelleşebilmesi ancak onun her türlü çalışmaya konu yapılmasıyla gerçekleşebilir." görüşüne katılıyorum çünkü insanın gelişiminin insan hakkında çalışmalar yapılmasıyla ve insanın kendi varlığı üzerine düşünmesiyle sağlanacağı kanısındayım.
- Orta Çağ skolastik düşüncesinin insana yer vermeyen anlayışına Petrarca'nın tepki göstermesi ve birey olarak yaşamının erdemini savunması bana göre doğru bir tutumdur. Orta Çağ'da insana gereken değerin verilmediğini düşünüyorum.
- Petrarca'nın "Mutluluk iç ve dış etkenlerden kurtularak bağımsız olmakla mümkündür." fikrine katılıyorum. Çünkü özgürce davranmadan mutlu olunmaz.
- Petrarca'nın "Tanrı, insanı doğuştan iyi ya da kötü yaratmamıştır. Ancak insanın kendisi, kendisine şekil verebilir." görüşüne katılıyorum. Çünkü Tanrı'nın adil olduğunu düşünüyorum.

2. Yönerge:

Rönesans'ın ilk belirtisi olan hümanizm İtalya'da ortaya çıkmıştır.	✓
Skolastik düşünceyle Antik Çağ düşüncelerinin sentezidir.	
İnsanın bu dünyadaki yerinin ve anlamının ne olduğunun sorgulanmasına dayanır.	✓
12. yüzyıldaki çeviriler hümanist düşüncenin gelişimine katkıda bulunmuştur.	✓
Terim olarak "Yeniden Doğuş" anlamına gelmektedir.	
Hristiyanlığın Roma'da yayılmaya başlamasıyla birlikte ortaya çıkmıştır.	
Dünya yaşamını bir araç değil bir amaç olarak görmektedir.	✓
Sözlük anlamı insancılık, insanları sevmek ülküsüdür.	✓
Kilisenin Antik Yunan düşüncülerinin eserlerini yorumlaması, hümanist düşüncüyü geliştirmiştir.	
Günümüzde birden çok anlamda kullanılmaktadır.	✓

Çalışma No.: 28

1. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
- Mantıksal, düzenli, çaba, gözlem, akıl yürütme, olgu, yasa, önceden kestirme, deney, yöntem, eleştirel, tarafsız gözlem,

sistematiik deney, belirli bir konu, zihinsel etkinlik vb.

Bilim, tarafsız gözlem ve deneylerden yola çıkarak ulaşılan düzenli bilgilerdir.

Nesnel gerçekliği konu edinen, mantıksal, gözlem ve deneye dayalı, eleştirel bilgiler bütünüdür.

Olguları ele alarak yasalara ulaşmayı amaçlayan zihinsel etkinlikleri içeren çabadır.

2. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

	Yöntemi	Konusu
Formel Bilimler	Tümdengelim yöntemini kullanır. Genel bilgilerden hareketle tekil bilgilere ulaşır.	Formel bilimler düşünceye veya tasarıma ait varlıkları konu edinir. Formel bilimlerin konusu doğada bulunmaz; bu bilimlerde duyu, deneyimden gelmez. Duyuüstü ideal bir varlık alanını ele alır. İncelediği alandaki varlıklar zaman ve mekânda yer almaz.
Doğa Bilimleri	Tümevarım yöntemini kullanır. Olgular üzerine deney ve gözlem yapar, buldukları yargıları tümevarım yöntemiyle genelleştirip yasalara ulaşır.	Doğa bilimleri dünyada somut olarak var olan her şeyi inceler. Olgular veya olgular arası ilişkiyi konu edinir. Üzerinde gözlem ve deney yapılabilen tüm varlıklar konu alanına girer.
İnsan Bilimleri	Anlama yöntemini kullanır. Araştırma teknikleri (gözlem, belge inceleme, anket vb.) ile insanın davranışlarını anlamaya çalışır.	İnsan bilimleri, insanı ve onun eylemlerini konu edinir. Akla ve duygulara sahip bir varlık olarak insan ve onun ortaya çıkardığı tarih, toplum, kültür, dil vb. alanları inceler.

2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

Doğa bilimleri olgu veya olgular arası ilişkiyi neden-sonuç bağıntısı ile açıklamaya çalışır. Nedensellik doğa bilimlerinin genel, kesin, tümel ve doğru yasalara erişmesinin en önemli ilkesidir. Doğa bilimleri doğada egemen olan yasalara ulaşmayı amaçlar. Çünkü doğadaki varlıklar bir düzen içinde aynı yasalara göre hareket etmektedir. Bu yasalar bulunur ve açıklanırsa doğadaki varlıkların ne olduğunu anlayabiliriz. Doğa bilimleri olgular üzerine deney ve gözlem yapar. Buldukları yargıları tümevarım yöntemiyle genelleştirip yasaları elde ederler.

İnsan bilimleri, insanı konu aldığı için doğa bilimlerinde olduğu gibi kesin yasalara varamaz çünkü insan doğadaki cansız varlıklarda bulunan sabit ve genel yasalara bağlı hareket etmez. İnsan özgür iradeye sahiptir. Nedensellik ve genelgeçer yasalar insan bilimlerinde tam bir karşılık bulamaz. Bu nedenle insan bilimlerinin amacı genelgeçer yasalara varmak yerine insanın yapıp ettiklerini anlamaktır.

İnsan, biyolojik yanı sıra doğa bilimlerinin, psikolojik, kültürel

ve toplumsal yanı sıra insan bilimlerinin konu alanına girmektedir. İnsanın biyolojik yapısı tıp gibi doğa bilimleri tarafından ele alınıp incelenirken, insanın aklı ve duyguları ile ortaya çıkardığı tarih, siyaset, toplum, kültür, dil gibi alanlar insan bilimleri tarafından araştırılır.

3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
İnsanları farklı gruptaki davranışlarını araştırmak isterdim. Bu konu, insan bilimleri alanında girerdi. Anlama yöntemini kullanır ve insanın grup içindeki davranışlarının nedenlerini açıklamayı amaçlardım. Bu nedenle sosyal psikoloji alanında çalışır ve insanlar arası ilişkileri konu edinerek incelerdim.

3. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Düşünce disiplinine sahiptir.
Gerçeğe dönük, olaylara saygılıdır.
Yargılarında tutarlı ve ölçülü davranır.
Olgulara dayanmayan genellemelerden kaçınır.
Hiçbir konuda önyargılara, dogmalara saplanmaz.
Düşüncenin hareket noktası ve geçerlik ölçüsü güvenilir gözlem verileridir.
Şüphesizdir.
Geçerliliği olgulara dayanır.
Rasyonel düşünür.
2. Bilim, olgulara dayanır. Şüphesizdir. Rasyoneldir. Genelleyicidir.

Çalışma No.: 29

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

Argüman	Bilimin yaşamımızı etkileyen uygulama sonuçları çok çeşitlidir.
Argümanı doğrulayan örnekler	Her gün kullandığımız araç, ağıt ve makineler.
Argüman	Bilimsel yollardan edinilen bilgiler, insana doğal çevresini denetim altına alma olanağını sağlamıştır.
Argümanı doğrulayan örnekler	Yağmurdan, fırtınadan vb. korunmayı sağlayan evler. Otomobil. İlaçlar.
Argüman	"Bilgi, güç kaynağıdır."
Argümanı doğrulayan örnekler	Salgına engel olmada kullanılan aşılarda.
Argüman	Bilim ve teknoloji onu kullanana göre iyi veya kötü olabilir.
Argümanı doğrulayan örnekler	Uçak, atom bombası.
Argüman	Bilim ve teknoloji, insanlığı ileri götürebildiği gibi insanlığı yok edebilir de.
Argümanı doğrulayan örnekler	Kanser ilaçları, laboratuvarında geliştirilen virüsler.

2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir.
- Bilimsel sonuçlar, uygulamalarından bağımsızdır.
 - Bilim insanları bilimsel sonuçları ortaya koyarlar ancak bilimin hangi uygulama alanlarında kullanılacağını kararı bilim insanları dışındaki kişiler de belirleyebilirler.
 - Bilim, iyi ya da kötü değildir. Bilime kullanım amacına göre iyi ya da kötü değerler yüklenbilir.

Çalışma No.: 30

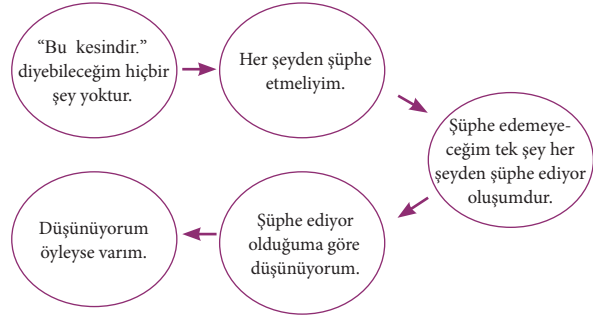
1. Öğrencilerin izledikleri videodan yola çıkarak “Kartezyen” kavramının Descartes’ın isminin Latincedeki anlamından geldiğini, Descartes ve onun düşüncelerini takip eden filozofların felsefi görüşlerine “Kartezyen felsefe” adı verildiğini, Kartezyen felsefe yerine “Kartezyenizm” ya da “Dekartçılık” gibi kavramların da kullanıldığını yazmaları beklenir. Ayrıca öğrenciler Kartezyen felsefenin temelinde Descartes’ın yöntem arayışının olduğunu ve bu yöntem “metodik şüphe” adı verildiğini, Descartes’ın varlık anlayışının “Kartezyen düalizm (ikicilik)” olarak bilindiğini yazmalıdır.
2. Descartes, bilime ve felsefeye yeni bir bilgi anlayışı kazandırmak istemiş; sağlam temellere dayanan, tüm alanlarla ilişkili olan ve apaçık doğruları ortaya koyan bilgilere ulaşmayı amaçlamıştır. Bunun için metodik şüphe yöntemini kullanmıştır. Descartes’a göre bu yöntem, aklı yanlış bilgilerden arındırarak her şeyden şüphe duymayı, apaçık bilinmeyen bilgilerden şüphe ettikten sonra şüphe edilmeyen sağlam bir bilgiye ulaşmayı sağlar.
3. Öğrencilerin Kartezyen felsefenin ele aldığı yöntem arayışı, apaçık bilgiye ulaşma, Tanrı’nın varlığının kanıtlanması, zihin beden düalizmi, bilim ve dinin uzlaştırılması (Kartezyen uzlaşım) gibi problemlerden üçünü yazmaları beklenir.

Çalışma No.: 31

1. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
- Duyular kusursuz olmayıp bizi hatalara sürükleyebilir. Örneğin uzaktan yuvarlak şeklinde görülen bir cismin yanına yaklaştığımızda kare olduğunu fark ederiz. Işık yansımalarına göre bir nesneyi olduğu renkten farklı bir renkte görebiliriz. Kartopu oynadıktan sonra elimize döktüğümüz soğuk suyu ılık olarak algılarız. Bu örnekler duyu organlarımızın bizi bazı durumlarda aldattığını gösterdiğine göre doğruluğundan emin olduğumuz bazı konularda da böyle bir yanılgıya düşebiliriz. Bu nedenle Descartes’ın da ifade ettiği gibi duyulara fazla güvenmemeliyiz.
- Bazı öğrenciler ise karşıt bir görüş ortaya koyarak her türlü bilginin kaynağının duyular olduğunu ve duyularla deneyimlenmeyen hiçbir şey hakkında yorum yapıp görüş oluşturamayacağını savunabilir. Elle tutulup gözle görülen bir şeyin varlığından ve o şeyle ilgili bilginin doğruluğundan şüphe etmenin anlamsız olduğu şeklinde yorumlar yapabilir.
2. Descartes apaçık ve en doğru bilgilere ulaşmayı amaçlar. Bunun için aklında en küçük bir şüphe oluşturan bilgiyi inkâr eder. Bilgilerini gözden geçirir ve bunların doğruluğundan kesinlikle emin olup olmadığını sorgular. Bu yöntemle Kartezyen şüphe adı verilir.
3. Kartezyen felsefe zihin-beden ikilemini aydınlatmakta, zihin gibi fiziksel olmayan bir şeyin beden gibi fiziksel bir şeyi nasıl etkilediğini açıklamakta yetersiz kalmıştır.

2. Yönerge:

Çalışma No.: 32

1. Yönerge:

1. Hukuk bilimi; düzgüsel, kuramsal ve adil yönü olan bir bilim dalıdır. Toplumsal düzeni sağlayan, ortak huzur ve barışı gerçekleştirmek için oluşturulmuş çeşitli kurallar bütünüdür. Belli bir yer, zamanda somutlaşan tikel hukuku konu edinir. Hukuk felsefesi ise hukuku bir bütün olarak ele alır ve evrensel olanı keşfetmeye çalışır. Tikel hukuku ele almaz, aynı zamanda hukuk bilimi gibi düzgüsel değildir. İdeal olanı belirlemeye çalışır. Hukukun içerdiği adalet, hak, özgürlük kavramlarının kaynağını sorgular.

2.	Sivil toplum ne anlama gelmektedir?	✓
	Gerçeklik nedir?	
	Bilimin sınırları nelerdir?	
	Özgürlük nedir?	✓
	Meşruiyetin kaynağı nedir?	✓
	Evrende bir düzen var mıdır?	
	İyi nedir? Kötü nedir?	✓
	Adaletin kaynağı nedir?	✓
	Devletin varlık nedeni nedir?	✓
	Varlığın amacı nedir?	
	Doğru bilgi mümkün müdür?	
	Hukuk kurallarına uymak niçin gereklidir?	✓
	En iyi yönetim biçimi nedir?	✓
	Birey ile devletin ilişkisi nasıl olmalıdır?	✓
	Doğru bilgi mümkün müdür?	
	Mutluluk nedir?	

3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Olası cevaplardan biri şöyle olabilir:

Rönesans yeniden doğuşu ifade etmektedir. Bir zamanlar var olduğuna inanılan özgür düşünce ortamının yeniden yaratılmasıdır. Özgür düşünceye verilen önemin artması ve din birliğinin yerini milliyetçiliğin almasıyla birlikte "ulus devlet" fikri önem kazanmaya başlamıştır. Ulus devlet anlayışının önem kazanması filozofları yönetim şekli, doğal hukuk, meşruiyet ve egemenlik gibi konularda düşünceler üretmeye sevk etmiş bu da hukuk felsefesinin gelişmesini desteklemiştir.

2. Yönerge:

Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Olası cevaplardan biri şöyle olabilir: Yeryüzünde hiçbir siyasi topluluğun olmaması “doğa durumunu” ifade eder. Toplumsal hayatta karışıklık, şiddet ve kaos durumunun olduğu doğa durumundan kurtulmak için insanlar bir araya gelir ve siyasi toplulukları oluşturur. Toplumsal düzeni sağlamanın yolu

siyasi topluluklar oluşturmaktır. İnsan haklarının korunması, uygulanması yasalarla mümkündür. Mülkiyet hakkı da bunlardan biridir. Devlet ve devlete bağlı kurumlar insan hak ve özgürlüklerini hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalarak korumaktadır. Burada belirtilen özgürlük kavramı yasalarla sınırları çizilmiş bir özgürlüktür.

Çalışma No.: 33

1. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

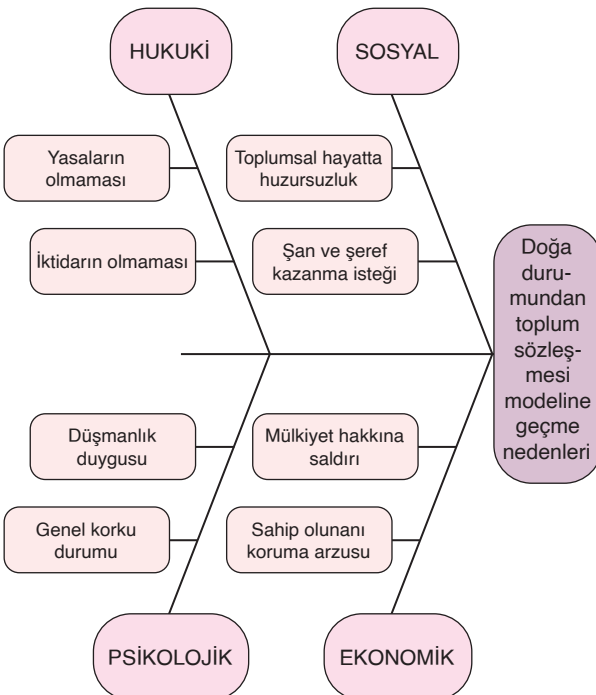
Toplumsal hayattaki anlaşılmazlık, düzensizlik, şiddet ve kaos gibi durumlar toplumsal sözleşmeyi gerekli kılmıştır. Çünkü doğal durumda yaşayan toplum, kaosu yaşar.

Devletin meşruluğunu kazanabilmesi hukukun üstünlüğü ilkesi ile mümkündür. Hukukun üstünlüğü hukuk devleti ile sağlanabilir.

İnsan insanın kurdudur, insan bencil ve rekabetçidir. Gerçek anlamda özgürlük ve eşitlik durumu yalnızca pozitif hukuk ile sağlanır.

2. Yönerge:

Ana (Üst) Nedenler	Alt Nedenler
1 Hukuki	1 Toplumsal hayatta huzursuzluk
2 Ekonomik	2 İktidarın olmaması
3 Sosyal	3 Yasaların olmaması
4 Psikolojik	4 Mülkiyet edinme arzusu
	5 Şan şeref kazanma isteği
	6 Sahip olunanı koruma arzusu
	7 Düşmanlık duygusu
	8 Genel korku durumu

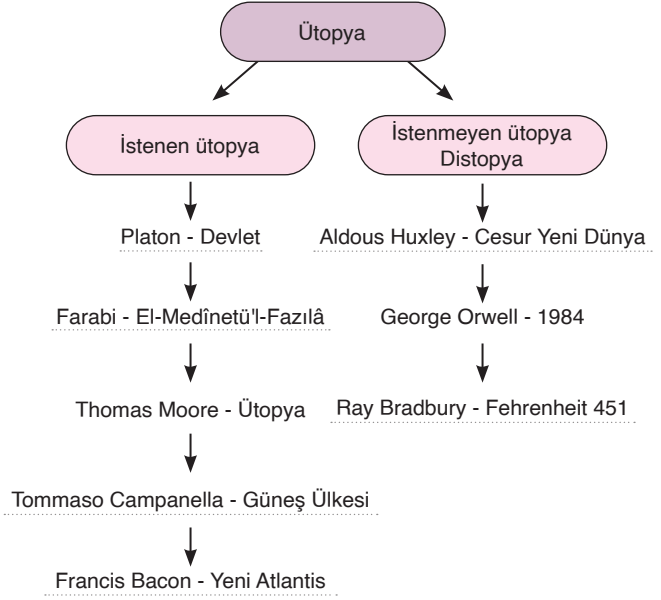

Çalışma No.: 34

1. Yönerge:

1. İnsanların içinde yaşadığı hiçbir devlet, bugüne kadar tüm insanların mutluluğunu sağlayamamıştır. Bu nedenle düşünürler, yeni devlet arayışları içine girmişler ve bunun sonucunda da düş gücüne dayalı hayali devlet biçimleri olan ütopyaları üretmişlerdir.
2. Ütopyalar insanın mutluluğunun temel alındığı toplum modelleri sunar. Distopyalar ise ütopyanın tam tersine insanların temel hak ve özgürlüklerini yitirdiği, baskıcı iktidarların olduğu bir toplum modelidir.

2. Yönerge:

Çalışma No.: 35

1. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Örnek toplumun dıştan gelecek her türlü bozucu etkiyle ve saldırılara karşı güvenliğini sağlar.
2. Ütopyalar, gerçekleşmesi istenen, insanların başkalarıyla aynı koşullarda mutlu, sağlıklı şekilde yaşadığı eşitlikçi toplum modelleridir. Ancak distopya gerçekleşmesi istenmeyen, korkutucu, insanın içinde yaşamak istemeyeceği toplum modelleridir.

2. Yönerge:

Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan bazıları şöyle olabilir:

Aşağıdaki cevaplardan üçer tanesinin verilmesi yeterlidir.

ÜTOPYANIN ÖZELLİKLERİ

- Devlet barışçıl ve yardımseverdir.
- İnsanlar arasında eşitlik vardır.
- Eğitim, sağlık, istihdam en iyi şekilde düzenlenmiştir.
- Bireyden çok toplum ön plandadır.
- İnsanların tüm ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktadır.
- Bilgi değerli ve önemlidir.

DİSTOPYANIN ÖZELLİKLERİ

- Propaganda eğitimin yerini alır ve toplumu kontrol etmek için kullanılmaktadır.
- Bilgi, bağımsız düşünce ve özgürlükler kısıtlanmaktadır.
- Vatandaşlar sürekli gözetim altında olduklarından korku içindedirler.
- Dostluk, sevgi, yardımlaşma vb. insani duygular yasaklanmıştır; insanlar arasında güvensizlik ve düşmanlık hüküm sürmektedir.
- Bilim ve teknoloji, insanları tek tipleştirmek ve egemenlik altına almak için kullanılır.

3. Yönerge:

Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

Bu tartışmanın sonucunda öğrenciler iki farklı sonuca ulaşabilirler. Bir grup öğrenci gelecekte küresel ısınma, çevre tahribatı, nüfusun artması, salgın hastalıkların ortaya çıkması gibi yaşanan olumsuzluklardan dolayı distopik bir toplum hâline gelineceği sonucuna ulaşabilir. Diğer bir grup ise gelecekte bilim ve teknolojinin insanlığın bu sorunlarını çözebileceği ve bunun sonucunda daha ideal bir toplumun ortaya çıkacağını savunabilir.

Çalışma No.: 36

Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

Bu etkinlikte öğrenciler, beş gruba ayrılarak araştırdıkları ütopya türü ile ilgili bir ütopya yazacaklardır. Araştırdıkları ütopya türüne göre öğrencilerden beklenenler şu şekildedir:

Ekolojik ütopyayı inceleyen öğrencilerin; çevre bilinci gelişmiş, doğaya saygılı ve doğayla uyumlu insanlardan oluşan eşitlikçi, çağdaş toplum tasarımı dayalı bir ütopya oluşturmaları beklenmektedir.

Ekonomik ütopyayı inceleyen öğrencilerin; paranın olmadığı, üretilen malların herkese eşit olarak dağıtıldığı, insanların topluma yaralı ve seversen yaptıkları işlerde çalıştığı, kalan zamanlarında da felsefe, sanat, bilim vb. ile ilgilenerek kendilerini geliştirdikleri bir ütopya oluşturmaları beklenmektedir.

Politik ütopyayı ele alan öğrencilerin eşitlikçi, barışçıl, insan hak ve özgürlüklerini güvence altına alan mükemmel bir yönetim üzerine kurulu bir ütopya oluşturmaları beklenmektedir.

Feminist ütopyayı inceleyen öğrencilerin kadının, yaşamın her alanında yer aldığı ve eşit haklara sahip olduğu bir toplum modeli oluşturmaları beklenmektedir.

Bilimsel ve teknolojik ütopyayı araştıran öğrencilerin bilim ve teknolojinin ilerlemesi sonucunda insanlığın sorunlarının büyük ölçüde çözümlendiği, insanın yaşam koşullarının çok iyi olduğu ideal bir toplum oluşturmaları beklenmektedir.

Çalışma No.: 37

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

Aydınlanma insanın gelenek, inanç ve kültürün dışında aklını cesurca kullanması, hayatına bir anlam ve düzen oluşturması sürecidir.

2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

“Yüreklice düşün!” ifadesi Kant açısından insanın bir yetişkin olma niteliğini kazanarak aklını kullanma yoluyla yaşamının sorumluluğunu eline almasıdır. Bu ifade, insanın aklını başkasının kılavuzluğu ve yardımı olmaksızın cesurca kullanmasının önemine dikkat çeker.

3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

Gelenek ve kültürün davranış kalıpları Turan amcanın oturmasını, Mahir’in de yer vermesini gerektirir. Kendini iyi ve güçlü hisseden Turan amca Mahir’in yorgun olduğunu gözlemledi. Durumu akılsal değerlendiren Turan amca Mahirin oturması gerektiği sonucuna ulaştı.

Çalışma No.: 38

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

Aydınlanmanın Olumlu Yanları	Aydınlanmanın Olumsuz Yanları
Aklı sorun çözücü kılavuz kılmaları. Akla dayalı bir kültür oluşturulmaya çalışılması. Evrensel bir kültür oluşturma ülküsünün olması.	Aklın dışında başka bir yol düşünülmemesi. İnanç ve geleneklerin eleştirilmesi. Evrensel bir kültür oluşturulması idealinden inanç ve geleneklerin dışlanması.

2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

İnanç ve Geleneklere Dayalı Düşünme	Akla Dayalı Düşünme	Uzlaşma Noktaları
Olay ve olguların açıklanması inanç ve geleneklere dayalı olarak gerçekleşir. İnsan, davranışlarında inanca ve geleneklere bağlıdır. Bu nedenle kendini ve evreni sorgulama yerine verilen açıklamaları kabul etmeye yatkındır. Dolayısıyla bilimsel gelişme ve ilerleme hızı düşüktür.	Olay ve olguların açıklanması akla, deney ve gözleme dayalı olarak yapılır. Akla dayalı sorgulama verilen bilgilerin eleştirilmesini, yeni bilimsel bilgilere ulaşılmasını, sorunların akılcı biçimde çözülmesini sağlayarak gelişme ve ilerlemeyi beraberinde getirir.	İnancın ve geleneklerin akılsal biçimde değerlendirilmesi, kişilerin kendi inanç ve geleneklerini özgürce seçip yaşayabilmesi, olay ve olguların açıklanmasında bilimsel çalışmaların belirleyici olabilmesi, akılsal sorgulamanın gelenek hâline getirilmesi uzlaşma noktalarıdır.

3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

Günümüzde gerçekleşmiştir.	Günümüzde gerçekleşmemiştir.	Gelecekte gerçekleşebilir.	Gelecekte gerçekleşmez.
Günümüzde insanlar kendi akıllarına güvenmekte, inanç ve geleneklerini akıl süzgecinden geçirerek yaşamaktadırlar. Aynı zamanda olay ve olguları açıklarken bilimsel bilgileri kullanmaktadırlar. Koronavirüs salgınında görüldüğü gibi tüm insanlığı etkileyen olaylarda birlikte hareket edebilmektedirler.	İnsanlar hala sorunlarının çözümünde geleneksel yöntemleri ya da kendi inançlarını kullanmaktadır. Fal baktırmaktan, burçlara kadar pek çok metafizik yaklaşım insanların yaşamında belirleyici olabilmektedir. Koronavirüs salgınında dahi dünyada aşı karşıtları ortaya çıkmaktadır.	İnsanlar sorunların akla dayalı açıklamalarla çözüldüğünü gördükçe akıl ortak payda kılarak birlikte hareket edebilirler.	Her insan kendi aklını, inancını ve geleneklerini savunacaktır. Bu durumda bilimsel konularda bile farklı bakış açıları ortaya çıkacak ve bir birleşme değil karşıtlıklar belirgin olmaya devam edecektir.

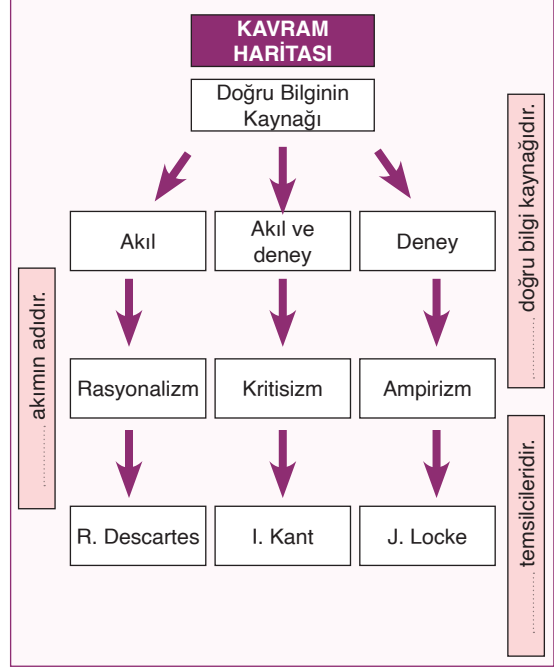
Çalışma No.: 39

1. Yönerge:

- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Kendi adımızı, öğrenci olduğumuzu, gökyüzünün neden mavi olduğunu, suyun kaynama derecesini, ülkemizin coğrafi konumunu vb. bilebiliriz.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Adımızı biliyoruz çünkü diğer insanlar bizi bu adla çağırır. Öğrenci olduğumuzu biliriz çünkü okulun bize verdiği öğrenci kimliğimiz vardır. Gökyüzünün mavi olduğunu, suyun kaynama derecesini, ülkemizin coğrafi konumunu fizik, kimya ve coğrafya gibi bilimler sayesinde biliriz.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
 - Bildiğiniz şeyleri bilmenizi sağlayan bilgi kaynakları akıl, deney ve sezgi.
 - İletişim araçları, diğer insanlar, sosyal medya, genel ağ, gözlem, deney vb.

2. Yönerge:

- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Felsefede doğru bilginin kaynağı açısından iki ana akım vardır. Bunlar akılcılık ve deneyciliktir.

Çalışma No.: 40

- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:

Deneycilik (ampirizm):

- Bilginin kaynağı deneydir. Deneyler duyumlarla gerçekleşir.
- İnsanın zihni doğuştan boş bir levhadır. Doğuştan gelen hiçbir bilgi yoktur.
- İnsan, anlama yetisiyle donatılmıştır.
- Duyu verileri basit izlenimlerin elde edilmesini sağlar. İzlenimler bellek ve imgelemenin işlevleri sonucu birleşirler. Birleşik izlenimler zihnin anlama yetisiyle soyutlanarak ide ve tasarım hâline getirilerek bilgi olur.

Akılcılık (rasyonalizm):

- Duyular ve deneyler zamana ve duruma göre değişken, kişiye özgü ve bireysel oldukları için yanıltıcı olabilirler. Değişen şeylerin bilgisini veren duyular kesin, doğru ve evrensel bilginin kaynağı olamaz.
- Akıl, doğruların ve gerçeklerin kaynağıdır. Akla dayanırlar sağlam, değişmez ve kesin bilgi bulunabilir.
- Doğru bilgi değişmez, hareketsiz ve sabit olan varlığın bilgisidir. Bilgi genel geçer, değişmez, her yerde ve her durumda aynı olmalıdır.
- Akıl doğruları deneyden önce var olan bilgilerdir. İnsanlar, doğduklarında bazı bilgilerle donatılmışlardır. Zamanla bunları anımsarlar.

Kritisizm (eleştirel felsefe):

- Deneyciliğin ve akılcılığın bir sentezidir.
- Bilgi, deneyle başlar fakat deneyle bitmez.
- Deneyle gelen aposteriori (deneye bağımlı) algı, aklın apriori kavram ve kategorileriyle işlenerek bilgi olur.
- Görüşüz kavramlar boş, kavramsız görüşler kördür.

Akıcılık (rasyonalizm)	Deneycilik (ampirizm)
Akıl, doğruların ve gerçeklerin kaynağıdır. Akla dayanılarak sağlam, değişmez ve kesin bilgi bulunabilir.	Duyular olmaksızın bilgi edinme olasılığı yoktur. Akılda bilginin olabilmesi için deneye ihtiyaç vardır.
Duyular ve deneyler zamana ve duruma göre değişken, kişiye özgü ve bireysel oldukları için yanıltıcı olabilirler. Değişen şeylerin bilgisini veren duyular kesin, doğru ve evrensel bilginin kaynağı olamaz.	İnsan ancak duyuları ile algıladığı varlıkları bilebilir. Duyular her insanda aynıdır, bu nedenle aynı bilgileri elde eder.
Duyular insanı yanıltmaktadır. Bu nedenle doğru bilgiyi veremezler.	Duyuların insanı yanılttığını ancak başka bir duyu organı ile anlayabiliriz. Bu da duyuların güvenilir olduğunu gösterir.
Akıl doğruları, deneyden önce var olan bilgilerdir. İnsanlar, doğduklarında bazı bilgilerle donatılmışlardır. Zamanla bunları anımsarlar.	Akılda doğuştan getirilen bilgiler yoktur. İnsan zihni boş bir levhadır.

Çalışma No.: 41

1. Yönerge:

Ontoloji (Varlık Felsefesi)	Çelişğe dayanan sonuç çıkarma yöntemi	Ödev ahlakı	Değişme süreci	Mantıksal yürütme yöntemi
☐	☒	☐	☒	☒
Akıl yürütme yöntemi	Hümanizm	Tartışma sanatı	Özbiliş	Tarihsel oluş
☒	☐	☒	☐	☒

2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muh-temel cevaplardan biri şöyle olabilir: Diyalektik etimolojik köken olarak tartışma sanatı anlamına gelmektedir. Bir görüşü karşıtıdan hareketle yürütme yöntemi olarak kullanılır. Hegel ve Marx ise diyalektiği değişimi açıklamak için kullanmaktadırlar. Bu değişim, birbiri ile zıt ya da çelişik güçlerin arasındaki etkileşime bağlı olarak sentezin ortaya çıkması biçiminde gelişmektedir.

2. Yönerge:

1. Diyalektik: Tez ile antitez arasındaki etkileşime bağlı olarak sentezin ortaya çıkmasıdır. Tez, var olan bir durum ya da savdır. Antitez ise bu durumun karşısında yer alan durum ya da karşı savdır. Sentez ne tez ne de antitez olan ancak içinde her ikisinden de öğeler barındıran tamamen yeni bir durum ya da savdır. Sentez daha sonra tez durumuna geçer ve karşıtı üretir yeni bir diyalektik süreci başlatır. Diyalektik, temel olarak değişimi anlatan bir kavramdır.

2. Açıklanabilir: Her şeyin bir karşıtı vardır ve onların etkileşimi değişimi ortaya çıkarır. Örneğin, sıcak ve soğuk zıt güçler olarak ortaya çıkar ve doğada değişimlere neden olur. Açıklanamaz: Her şeyin karşıtı olmak zorunda değildir. Örneğin evrenin bir karşıtı yoktur ancak tüm değişimler onun içinde gerçekleşir.

Çalışma No.: 42

1. Hegel rasyonalist bir filozoftur. O'na göre her şey aklın kendisini açmasının bir sonucudur. Dolayısıyla maddi varlıklar da aklın bir ürünü ya da görüntüsüdür.
2. Hegel'e göre mutlak akıl diyalektik sürecin başlatıcısıdır. Doğa ise aklın karşısında yer alan somut varlıklar alanıdır. Bu anlamda akıl, tez iken doğanın antitez olduğu söylenebilir. Diyalektik süreç tarih ve kültür gibi alanların kavranması sonucunu aklın kendisine dönmesi ile nihayete erecektir. Ancak bu süreçte her alanda diyalektik işleyecek; nihai sona doğru tez, antitez ve sentez aşamaları değişimin temeli olarak süreklilik arz edecek şekilde yaşanacaktır. İnsan da bu aşamalardan biridir. Kendi varlığını başka insanlarla ilişkisi içinde (kültür) ve tarihsel işleyişin bütünlüğünde kavrayabilir. İnsan ne tek başına akıl ne de bedendir. İkisini de içinde barındırmasına karşın ikisi de olmayan tamamen yeni bir varlıktır. Bu nedenle sentez olarak tanımlanabilir.
3. Bir nehre taşlar konulduğunda nehir ya taşların yanından kıvrılarak akıp geçer ya da taşları aşarak yoluna devam eder. Taşların konulduğu yer bu akış içinde gözlem yapılabilen bir anı temsil edebilir. Hegel'e göre tarih nehrin kendisi gibidir. Nehir bir amaca, varmak istediği yere doğru yoluna devam etmektedir. Bu sürecin her aşamasında tez ve antitez karşı karşıya gelir ve sentezlenir. Nehrin karşısına konulan bir taş gibi bu diyalektik işleyişin belirli anlarını tespit etmek mümkündür. Ancak asıl önemli olan tarihi bütünselliği içinde kavramaktır.

Çalışma No.: 43

1. K. Marx'a göre insanlık tarihi sınıf mücadelesinin çelişkileri içinde şekillenmiştir. Materyalist düşünce içinde maddenin ekonomik döngüsünde meydana gelen üretim ve bölüşüm ilişkileri kültür tarihini meydana getirmiştir. Farklı toplumsal sınıflar arasındaki çatışma, yeni bir toplumsal yapıda sentezlenmektedir. Yeni toplum yapısında yeni çatışmalar ortaya çıkar. Her toplum yapısı bu döngü içinde diyalektik bir süreç takip eder ve gelişerek ilerler. Marx, diyalektiği toplumsal sınıf çatışmaları olarak değerlendirmiştir.

2. Köle sahibi-köle, soylu-köylü, patron-işçi.

3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

Çıkarabilir: Daha önceki toplumlar çatışma içinde olan sınıflar farklı bir toplumsal yapıya geçişi sağlamışlardır. Bu süreçlerin hiçbirisi daha önceden tam olarak öngörülememiştir. Dolayısıyla bundan sonra da işçiler ve burjuvalar arasındaki çatışma sınıfsız bir toplumla son bulmayabilir.

Çıkarılamaz: İnsanlar, tarih içinde ortaya çıkan her yeni toplumda daha fazla hak elde etmişlerdir. Marx'a göre komünizmde insanlar eşit olacaklardır. Her şeyin bir sonu olduğu gibi sınıflar arasındaki çatışma da bu şekilde son bulabilir.

Çalışma No.: 44

1. Platon, fenomeni görünenler dünyasında değişim gösteren varlıklara karşılık kullanır. Kant, insanın duyu verileri ve akılsal kategoriler aracılığı ile kavradığı varlık alanı olarak kullanmıştır. Husserl ise bilinçteki nesnelerin değişmez özlerinin bilgisi olarak kullanır.

2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Husserl, fenomeni nesnenin bilinç ile kavranan öz niteliklerine ilişkin bir kavram olarak kullanır, öznenin yönelimi sonucunda özün betimlenmesi olarak görür. Platon'a göre duyularla kavranan evren yanıltıcıdır. Gerçeğin bilgisi aklın idealleri kavraması ile bulunabilir. Kant, numeni kavrayamayacağımızı ancak fenomenleri bilebileceğimizi iddia eder. Husserl ise fenomenlerin gerçeğin bilgisini taşıdığını savunmaktadır.
3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Oldukları gibi algılanırlar çünkü duyular bilginin temel kaynağıdır. Her varlık bizim onu algıladığımız biçimdedir.
Oldukları gibi algılanmazlar çünkü varlıklar fenomen olarak algılanır. Onların gerçekte ne olduklarını kavramak için aklımızı kullanmamız gerekir.
Fenomenleri kavrayabilmek için hem aklımızı hem de duyularımızı kullanmamız gerekir.
Fenomenler onların özlerini kavramak üzere fenomenolojik yaklaşımın kullanılması ile anlaşılabilirler.

Çalışma No.: 45

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Baybars sandalyenin öz niteliklerinin ne olduğunu sorgulamaya başlamış, ardından Husserl'in "ayraç içine alma" yönteminin basamaklarını zihninde sırasıyla uygulayarak fenomen fikrine ulaşmıştır.
Fenomen, nesnelerin öz niteliklerini de içeren zihinsel kavrayışlardır. Sandalyenin tarihinden gelen üretim süreci gibi unsurlar, sandalyenin var olması ya da olmaması sorunsalı, sandalyenin renk ve şekil gibi özellikleri ayrıca alındığında geride kalan özdür.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Husserl "Bilinç her zaman bir şeyin bilincidir." sözüyle deneyimleyen bilinç ile deneyimlenen içerik arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Bilincin nesne ile kurduğu düşünsel yaşantıyı ifade etmiştir.
3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Baybars, Husserl'in "ayraç içine alma" yöntemini uygulayarak sandalyenin öz bilgisine ulaşmış ve çekeceği reklam filmini bu basamaklara göre kurmuştur. Bu nedenle Baybars'ın fenomen kavramını doğru kavradığı ifade edilebilir.

Çalışma No.: 46

1. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

KAVRAM	TANIM
Anlama	Sevmeyi öğrenmenin ilk unsurudur.
Anlama	Kavradıklarımızı yeni öğelerle geliştirmektedir.
Anlama	Sağlıklı iletişimin alt yapısıdır.
Anlama	Duygudaşlık yapmanın koşuludur.

2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
İnsanın akıl sahibi, düşünebilen bir varlık oluşu diğer canlılardan farkını ortaya koyar. Akıl sayesinde neyin iyi neyin kötü olduğunu anlarız. Akıl sahibi insan yeni karşılaştığı durumları tüm boyutlarıyla değerlendirir, varsayımlarda bulunur, bazı sonuçlara ulaşır, düşüncelerini açıklar ve savunur. Bu nedenle anlama, gündelik hayatımızın her alanında önemlidir.

2. Yönerge:

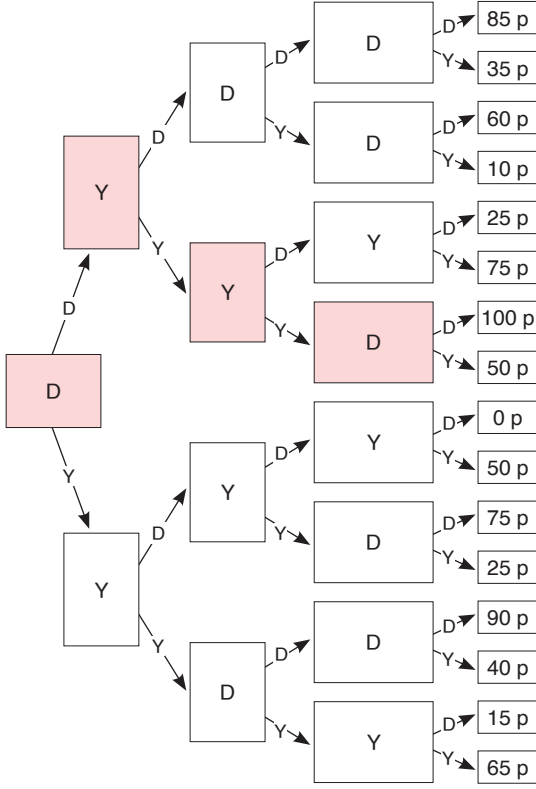
1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Dilthey, anlamayı tarihin ve tin bilimlerinin konusunu kavramak için bir yöntem çeşidi olarak belirlemektedir. Bu nedenle anlama, kişinin kendi öznel sınırlarından çıkıp incelediği konuyu içinde yer aldığı koşullar çerçevesinde değerlendirebilmesini içerir. Heidegger'a göre ise anlama yalnızca tin bilimlerini değil varlık alanını kuşatan bir çaba olarak görülmektedir. Anlama, yorum yapabilmenin ön koşuludur. Gündelik hayatımızda ise anlama; olayları, olguları ya da kişileri kendi kültürel belirlenimlerimiz altında kavramak biçiminde kullanılmaktadır.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Felsefe Yunanca philosophia sözcüklerinde türemiştir. Kelime anlamı "bilgelik sevgisi" veya "hikmet" arayışına karşılık gelmektedir. Felsefe evren, bilgi, varlık, değer, ahlak, sanat ve siyaset gibi konular üzerinde anlama faaliyeti sürdürmektedir. Yani felsefenin amacının "anlama" olduğunu söyleyebiliriz.
Aynı zamanda felsefede anlama Heidegger ve Dilthey'da olduğu gibi özel bir yöntem olarak kullanılmaktadır.

Çalışma No.: 47

1. Yönerge:

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
Bilme isteğiyle odaklandığımız varlığın kavranmasına "anlama" denir. Anlama, zihinsel öğelerin işlevlerini yerine getirmesine bağlı olarak ortaya çıkar. Akıl sahibi varlık, anlama ve bilme yetisine sahip bir canlıdır. Anlama, olaylar arasında bağlantı kurmamızı ve etkili iletişim kurma, karmaşık durumlarla başa çıkma, eleştirel ve yaratıcı düşünme gibi bir çok konuda avantaj sağlar. Zihin anlamının açığa çıkmasını sağlayan en büyük unsurdur.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Gündelik hayatımızda anlamayı daha çok bilişsel öğelere bağlı zihinsel bir kavrama yeteneği olarak kullanmaktayız. Metinde belirtilen filozoflar ise bu anlamın ötesine geçmektedir. Schleiermacher anlamayı bir yöntem olarak kabul ederek metin incelemelerinin önemini vurgulamıştır. Dilthey anlamada tarihselliğe dikkat çekmektedir. Ona göre yalnızca akıl ile anlama gerçekleşmez, anlamının oluşması için kişinin kendi sınırlarını aşarak geçmişle bağ kurması gereklidir. Gadamer'a göre ise dil anlamayı sağlayan evrensel bir araçtır. Varlığı kavramak için dil incelenmelidir.

2. Yönerge:

Çalışma No.: 48

1. Yönerge:

- Her iki sözlükte de yorumlamak; anlam vermek, açıklamak, yorum yapmak anlamlarını içermektedir.
- Yorumlamak kavramının felsefedeki terim anlamı bir öğreti olarak kabul edilmesi, bilimsel bir yöntem olarak görülmesi, insanın kendini anlamaya ve açıklamaya yönelik bir çabası olması ile günlük kullanımından farklılık göstermektedir.

2. Yönerge:

- Gadamer, dünyayı yorumlama yoluyla anladığımızı savunur. Dünyayı yorumlama, içinde bulunduğumuz çağ ve toplumun bize kazandırdığı ön yargı ve inançların etkisi altında gerçekleşir.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Dünyayı anlamamızın yorumlamalarımıza bağlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü herhangi bir şeye anlam vermek için öncelikle onun hakkında bir yorumumuz olmalıdır.
Ön yargıların ve inançlarımızın bakış açımızı şekillendirdiği görüşüne katılıyorum. Çünkü bunlar dünyayı anlamamızı ve algılamamızı etkiler. Örneğin bir Hintlinin bir ineği algılaması ile bir Alman'ın ineği algılaması aynı değildir.
İçinde bulunduğumuz kültürün ve çağın dünyayı nasıl yorumladığımızı belirlediği bence de doğrudur. Çünkü anlam dünyamız bunların etkisi ile şekillenir.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Aralarında fark olduğunu düşünüyorum. Günlük yaşamda yorumlamayı belli bir durum, olay ya da metin için anlam verme, açıklama, değerlendirme gibi anlamlarda kullanıyoruz. Hâlbuki Gadamer, yorumlamayı insanın anlam dünyasını belirleyen bir kavram olarak daha genel bir bakış açısından ele almış.

Aralarında bir fark olduğunu düşünmüyorum. Her ikisinde de insanın bir duruma verdiği anlam ve onu değerlendirme biçimi vurgulanıyor.

Çalışma No.: 49

1. Yönerge:

- Comte insan bilimlerinin, doğa bilimlerinin kullandığı yöntemi kullanması gerektiğini savunurken Dilthey, insan bilimlerinin konu olarak doğa bilimlerinden farklı olduğunu, bu nedenle ayrı bir yöntemle sahip olması gerektiğini savunmaktadır.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Bilim, genel geçer ve nesnel bilgiye ulaşma çabasıdır. Her ne kadar insan ve doğa bilimleri konu olarak farklı olsalar da bilimsel bilgiye ulaşma yolu tek olmalıdır.

İnsan bilimleri konu olarak doğa bilimlerinden çok farklıdır. İnsan eylemleri doğa olayları gibi tek bir nedene bağlanarak açıklanamaz. Bu nedenle insan bilimleri farklı bir yöntemle sahip olmalıdır.

2. Yönerge:

- Hermeneutik, başta metinlerin anlamları olmak üzere, anlamlı insan eylemleri ve insanın ürettiği her türlü anlama ilişkin sorunla ilgilenen, bu sorunlara çözüm üretme çabası içinde olan bir yorumlama yöntemidir.
- Kutsal mesajların yorumlanması, bir metnin anlamının açığa çıkarılması.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:

İnsan eylemleri belirli bir toplumsal bağlam içerisinde gerçekleşir. Bu eylemleri anlamak için eylemlerin ortaya çıktığı koşulları göz önünde bulundurmak gerekir. Bu nedenle yorumlama yapılmadan insan eylemleri anlaşılamaz.

İnsan bilinçli bir varlık olduğu için insan davranışları doğa olayları gibi tek bir nedenle açıklanamaz. Eylemin gerisinde o bilinçli varlığın dünyayı nasıl anlamlandırdığı yatmaktadır. Bu nedenle, yorumlama insan eylemlerini anlamının temel aracıdır.

İnsan eylemlerini anlamak bilimsel bir yaklaşımı gerektirir. Yorumlama bireylerin eylemlerinin anlaşılmasını sağlasa bile genel olarak insan eylemlerinin anlaşılmasında yetersiz kalır.

Çalışma No.: 50

- Eski Çağ'ın ilk dönemlerinde üst sınıfın üyesi olmayan bireyler, üretme ve savaşma aracı olarak görülmüştür. Eski Çağ'ın sonlarında stoacılıkla birlikte bireylerin doğaya uyumlu yaşamlarını öğütleyen ahlaki bir öğreti gelişmiştir. Orta Çağ'da birey, kiliseye ya da başka bir otoriteye bağımlı bir varlık olarak ele alınıyordu. Rönesans ve Yeni Çağ'da özgür birey kavramı gelişmeye başlar. Modern düşüncede birey, aklı ve iradesi ile hareket eden, hak ve özgürlüklere sahip bir özne olarak görülür.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Her dönemin koşulları farklı olduğu için birey kavramına yüklenen anlamlar da değişmiştir. Birey kavramına yüklenen anlamlar dönemin koşullarından etkilenmiştir.

Çalışma No.: 51

1. Yönerge:

- Her iki filozof da bireyi toplumsal yaşamın içinde ele alır. Bireyin kendini aşması, toplumsal düzenle bütünleşmesi gerektiğini ifade ederler.

2. Kierkegaard, 19. yüzyıl filozoflarının aksine toplumun, bireyin kişiliğini ortadan kaldırdığı için kötü olduğunu düşünür. Toplumun bireylerden kurulu olmasına karşın bireylerin toplum içinde eridiğini söyler. Toplum karşısında bireyi önceleyen bir tutum takınır.

2. Yönerge:

- Varoluşçuluk felsefesinde bireyin aklı ve iradesi ile kendi kendini var ettiği vurgulanmaktadır. İnsanın kendine özgü bir birey oluşu, tüm belirlenimlerden onu sınırlandıran şeylerden uzak bir şekilde gerçekleşmektedir. İnsanın birey olma çabası bizzat öznel yaşamındaki somut deneyimlerle gerçekleşir.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Varoluşçuluk felsefesinde bireyin kendi özünü oluşturduğu düşüncesine katılıyorum. İnsan, bilinçli bir varlık olarak kendi özünü belirleme potansiyeline sahiptir.
Varoluşçuluğun bireye yaklaşımına katılmıyorum. Çünkü birey her ne kadar bilinçli bir varlık olsa bile kalıtım, çevre, çağın koşulları gibi pek çok faktörün etkisi altındadır.

Çalışma No.: 52

1. Yönerge:

	SORU	Kesin	Kesin Değil
1	İnsanda ruh var mıdır?		✓
2	Üçgenin iç açıları toplamı kaçtır?	✓	
3	Su kaç derecede kaynar?	✓	
4	Tanrı var mıdır?		✓
5	Zaman var mıdır?		✓
6	Davranışlarımızda özgür müyüz?		✓
7	Tanrı, evreni neden yaratmıştır?		✓
8	Suyu oluşturan elementler nelerdir?	✓	
9	Evrenin bir başlangıcı ve sonu var mıdır?		✓
10	Dünyanın kendi etrafında dönüş hızı ne kadardır?	✓	

2. Cevabı kesin olmayan sorular ruh, Tanrı, zaman, özgürlük, evrenin oluşması gibi konulara aittir.

2. Yönerge:

- 1, 4, 5, 6, 7 ve 9. sorular metafizik sorulardır.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir:
İnsan merak eder, öğrenmek ister. Bu nedenle bu tür soruları sorup bunlara cevap arar.

Çalışma No.: 53

1. Yönerge:

- Metafizik, bilimlerden farklı olarak varlık olmak bakımından varlığı ele alır. Varlığı belli bir açıdan değil, tüm yönleriyle kapsamlı olarak ele alır.
- Aristoteles'e göre metafizik üç bölümden oluşur. Ontoloji varlığın ne olduğunu araştırır. Teoloji Tanrı ile evrenin kaynağını sorgular.

Metafizik bütün araştırmaların temelinde yer alan ilkelere ilişkin bir açıklama yapar.

3. Metafiziğin aşkın ve içkin anlamından söz edilmektedir. Duyuştü her şeyi konu edinen aşkın anlam, gerçekte var olanları ele alan içkin anlamdır.

2. Yönerge:

- Mantıkçı pozitivistizm göre bilgi, doğrulanabilirse anlamlıdır. Anlamlı bilgiler de ancak bilimsel bilgilerdir. Metafiziğin bilgileri doğrulanamadığından anlamsızdır. Bu nedenle de metafizikle uğraşmak gereksizdir.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Mantıkçı pozitivistizmin görüşlerine katılıyorum. Çünkü cevabı olmayan sorular üzerinde düşünmek insanı doğru bilgiye ulaştırmayacağından zaman kaybindan başka bir şey değildir.
Mantıkçı pozitivistizmin görüşlerine katılmam. Çünkü insan yaşamı bilimle sınırlı değildir. İnsan, aynı zamanda değerleri, inançları, beğenileri olan bir varlıktır. Bu alanlarda da sorular sorup bu sorulara cevaplar aramalıdır.

Çalışma No.: 54

- Metafiziğe karşı çıkan düşünürler bilimsellikten uzak olması, konularıyla ilgili kesin bilgiye değil tartışmalı sonuçlara ulaşılması nedeniyle metafiziği eleştirirler.
- Yazara göre metafizik, düşünce ufkumuzu genişletip deneyim dünyamızı zenginleştirdiğinden bilim değildir diye yerilip dışlanmalıdır.

Çalışma No.: 55

1. Yönerge:

- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Belirli bir konuda yapılan bilimsel açıklamanın bilim çevreleri tarafından genel kabul görmesidir.

2. Yönerge:

- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Thomas Kuhn'a göre bilim, bilimsel devrimler şeklinde gelişir. Bilim Öncesi Dönem'de din ya da gelenekler neyin doğru olacağını söylerdi. Bilim Dönemi'nde ise yapılan gözlem ve deneyler, sorunları açıklamada etkili olur. Bir süre sonra eldeki paradigma, sorunları çözmede başarılı olamaz. Bunalım Dönemi'nde aynı konuda ortaya çıkan yeni bilimsel açıklamalar bir önceki açıklama ile çatışma içindedir. Yeni bilimsel açıklamaların sorunları çözdüğü görülür ve açıklama genelgeçer olarak kabul edilirse yeni bir paradigma ortaya çıkar. Böylece bilim, düz bir çizgi şeklinde değil devrimsel bir kırılma ile gelişmiş olur.

3. Yönerge:

- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Kendisini var olan her şeyin merkezinde gören insan, bu durumun yarattığı üstünlük psikolojisiyle "insan, doğa ve evren anlayışı"nı geliştirmişti. Ayrıca o dönem kabul edilen görüşte kilisenin baskın düşüncesi etkili olmuştur.
- Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Mevcut paradigmanın evren hakkındaki açıklamaları yeterli gelmiyordu. Sorunların çözülememesi ve aynı konudaki farklı açıklamalar bunalım dönemine girilmesine neden oldu. Yeni bilim insanları (Kopernik ve Newton) farklı bir görüş ileri sürdü. Bu görüş hemen kabul edilmedi ama yeni paradigmanın sorunları daha iyi açıkladığı görüldüncə paradigma herkes tarafından kabul edildi. Paradigma devrimi gerçekleşmiş oldu. Yeni paradigma

sorunları çözmede yetersiz kaldığında yerine yeni bir paradigma çıkacaktır.

3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplardan biri şöyle olabilir: Gelecekte teknolojinin gelişecek olması ve yeni bilgilerle farklı paradigmalar da oluşacaktır. Yeni paradigma Güneş merkezli açıklamalara bağlı olan bilgilerin değişmesini sağlayacaktır.

Farklı bir paradigma ortaya çıkmayacaktır. Güneş Merkezli Evren Modeli geçerliliğini koruyacaktır.

Çalışma No.: 56

1. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Ayşe'nin düşüncelerine katılıyorum çünkü bilimin kendine has yöntem ve araştırmaları vardır.
Mert'in görüşlerine katılıyorum çünkü bazı teoriler geçerliliğini yitirmiştir.
Perihan'a katılmıyorum çünkü bilim sadece pragmatik olamaz.
Zeynep'in düşüncelerine katılıyorum çünkü çözemediğimiz sorunlara başka bir bakış açısı ile bakmalıyız. Bilim de böyle baktığı için yeni bilimsel modeller çıkıyor.
2. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Paradigma bir olguya bakış, düşünce tarzı, model vb. ile ilgili bütünsel açıklamalardır. Bilim insanının olay ve olgulara bakış açısını yahut dünya görüşünü yansıtmaktadır. Bilim insanlarının oluşturduğu bilimsel çerçeve, onlar tarafından kabul görmüş olan inançlar bütünü veya problemlerin nasıl anlaşılması gerektiği konusunda hemfikir olunan gelenekleşmiş görüşlerdir.
3. Bu sorunun cevabı öğrencinin yorumuna bırakılmıştır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir:
Astronomi tarihine bakıldığında yer merkezli sistemin yerini Güneş merkezli sistemin alması, Newton dinamiğinin yerini kuantum mekaniğinin alması paradigmanın değişken olmasına örnek verilebilir. Yeni paradigmaların oluşmasında değişen koşullar, araştırmada oluşturulan kanıtların eksik ve hatalı olabilmesi, her şeye kuşku ile bakmak, karmaşıklık, belirsizlik, tutarsızlık, kültür ve yaşamsal değişiklikler, teknoloji ve farklı bakış açıları etkili olabilir.

- Akarsu, B. (1987). *Çağdaş Felsefe*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akarsu, B. (1994). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Ardoğan, R. (2019). *Felsefeye Giriş*. Kahramanmaraş: KLM Yayıncılık.
- Arslan, A. (1994). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Arslan, A. (2017). *Felsefeye Giriş*. Ankara: BB101 Yayınları.
- Arslan, A. (2006). *İlk Çağ Felsefe Tarihi 2*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, A. (2010). *İlkçağ Felsefe Tarihi II*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bacon, F. (2018). *Yeni Atlantis*. (Çev. Cenk Saraçoğlu). İstanbul: Bordo-Siyah Klasik Yayınlar.
- Bayraktar, M. (2014). *İslam Düşünce Tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Buckingham, W. & Burnham, D. & Hill C. & King P.J. & Marenbon J. & Weeks M. (2011). *Felsefe Kitabı*. (Çev. Emel Lakşe). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Campanella, T. (2018). *Güneş Ülkesi*. (Çev. Veysel Atayman). İstanbul: Bordo-Siyah Klasik Yayınlar.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2001). *Metafizik Giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2001). *Ortaçağ Felsefesi Tarihi*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Cevizci, A. (Ed.). (2004). *Felsefe Ansiklopedisi (Cilt 2)*. İstanbul: Etik Yayınları.
- Cevizci, A. (Ed.). (2005). *Felsefe Ansiklopedisi (Cilt 3)*. Ankara: Babil Yayıncılık.
- Cevizci, A. (2009). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Say yayınları.
- Cevizci, A. (2009). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Say yayınları.
- Cevizci, A. (2010). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Cohen, M. (2019). *101 Ahlak İkilemi*. (Çev. Reha Kuldaşlı ve Osman Çakmakçı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Çüçen, A. K. (2005). *Bilgi Felsefesi*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Çüçen, A. K. (2012). *Bilim Felsefesine Giriş*. Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Fârâbî. (1989). *El-Medinetü'l-Fazılâ*. (Çev. Nafiz Danışman). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Fârâbî. (2004). *Farabî'nin Üç Eseri*. (Çev. Hüseyin Atay). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Gökberk, Macit. (1999). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gökberk, M. (2011). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Günay, M. (2004). *Metinlerle Felsefeye Giriş*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Heimsoeth, H. (2011). *Felsefenin Temel Disiplinleri*. (Çev. Takiyettin Mengüşoğlu). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Husserl, E. (2003). *Fenomenoloji Üzerine Beş Ders*. (Çev. Harun Tepe) Ankara: Bilim ve Sanat
- Huxley, A. (2003). *Cesur Yeni Dünya*. (Çev. Ümit Tosun). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Huxley, A. (2014). *Kadim Felsefe*. (Çev. M. Yetkin). İstanbul: İthaki Yayınları.
- More T. (2005). *Ütopya*. (Çev. Necmiye Uçansoy). İstanbul: Bordo-Siyah Klasik Yayınlar.
- Orwell, G. (2015). *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*. (Çev. Celal Üster). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Osburne, R. (1996). *Felsefe-Yeni Başlayanlar İçin* (Çev. Doğan Şahiner). İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Platon (2002). *Devlet*. (Çev. Erhan Bayram). İstanbul: Metropol Yayınları.
- Sevinçgöl, Ö. (2007). *Kolay Kısa Keyifli Felsefe*. İstanbul: Carpe Diem Kitap.
- Sözen, K. (2017). *İslam Felsefesi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Şahin, İ. (2014). *Sınıftan Kaçan Çocuk*. Ankara: Praksis Yayıncılık.
- Taylan, N. (1997). *İslam Düşüncesinde Din Felsefeleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Timuçin, A. (2004). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Yıldırım, C. (1991). *Bilim Felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, C. (1992). *Metafizik Üzerine Bir İrdeleme*. *Felsefe Tartışmaları*, (11), 37-44.
- Warburton, N. (2020). *Felsefenin Kısa Tarihi*. (Çev. Güçlü Ateşoğlu). İstanbul: Alfa Felsefe.
- Kaynakça belirtilmeyen tüm metinler etkinliğin yazarı tarafından yazılmıştır.

Aydoğdu, H. (2020). Aristoteles Ontolojisinde Töz (Ousia)-Öz (Eidos) İlişkisi Problemi. *Dört Öge*, (18), 33-51. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dortoge/issue/59544/773855> (Erişim Tarihi ve Saati: 10.01.2022, 17.14)

Aytekin, H. (2017). Voltaire'in Eseri Zadig'te Adalet ve Muthuluk Arayışı. *SEFAD*, (37), 179-188. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/324812> (Erişim Tarihi ve Saati: 05.12.2021, 11.40)

Becermen, M. (2004). Dilthey, Heidegger ve Gadamer'de Anlama Sorunu. *ÜÜ. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (6) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/214706> (Erişim Tarihi ve Saati: 20.12.2021, 11.30)

Bıçak, A. (2018). Din Felsefesi-Felsefe. *Din ve Felsefe Araştırmaları*, 1 (2), 95-114. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/616074> (Erişim Tarihi: 30.11.2021, Saat: 01.25)

Durak, N. (1995). Platon ve Fârâbi Felsefesinde Erdem Kavramı. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/26474.pdf> (Erişim Tarihi ve Saati: 01.01.2022, 9.10)

Bravo, H. (2007). Augustinus'un Varlık ve Bilgi Görüşleri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 111-128. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/118036> , (Erişim Tarihi ve Saati: 16.12.2021, 23.30)

Çelik, M. (t.y.). Stoa ve İslam Felsefesinde Erdem, Bilgelik ve Temel Ahlak Prensipleri. https://www.academia.edu/41892463/STOA_VE_%C4%B0SLAM_FELSEFES%C4%B0NDE_ERDEM_B%C4%B0LGEL%C4%B0K_VE_TEMEL_AHLAK_PRENS%C4%B0PLER%C4%B0 (Erişim Tarihi ve Saati: 04.12.2021, 14.35)

Fırıncıoğulları, S. (2016). Sosyal Bilimler ve Hermeneutik Üzerine Kısa Bir Değerlendirme. *Sosyoloji Dergisi*, (33), 37-48. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/593966> (Erişim Tarihi ve Saati: 20.12.2021, 13.45)

Göksoy, S. (2019). Paradigma ve Paradigmalar. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)*, 1(1). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/717436> (Erişim Tarihi ve Saati: 20.11.2021, 20.16)

Güven, Ö. (t.y.). Felsefe Tarihi Sorunları I. <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/felsefetarihisorunlari1.pdf> (Erişim Tarihi ve Saati: 11.01.2022, 14.45)

Hotar, N. & Omay, R.E. & Bayrak, S. (2020). Pandeminin Toplumsal Yansımaları. *İzmir İktisat Dergisi*, 35 (2), <https://dergipark.org.tr/en/pub/ije/issue/55517/749960> (Erişim Tarihi ve Saati: 03.12.2021, 14.21)

Kahraman, H. (2016). Çağdaş Felsefe Öncesi Düşüncede Akıl-İlerleme İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40 (4), 1519-1533. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/265469> (Erişim Tarihi ve Saati: 17.12.2021, 22.15)

Kılıç, Y. (2015). Hobbes, Locke ve Rousseau'da "Doğa Durumu" Düşüncesi. *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, (2), 97-117. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/temasa/issue/23814/253720> (Erişim Tarihi ve Saati: 16.12.2021, 18.20)

Kurtulmaz, D. (2014). Ütopyalar ve Karşı-Ütopyalar Bağlamında Modern Felsefi Düşünce ve Eleştirisi. (Yüksek Lisans Tezi) Uludağ Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa. <https://acikerisim.uludag.edu.tr/bitstream/11452/5617/1/363737.pdf> (Erişim Tarihi ve Saati: 10.12.2021, 13.35)

Manav, F. (t.y.). Kartezyen felsefe [Video]. OGM Materyal. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/files/s2ytfu4khf.mp4> (Erişim Tarihi ve Saati: 11.12.2021, 14.00)

Manav, F. (t.y.). Metafizik [Video]. OGM Materyal. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/files/5b2vu00gpgd.mp4> (Erişim Tarihi ve Saati: 16.12.2021, 12.10)

Manav, F. (t.y.). Varoluşçuluk [Video]. OGM Materyal. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/files/1vt3m4qo4lj.mp4> (Erişim Tarihi ve Saati: 19.12.2021, 14.00)

Manav, F. (t.y.). Fenomenoloji [Video]. OGM Materyal. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/files/pzo0jjzwg2z.mp4> (Erişim Tarihi ve Saati: 27.12.2021, 01.34)

Ocak, H. (2011). Bir Ahlak Felsefesi Problemi Olarak Erdem Kav-

ramına Yüklenen Anlamın İlkçağ'dan Ortaçağ'a Evrimi. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, (11), 79-101. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/803716> (Erişim Tarihi ve Saati: 02.12.2021, 12.10)

Önal, D.G. (t.y.). Çağlar Boyu Batı Dünyasında Hümanizma. *Panorama Khas*, 23-24. <https://panorama.khas.edu.tr/caglar-boyu-bati-dunyasyinda-humanizma-109> (Erişim Tarihi ve Saati: 15.12.2021, 22.00)

Önal, S. (t.y.). İdea [Video]. OGM Materyal. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/files/bfxmxxiqbri.mp4> (Erişim Tarihi ve Saati: 07.12.2021, 16.05)

Özdemir, D. (2019). Platon ve Sofistlerin Bilgi Anlayışlarının Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/69179/568578.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Erişim Tarihi ve Saati: 01.12.2021, 21.05)

Sunar, C. (1969). İslam Meşşai Felsefesinde İlk Adım. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVII (13), 29-49. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/50197/mod_resource/content/1/K%C4%B0ND%C4%B0.pdf (Erişim Tarihi: 30.11.2021, Saat: 01:55)

The International Anthony Burgess Foundation. (t.y.). *Dystopian Fiction*. <https://www.anthonymburgess.org/twentieth-century-dystopian-fiction/> (Erişim Tarihi ve Saati: 10.12.2021, 14.25)

Topdemir, H.G. (2011). Tarih Boyunca Geliştirilmiş Evren Modelleri-3 Yer-Güneş Merkezli Evren Modeli. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 102-205. <https://e-dergi.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf?jsessionid=8r9kfwuORGe3mzD-4Be8+9Hx?dergiKodu=4&cilt=44&sayi=728&sayfa=102&yaziid=31467> (Erişim tarihi ve saati: 28.12.2021, 14.00)

Türk Dil Kurumu Sözlükleri içinde. Yorumlamak. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi ve Saati: 10.01.2022, 17.14)

Uçak, Ö. (t.y.). Felsefi Farklaşma Sorulardan Değil Cevaplardan Doğar: Sofistler ve Platon. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/803583> (Erişim Tarihi ve Saati: 14.12.2021, 15.57)

Yıldızdöken, Ç. (2017). Sofistlerin Epistemoljideki Yeri ve Önemi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 4(12), 185-203. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atdd/issue/36311/411355> (Erişim Tarihi ve Saati: 30.11.2021, 13.02)

QASIMOV, C. (2017). Orta Çağ Avrupa Tarihi-I Orta Çağ Felsefesi Skolastik Felsefe. <https://avesis.yyu.edu.tr/resume/downloadfile/ca-vidqasimov?key=58969aca-8ee4-470a-a20b-f809ad75351b> (Erişim Tarihi ve Saati: 11.01.2022, 18.25)

https://ptfaculty.gordonstate.edu/jmallory/index_files/page0082.htm (Erişim Tarihi ve Erişim Saati: 09.12.2021, 16.30)

<https://www.oksd.wednet.edu/cms/lib/WA01001356/Centricity/Domain/120/Utopia%20vs.pdf> (Erişim Tarihi ve Erişim Saati: 09.12.2021, 22.00)

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/63047/mod_resource/content/0/Protagoras%20-%20%C4%B0nsan%20her%20%C5%9Feyin%20%C3%B6l%C3%A7%C3%BCs%C3%BCd%C3%BCr.pdf (Erişim Tarihi ve Saati :14.12.2021,15.57)

https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzecontent/20_21_BA-HAR/ortacag_felsefesi_tarihi/6/index.html (Erişim Tarihi ve Saati: 11.01.2022, 18.25)

Çalışma No.: 1

www.123rf.com: 142659571 (E. T.: 20 Aralık 2021, E.S.: 18.27).

Çalışma No.: 4

*www.123rf.com: 172370369 (E. T.: 20 Aralık 2021, E.S.: 18.28),
160575878 (E. T.: 20 Aralık 2021, E.S.: 18.28).*

Çalışma No.: 8

*www.123rf.com: 110296552 (E. T.: 19 Aralık 2021, E.S.: 19.31),
110434999 (E. T.: 19 Aralık 2021, E.S.: 19.30),
116537945 (E. T.: 19 Aralık 2021, E.S.: 19.28),
133629520 (E. T.: 19 Aralık 2021, E.S.: 19.22),
133432148 (E. T.: 19 Aralık 2021, E.S.: 19.29).*

Çalışma No.: 11

*www.123rf.com: 126361042_145505983 (E. T.: 20 Aralık 2021,
E.S.: 14.26),
10303643 (E. T.: 19 Aralık 2021, E.S.: 19.30).*

Çalışma No.: 13

*www.123rf.com: 104364566 (E. T.: 19 Aralık 2021, E.S.: 19.21),
24927744 (E. T.: 19 Aralık 2021, E.S.: 19.22).*

Çalışma No.: 49

*<https://msuweb.montclair.edu/~lebel/AugusteComte.jpg>
(E. T.: 8 Ocak 2021, E.S.: 23:58),*

*<https://blogs.library.unt.edu/digital-scholarship/wp-content/uploads/sites/20/2017/06/Dilthey1-4-206x300.jpg> (E. T.: 9 Ocak 2022,
E.S.: 19.22).*

Çalışma No.: 51

www.123rf.com: 15110724 (E. T.: 22 Ocak 2022, E.S.: 00.22),

*<https://msuweb.montclair.edu/~lebel/AugusteComte.jpg>
(E. T.: 8 Ocak 2021, E.S.: 23:58),*

<http://tools.bard.edu/wwwmedia/pr/arendt/uploads/2012/02/kierk-243x300.jpg> (E. T.: 16 Ocak 2022, E.S.: 01.50).

Görsel kaynakçası listesinde belirtilmeyen görseller grafik tasarım uzmanı/komisyon tarafından bu kitap için hazırlanmıştır.